

Załącznik do Uchwały Nr XVIII/280/2016
Sejmiku Województwa Lubelskiego
z dnia 28 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia
„Oceny zasobów pomocy społecznej za 2015 rok”

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ ZA 2015 ROK

LUBLIN, czerwiec 2016

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
Słowniczek pojęć użytych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej	5
1. Sytuacja demograficzno – społeczna w województwie lubelskim.....	7
1.1. Podział administracyjny.....	7
1.2. Struktura ludności	10
1.3. Struktura ludności według ekonomicznych grup ludności z prognozą na lata 2015 – 2035.....	14
1.4. Struktura społeczno – bytowa osób starszych z prognozą na lata 2015 – 2035.....	18
1.5. Sytuacja na rynku pracy w województwie lubelskim.....	21
1.6. Infrastruktura społeczna.....	28
2. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia.....	31
2.1. Ocena zasobów pomocy społecznej w gminie	32
2.1.1. Osoby i rodziny , którym udzielono pomocy i wsparcia	32
2.1.2. Powody udzielenia pomocy i wsparcia	36
2.1.3. Usługi pomocy społecznej	37
2.1.4. Świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej	39
2.1.5. Indywidualne programy pomocy	43
2.1.6. Inne rodzaje pomocy i wsparcia	46
2.2. Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie	50
2.2.1. Indywidualne programy pomocy	51
2.2.2. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza	51
2.2.3. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	59
3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia.....	63
4. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.....	71
5. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej.....	74
6. Aktywność projektowo – konkursowa.....	78
7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.....	79
Podsumowanie, wnioski rekomendacje.....	82
Spis tabel, map i wykresów.....	97

Wprowadzenie

Pomoc społeczna umożliwia przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne możliwości, uprawnienia i zasoby. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Obowiązek realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na administracji samorządowej i rządowej współpracującej w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Zadania pomocy społecznej określone w *Ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* na terenie województwa lubelskiego realizowane są przez 213 ośrodków pomocy społecznej, w tym 4 ośrodki w miastach na prawach powiatu, oraz 20 powiatowych centrów pomocy rodzinie. Są to podstawowe jednostki w strukturze pomocy społecznej. Zadania na szczeblu województwa realizowane są przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie (zadania samorządu województwa) oraz Wydział Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego (zadania wojewody). Zadania z zakresu pomocy społecznej realizują również pozostałe jednostki organizacyjne pomocy społecznej, takie jak: domy pomocy społecznej, placówki specjalistycznego poradnictwa (w tym rodzinnego), ośrodki wsparcia i ośrodki interwencji kryzysowej.

System pomocy społecznej uzupełniają instytucje działające w oparciu o ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawę o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawę o ochronie zdrowia psychicznego, a także sektor instytucji non – profit ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej.

Obowiązek sporządzenia dokumentu „Ocena zasobów pomocy społecznej” wynika z *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2015 r., poz. 163 z późn. zm.). Gminy, powiaty i samorządy województw corocznie przygotowują ocenę zasobów pomocy społecznej, która jest przedstawiana odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu oraz sejmikowi województwa. Ocena ta wraz z wnioskami powinna być podstawą planowania budżetu na następny rok.

Ocena zasobów pomocy społecznej zawiera informacje dotyczące sytuacji demograficznej i społecznej województwa lubelskiego (na podstawie ostatnich dostępnych danych) oraz problemów społecznych ujętych w *Strategii Polityki Społecznej Województwa*

Lubelskiego na lata 2014 – 2020 i w programach operacyjnych. Przedstawione zostały również dane dotyczące osób korzystających z pomocy społecznej, powodów udzielenia pomocy oraz świadczeń przyznawanych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie. Zaprezentowano także realizację indywidualnych programów pomocy, zadań z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej. Ocena obejmuje ponadto zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia, kadre jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz aktywność projektowo – konkursową jednostek, w tym realizowaną w ramach projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz innych programów osłonowych.

Prezentowany dokument zawiera dane przekazane przez wszystkie 233 jednostki – ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie, które sporządziły ocenę w Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS). Ok. 60 % danych pobieranych jest automatycznie z innych systemów informatycznych (m.in. GUS, POMOST, MEN). Pozostałe informacje uzupełniane są przez pracowników ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie i przekazywane do ROPS za pośrednictwem CAS. Do 20 maja 2016 r. w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Lublinie trwała weryfikacja sprawozdań przekazanych przez jednostki. Większość dokumentów wymagała uzupełnienia lub korekty. Weryfikacja błędów odbywała się drogą telefoniczną i mailową, a następnie miało miejsce uzupełnianie nieścisłości w systemie CAS.

Na poziomie województwa wprowadzone dane są sumowane. Na tej podstawie sporządzona została ocena zasobów, która pozwoliła na sformułowanie zawartych w dokumencie rekomendacji.

Słowniczek pojęć użytych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej

CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
GUS	Główny Urząd Statystyczny
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	liczba wszystkich mieszkań stanowiących własność gminy albo gminnych osób prawnych lub spółek handlowych utworzonych z udziałem gminy, z wyjątkiem towarzystwa budownictwa społecznego
Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	liczba mieszkań (lokali) socjalnych, które gmina wynajmuje, bądź może wynajmować na podstawie umowy o najem lokalu socjalnego
Liczba żłobków (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	liczba publicznych i niepublicznych żłobków, oddziałów żłobkowych, klubów dziecięcych na terenie gminy / miasta na prawach powiatu
Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	liczba publicznych i niepublicznych przedszkoli wraz z liczbą oddziałów przedszkolnych przy szkole podstawowej, punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego zlokalizowanych na terenie gminy / miasta na prawach powiatu wraz z oddziałami przedszkolnymi w szkołach podstawowych. Dane pochodzą z bazy System Informacji Oświatowej MEN (stan na dn. 30 września)
Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży	liczba placówek kulturalnych (zgodnie z definicją GUS, sprawozdanie K-07) posiadające z reguły jedno pomieszczenie, niezbędny sprzęt i obejmujące swym zasięgiem działania małych grup środowiskowych, a działalność prowadzona jest zasadniczo przez działaczy społecznych przy pomocy kierownika świetlicy. W tej liczbie mieszczą się przykładowo: świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne, kluby młodzieżowe jako placówki pozaszkolne. W tej pozycji ujmuje się placówki zlokalizowane na terenie gminy / miasta na prawach powiatu. Nie uważa się za świetlice jednostek, zwyczajowo określanych "świetlicami", nie prowadzących działalności kulturalnej, społecznej, których pomieszczenia służą do innych celów, np. do organizowania narad i konferencji, kursów zawodowych itp.
Liczba świetlic i klubów dla seniorów	łącznie liczba świetlic i klubów uznawanych jako Kluby Seniora, działających na terenie gminy, zajmujących się rozwojem życia kulturalnego, oświatowego, towarzyskiego i rekreacyjnego osób starszych

Liczba hospicjów

jest to liczba przedsiębiorstw podmiotu leczniczego lub jednostka organizacyjna podmiotu, w którym podmiot leczniczy wykonuje działalność leczniczą w rodzaju stacjonarnych i całodobowych świadczeń zdrowotnych innych niż szpitalne. Te świadczenia polegają w szczególności na sprawowaniu wszechstronnej opieki zdrowotnej, psychologicznej i społecznej nad pacjentami znajdującymi się w stanie terminalnym oraz opieki nad rodzinami tych pacjentów

Liczba ośrodków dla cudzoziemców, ubiegających się o status uchodźcy

jest to liczba placówek zapewniająca cudzoziemcom:

- a) mieszkanie,
- b) wyżywienie,
- c) stałą pomoc pieniężną (kieszonkowe),
- d) bilety na przejazdy w sprawach związanych z postępowaniem o status uchodźcy, przejazdy do lekarza oraz w innych szczególnie uzasadnionych wypadkach,
- e) przybory i książki szkolne,
- f) jednorazową pomoc na zakup odzieży i obuwia,
- g) bezpłatną naukę języka polskiego i podstawowe materiały niezbędne do nauki języka. Cudzoziemiec może przebywać w ośrodku w czasie postępowania o nadanie statusu uchodźcy oraz przez okres 14 dni od jego zakończenia. Cudzoziemiec, który uzyskał status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zgodę na pobyt tolerowany, może przebywać w ośrodku przez 2 miesiące od zakończenia postępowania, o ile złoży odpowiedni wniosek

1. Sytuacja demograficzno - społeczna w województwie lubelskim

1.1. Podział administracyjny

Województwo lubelskie położone jest w południowo – wschodniej części Polski. Zajmuje 25 122 km² powierzchni, co stanowi 8% ogółu kraju. Lubelszczyzna sąsiaduje z 4 województwami: od strony północnej z województwem podlaskim i mazowieckim, od zachodniej ze świętokrzyskim, a południowej z podkarpackim. Strona wschodnia stanowi granicę terytorialną kraju oraz Unii Europejskiej, a sąsiadujemy z Białorusią i Ukrainą. Na części wschodniej znajduje się 6 przejść granicznych: Kukuryki, Terespol, Sławatycze, Dorohusk, Zosin oraz Hrebenne.

Zgodnie z podziałem administracyjnym w obrębie województwa znajduje się 213 gmin, 20 powiatów oraz 4 miasta na prawach powiatu (Biała Podlaska, Chełm, Lublin oraz Zamość). Według danych GUS w województwie jest ogółem 4 045 miejscowości wiejskich, 3 719 sołectw oraz 43 miasta.

Tabela nr 1. Powierzchnia i podział administracyjny województwa lubelskiego na tle kraju (stan na dzień 31 grudnia 2015 r.)

Wyszczególnienie	Polska	Lubelszczyzna	Polska = 100%
	Ogółem		
Powierzchnia w km ²	312 679	25 122	8,0
Powiaty	314	20	6,4
Miasta na prawach powiatu	66	4	6,1
Gminy	2 479	213	8,6
Miasta	913	43	4,7
Miejscowości wiejskie	52 545	4 045	7,7
Sołectwa	40 617	3 719	9,2

Źródło: <http://lublin.stat.gov.pl/dane-o-województwie/województwo-895/informacje-o-woj-903/>

Mapa nr 1. Podział administracyjny województwa lubelskiego

**PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO
I PRZEJŚCIA GRANICZNE W 2010 R.**
Stan w dniu 31 XII

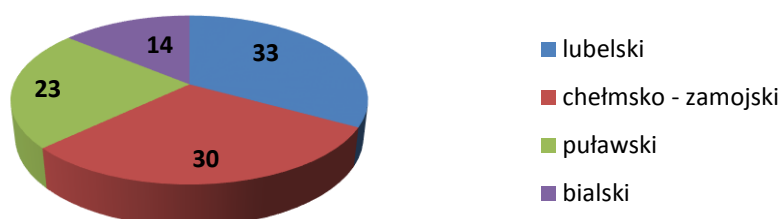
*ADMINISTRATIVE DIVISION OF LUBELSKIE VOIVODSHIP
AND BORDER CROSSINGS IN 2010
As of 31 XII*

Źródło: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/lublin/ASSETS_11wykres_01rocz.pdf

Zgodnie z wymogami statystyki regionalnej Unii Europejskiej w województwie wydzielono 4 podregiony (NTS 3): bialski, chełmsko-zamojski, lubelski i puławski.¹ Najwięcej osób zamieszkuje podregion lubelski.

Wykres nr 1. Liczba ludności zamieszkującej podregiony województwa lubelskiego (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 23.05.2016

Stolicą województwa lubelskiego jest Lublin, miasto na prawach powiatu, z 340,7 tys. mieszkańcami na koniec 2015 r. (15,9% ogółu ludności województwa). W 2014 r. w mieście Lublin zamieszkiwało 341,7 tys. osób. Według danych szacunkowych w dniu 31 grudnia 2015 roku w województwie lubelskim mieszkało 2 139,7 tys. osób. W porównaniu z 2014 rokiem liczba ludności zmalała o 8 tys. osób, a w stosunku do 2010 roku o 38,1 tys. osób.²

Tabela nr 2. Struktura podregionów województwa lubelskiego

Wyszczególnienie	Podregiony			
	bialski	chełmsko-zamojski	lubelski	Puławski
Powiaty	- bialski - parczewski - radzyński - włodawski	- biłgorajski - chełmski - hrubieszowski - krasnostawski - tomaszowski - zamojski	- lubartowski - lubelski - łęczyński - świdnicki	- janowski - kraśnicki - łukowski - opolski - puławski - rycki
Miasto na prawach powiatu	Biała Podlaska	Chełm Zamość	Lublin	-
Ludność (dane na koniec 2015 r.)	305 116	636 541	711 450	486 619

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl> data pobrania 23.05.2016

¹ Podział ten wynika z wprowadzonego Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007 r. (Dz. U. 2007 Nr 214, poz. 1573, z późn. zm.). Rozporządzenie to odnosi się do wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych. Nomenklatura NTS określa podział kraju na 2 zasadnicze poziomy tj. regionalny oraz lokalny, źródło: <http://www.stat.gov.pl/statystyka-regionalna> /GUS, data pobrania: 23.05.2016

² <http://demografia.stat.gov.pl/bazademografia/>

1.2. Struktura ludności

Z danych statystycznych GUS wynika, że w 2015 roku (stan na 31.12.2015 r.) Polskę zamieszkiwało ogółem 38 437 239 osób. Najwięcej mieszkańców liczy województwo mazowieckie – 5 349 114 osób tj. 13,9 % i śląskie – 4 570 849 osób, co stanowi 11,9% ogółu. Z kolei najmniej mieszkańców Polski zamieszkuje w województwach: lubuskim 2,6% i opolskim – 2,5% ogółu. Mieszkańcy województwa lubelskiego stanowili zaś 5,6% ogółu ludności Polski. (2 139,7 tys. – 31.12.2015 r.).

Od połowy lat dziewięćdziesiątych obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności województwa lubelskiego. Związany jest on z ujemnym przyrostem naturalnym (współczynnik przyrostu naturalnego - 1,45) oraz ujemnym saldem migracji wewnętrznych i zewnętrznych (współczynnik migracji – 2,54).

Tabela nr 3. Liczba ludności w poszczególnych województwach

Jednostka terytorialna	Liczba ludności	% udział liczby osób w województwach w ogólnej liczbie ludności Polski
POLSKA	38 437 239	
Dolnośląskie	2 904 207	7,6%
Kujawsko – Pomorskie	2 086 210	5,4
Lubelskie	2 139 726	5,6%
Lubuskie	1 018 075	2,6%
Łódzkie	2 493 603	6,5%
Małopolskie	3 372 618	8,8%
Mazowieckie	5 349 114	13,9%
Opolskie	996 011	2,5%
Podkarpackie	2 127 657	5,5%
Podlaskie	1 188 800	3,1%
Pomorskie	2 307 710	6,0%
Śląskie	4 570 849	11,9%
Świętokrzyskie	1 257 179	3,3%
Warmińsko – Mazurskie	1 439 675	3,7%
Wielkopolskie	3 475 323	9,0%
Zachodnio - Pomorskie	1 710 482	4,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl> data pobrania 23.05.2016

Poniższy wykres przedstawia liczbę ludności w poszczególnych województwach. Zakres danych wykresu uporządkowany jest według liczby mieszkańców – od najbardziej zaludnionych do najmniej. Województwo lubelskie zajmuje 8 miejsce.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 23.05.2016

Tabela nr 4. Struktura ludności w województwie lubelskim wg płci (stan na 31.12.2015 r.).

Jednostka terytorialna	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta			Wieś		
				Razem	Mężczyźni	Kobiety	Razem	Mężczyźni	Kobiety
Lubelskie	2 139 726	1 037 052	1 102 674	988 034	465 909	522 125	1 151 692	571 143	580 549
Powiaty :	1 612 527	791 674	820 853	460 835	220 531	240 304	1 151 692	571 143	580 549
bialski	112 507	55 818	56 689	22 775	10 993	11 782	89 732	44 825	44 907
biłgorajski	102 647	50 576	52 071	34 232	16 450	17 782	68 415	34 126	34 289
chełmski	79 377	39 124	40 253	4 445	2 178	2 267	74 932	36 946	37 986
hrubieszowski	65 939	32 322	33 617	18 287	8 667	9 620	47 652	23 655	23 997
janowski	46 895	23 207	23 688	13 522	6 592	6 930	33 373	16 615	16 758
krasnostawski	65 422	31 814	33 608	19 116	9 109	10 007	46 306	22 705	23 601
kraśnicki	97 569	47 516	50 053	37 841	17 991	19 850	59 728	29 525	30 203
lubartowski	89 502	43 749	45 753	27 887	13 350	14 537	61 615	30 399	31 216

lubelski	151 178	73 993	77 185	11 711	5 621	6 090	139 467	68 372	71 095
łęczyński	57 401	28 162	29 239	19 437	9 489	9 948	37 964	18 673	19 291
łukowski	108 597	54 033	54 564	33 108	15 918	17 190	75 489	38 115	37 374
opolski	60 964	29 799	31 165	18 229	8 629	9 600	42 735	21 170	21 565
parczewski	35 628	17 641	17 987	10 863	5 202	5 661	24 765	12 439	12 326
puławski	115 206	55 315	59 891	55 052	25 679	29 373	60 154	29 636	30 518
radzyński	60 287	30 095	30 192	16 010	7 734	8 276	44 277	22 361	21 916
rycki	57 388	28 650	28 738	26 608	13 115	13 493	30 780	15 535	15 245
świdnicki	72 642	34 881	37 761	42 669	20 313	22 356	29 973	14 568	15 405
tomaszowski	85 705	42 218	43 487	23 931	11 439	12 492	61 774	30 779	30 995
włodawski	39 280	19 402	19 878	13 562	6 515	7 047	25 718	12 887	12 831
zamojski	108 393	53 359	55 034	11 550	5 547	6 003	96 843	47 812	49 031
Miasta na prawach powiatu	527 199	245 378	281 821	527 199	245 378	281 821	-	-	-
m. Biała Podlaska	57 414	27 558	29 856	57 414	27 558	29 856	-	-	-
m. Chełm	64 270	30 253	34 017	64 270	30 253	34 017	-	-	-
m. Lublin	340 727	156 990	183 737	340 727	156 990	183 737	-	-	-
m. Zamość	64 788	30 577	34 211	64 788	30 577	34 211	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 24.05.2016 r.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że tak jak w roku 2014 tak i w 2015 najwięcej osób zamieszkiwało miasto Lublin. Kolejnym, co do największej liczby ludności powiatem jest powiat lubelski, następnie biały, biłgorajski, łukowski, puławski i zamojski. Najmniej mieszkańców liczą powiaty: janowski, parczewski i włodawski.

Biorąc pod uwagę strukturę ludności według płci, zauważyć można, że sytuacja od kilku lat nie ulega zasadniczym zmianom. Na koniec 2015 roku liczba kobiet w województwie lubelskim wyniosła 1 102,6 tys., co daje 51,5% ogółu mieszkańców natomiast liczba mężczyzn wyniosła 1 037 tys. Taka tendencja utrzymuje się również w skali kraju³.

³ <http://www.stat.gov.pl>

Średnio na 100 mężczyzn przypadało 106 kobiet. W miastach przewaga liczebna kobiet była większa niż na wsi, na 100 mężczyzn przypadało 112 kobiet wobec 102 na terenach wiejskich. Najwięcej kobiet na 100 mężczyzn przypadało w mieście Lublin (117), następnie w Chełmie i Zamościu (po 112), Najbardziej wyrównany pod względem proporcji płci był powiat radzyński, w którym na 100 kobiet przypadało prawie 100 mężczyzn. Natomiast przewaga liczebna mężczyzn nad kobietami występowała na terenach wiejskich w czterech powiatach województwa lubelskiego tj. radzyńskim, ryckim i łukowskim gdzie na wsi na 100 kobiet przypadało 102 mężczyzn i w powiecie parczewskim 101.

Śledząc dane GUS na przestrzeni ostatniej dekady, zaobserwować można, że najwięcej kobiet zamieszkiwało Lubelszczyznę w 2003 roku. Liczba ta wyniosła 1 126 647 kobiet. W kolejnych latach odnotowano spadek liczby kobiet, aż do roku 2010, w którym to liczba ta przekroczyła 1 122,2 tys. W latach 2011 – 2015 dostrzec można ponowny spadek liczby kobiet. Współczynnik feminizacji ukształtował się na podobnym poziomie jak w latach poprzednich i osiągnął wartość 106, w Polsce zaś na przestrzeni ostatnich lat – 107.⁴

Tabela nr 5 Struktura ludności w powiatach województwa lubelskiego wg płci (stan na 31.12.2015 r.)

Jednostka terytorialna	Ogółem	% udział liczby osób w powiatach w ogólnej liczby mieszkańców województwa	Mężczyźni	% udział liczby mężczyzn w powiatach w ogólnej liczby mieszkańców powiatu	Kobiety	% udział liczby kobiet w powiatach w ogólnej liczby mieszkańców powiatu
LUBELSKIE	2 139 726	x	1 037 052	48%	1 102 674	52%
Powiat bialski	112 507	5,3%	55 818	50%	56 689	50%
Powiat biłgorajski	102 647	4,8%	50 576	49%	52 071	51%
Powiat chełmski	79 377	3,7%	39 124	49%	40 253	51%
Powiat hrubieszowski	65 939	3,1%	32 322	49%	33 617	51%
Powiat janowski	46 895	2,2%	23 207	49%	23 688	51%
Powiat krasnostawski	65 422	3,1%	31 814	49%	33 608	51%
Powiat kraśnicki	97 569	4,6%	47 516	49%	50 053	51%
Powiat lubartowski	89 502	4,2%	43 749	49%	45 753	51%
Powiat lubelski	151 178	7%	73 993	49%	77 185	51%
Powiat łęczyński	57 401	2,7%	28 162	49%	29 239	51%
Powiat łukowski	108 597	5%	54 033	50%	54 564	50%

⁴ <http://www.stat.gov.pl> data pobrania: 23.05.2016

Powiat opolski	60 964	2,8%	29 799	49%	31 165	51%
Powiat parczewski	35 628	1,7%	17 641	50%	17 987	50%
Powiat puławski	115 206	5,4%	55 315	48%	59 891	52%
Powiat radzyński	60 287	2,8%	30 095	50%	30 192	50%
Powiat rycki	57 388	2,7%	28 650	50%	28 738	50%
Powiat świdnicki	72 642	3,4%	34 881	48%	37 761	52%
Powiat tomaszowski	85 705	4%	42 218	49%	43 487	51%
Powiat włodawski	39 280	1,8%	19 402	49%	19 878	51%
Powiat zamojski	108 393	5,1%	53 359	49%	55 034	51%
Powiat m. Biała Podlaska	57 414	2,7%	27 558	48%	29 856	52%
Powiat m. Chełm	64 270	3%	30 253	47%	34 017	53%
Powiat m. Lublin	340 727	15,9%	156 990	46%	183 737	54%
Powiat m. Zamość	64 788	3%	30 577	47%	34 211	53%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 24.05.2016 r.

Województwo lubelskie należy do stosunkowo mało zurbanizowanych – w 43 miastach województwa zamieszkiwały 988 034 osoby, co stanowi 46,2% ogółu ludności, podczas gdy przeciętnie w kraju ludność miast stanowiła 60,3% ogółu populacji.⁵

1.3. Struktura ludności według ekonomicznych grup ludności z prognozą na lata 2015 – 2035.

Według danych GUS w kolejnych dekadach systematycznie spadać będzie liczba ludności w Polsce. Trend ten dotyczyć będzie również województwa lubelskiego.

Tabela nr 6. Prognoza ludności w tysiącach

Województwa	2013	2014	2015	2020	2025	2030	2035
OGÓLEM	38 495,7	38 461,8	38 419,0	38 137,8	37 741,5	37 185,1	36 476,8
Dolnośląskie	2 910,0	2 905,0	2 899,3	2 866,6	2 826,0	2 773,4	2 709,1
Kujawsko-pomorskie	2 092,6	2 089,5	2 086,0	2 065,4	2 039,0	2 003,9	1 959,7
Lubelskie	2 156,2	2 148,1	2 139,7	2 096,5	2 049,8	1 995,8	1 932,9
Lubuskie	1 021,5	1 020,3	1 019,0	1 009,8	997,0	979,7	957,9
Łódzkie	2 513,1	2 502,4	2 491,3	2 434,1	2 373,7	2 306,4	2 231,6
Małopolskie	3 360,6	3 367,4	3 373,3	3 396,0	3 407,4	3 403,1	3 383,9
Mazowieckie	5 316,8	5 329,7	5 341,1	5 388,3	5 416,0	5 418,3	5 400,9
Opolskie	1 004,4	999,6	994,5	966,6	935,9	902,0	865,1
Podkarpackie	2 129,3	2 128,4	2 126,9	2 114,6	2 095,6	2 067,7	2 029,6
Podlaskie	1 195,0	1 191,5	1 187,8	1 168,2	1 146,8	1 121,8	1 092,5
Pomorskie	2 295,8	2 300,8	2 305,3	2 324,1	2 334,8	2 334,0	2 323,4
Śląskie	4 599,4	4 584,9	4 569,0	4 477,7	4 369,7	4 245,2	4 107,9
Świętokrzyskie	1 268,2	1 262,6	1 256,7	1 226,0	1 193,5	1 157,4	1 116,6
Warmińsko-mazurskie	1 446,9	1 443,7	1 440,2	1 421,1	1 398,6	1 370,6	1 336,3
Wielkopolskie	3 467,0	3 472,0	3 476,2	3 490,4	3 490,4	3 470,9	3 434,7
Zachodniopomorskie	1 718,9	1 716,0	1 712,6	1 692,5	1 667,2	1 634,8	1 594,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-na-lata-2014-2050-opracowana-2014-r-,1,5.html> data pobrania 24.05.2016

Ekonomiczne grupy ludności klasyfikuje się w trzech przedziałach wiekowych (istotnych z punktu widzenia rynku pracy):

- Wiek przedprodukcyjny - osoby do 17 roku życia;
- Wieku produkcyjny uwzględniający granicę wiekową mężczyzn i kobiet. Mężczyzn klasyfikuje się w przedziale wiekowym od 18 do 64 lat, natomiast kobiety od 18 do 59 lat;
- Wiek poprodukcyjny - wiek mężczyzn liczony jest od ukończenia 65 roku życia i powyżej oraz kobiet - 60 lat i powyżej.

Struktura ludności według wieku w województwie lubelskim zmienia się z roku na rok. Maleje liczba dzieci i młodzieży, a wzrasta liczba ludności w starszych rocznikach. Przyczyną tych zmian jest m.in. spadek dzietności kobiet oraz wydłużenie się przeciętnego czasu trwania życia.

Ponad 2/3 mieszkańców Lubelszczyzny w 2015 roku stanowiły osoby w wieku produkcyjnym – 62%, w wieku poprodukcyjnym – 20%, natomiast w przedprodukcyjnym – 18%. Podobna tendencja utrzymuje się w skali kraju.

W Tabeli nr 5 zestawiono poszczególne grupy wiekowe z uwzględnieniem podziału na płeć w latach 2010 – 2015

Tabela nr 7. Liczba ludności województwa lubelskiego wg. ekonomicznych grup ludności

Lata	Wiek przedprodukcyjny				
	(0 - 17)				
	ogółem	mężczyźni	%	kobiety	%
2010	419 121	214 608	51,20%	204 513	48,80%
2011	410 229	210 002	51,20%	200 227	48,80%
2012	402 493	205 858	51,10%	196 635	48,90%
2013	395 257	202 218	51,20%	193 039	48,80%
2014	388 607	198 846	51,17%	189 761	48,83%
2015	382 720	195 914	51,19%	186 806	48,81%
Lata	Wiek produkcyjny				
	(M:18 - 64; K: 18 - 59)				
	ogółem	mężczyźni	%	kobiety	%
2010	1 377 527	724 858	52,60%	652 669	47,40%
2011	1 372 171	724 617	52,80%	647 554	47,20%
2012	1 364 563	722 452	52,90%	642 111	47,10%
2013	1 352 470	718 131	53,10%	634 339	46,90%
2014	1 340 617	713 469	53,22%	627 148	46,78%
2015	1 328 014	708 369	53,34%	619 645	46,66%
Lata	Wiek poprodukcyjny				
	(M: 65 i pow.; K: 60 i pow.)				
	ogółem	mężczyźni	%	kobiety	%
2010	381 963	116 885	30,60%	265 078	69,40%
2011	389 457	118 367	30,30%	271 090	69,70%
2012	398 595	121 492	30,50%	277 103	69,50%
2013	408 423	125 001	30,60%	283 422	69,40%
2014	418 522	128 675	30,75%	289 847	69,25%
2015	428 992	132 769	30,95%	296 223	69,05%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 24.05.2016

Zarówno wiek przedprodukcyjny jak i produkcyjny charakteryzują się większą liczbą mężczyzn niż kobiet. Jednakże w obu grupach zauważyć można tendencję spadkową liczby

mieszkańców. W przypadku grupy 0 – 17 różnica między 2010 a 2015 wyniosła 36 401 osób, a w grupie produkcyjnej – 49 513.

W województwie lubelskim przybywa mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Z danych statystycznych z 2010 roku wynika, że województwo zamieszkiwały 381 963 osoby w wieku poprodukcyjnym, w tym 265 078 kobiet (69,40%), natomiast w 2015 r. 428 992 osoby. W 2015 roku tak jak w latach poprzednich, osoby w wieku poprodukcyjnym to przede wszystkim kobiety (69,05%).

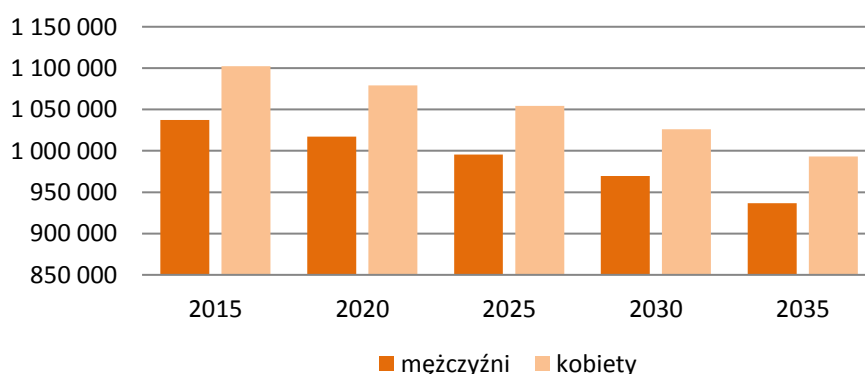
Prognozy GUS wskazują postępujący spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w województwie lubelskim w kolejnych latach. Poniższa tabela obrazuje omawiany trend z uwzględnieniem wprowadzonego nowego wieku emerytalnego.

Tabela nr 8. Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie lubelskim z uwzględnieniem zmian wieku emerytalnego (w tysiącach).

	Wiek emerytalny						
	2013	2014	2015	2020	2025	2030	2035
Mężczyźni	65,25	65,5	65,75	67	67	67	67
Kobiety	60,25	60,5	60,75	62	63,25	64,5	65,75
Wiek	2013	2014	2015	2020	2025	2030	2035
Ogółem	2 156	2 148	2 140	2 096	2 050	1 996	1 933
Przedprodukcyjny	395	388	382	361	340	306	282
Produkcyjny	1 359	1 355	1 350	1 309	1 256	1 226	1 187
Poprodukcyjny	402	405	408	426	453	464	464

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-na-lata-2014-2050-opracowana-2014-r-,1,5.html> data pobrania 25.05.2016.

Wykres nr 3. Prognoza dotycząca liczby ludności według płci na lata 2015 - 2035 dla województwa lubelskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z <http://www.stat.gov.pl>, data pobrania: 25.05.2016

1.4. Struktura społeczno – bytowa osób starszych z prognozą na lata 2015 – 2035

Zjawisko starzenia się społeczeństwa jest obserwowane od wielu lat. Z danych GUS wynika, że liczba osób powyżej 60 roku życia wzrasta systematycznie, zarówno w kraju jak i w województwie lubelskim.

Tabela nr 9. Liczba mieszkańców powyżej 60 roku życia w latach 2008 – 2015 w kraju i województwie lubelskim.

Lata	Polska	Województwo lubelskie
2008	6 195 732	369 955
2009	6 311 615	374 212
2010	6 455 626	381 963
2011	6 653 369	389 457
2012	6 860 973	398 595
2013	7 078 151	408 423
2014	8 547 781	485 594
2015	8 802 954	497 939

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 25.05.2016

Województwo lubelskie, tak jak pozostałe regiony kraju dotknięta jest procesem starzenia się społeczeństwa. W 2015 roku odsetek osób w wieku poprodukcyjnym zarówno w Polsce jak i na Lubelszczyźnie wyniósł 20%, tak więc zaliczamy się do społeczeństw, które przekroczyły próg starości zaawansowanej⁶.

Wśród osób w wieku poprodukcyjnym większą grupę stanowią kobiety. W 2002 roku tworzyły 67,2% ogółu mieszkańców województwa, a w 2015 odsetek ten wzrósł do prawie 70. W poniższej tabeli wyszczególniono podział na płeć wraz z ich odsetkiem procentowym w ostatnich latach.

⁶ Wyznacznikiem demograficznej starości jest przekroczenie 12% udziału ludzi 60 – letnich i starszych w ogólnej liczbie ludności. Jeśli odsetek ten przekroczy wskaźnik 15% w ogólnej strukturze, dana społeczność weszła w fazę starości zaawansowanej, za Pakuła M., „Postawy osób starszych wobec edukacji”, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2010,s .40

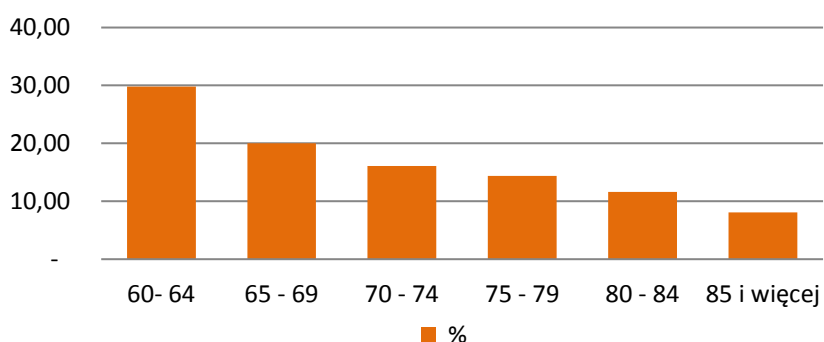
Tabela nr 10. Podział wieku poprodukcyjnego z uwzględnieniem płci w poszczególnych latach

Lata	Wiek poprodukcyjny				
	(M: 65 i pow.; K: 60 i pow.)				
	ogółem	mężczyźni	%	kobiety	%
2002	356 684	117 002	32,80%	239 682	67,20%
2003	357 324	117 605	32,90%	239 719	67,10%
2004	358 306	117 754	32,90%	240 552	67,10%
2005	360 090	118 051	32,80%	242 039	67,20%
2006	363 171	118 245	32,50%	244 926	67,50%
2007	365 971	117 097	32,00%	248 874	68,00%
2008	369 955	116 342	31,40%	253 613	68,60%
2009	374 212	116 014	31,00%	258 198	69,00%
2010	381 963	116 885	30,60%	265 078	69,40%
2011	389 457	118 367	30,30%	271 090	69,70%
2012	398 595	121 492	30,50%	277 103	69,50%
2013	408 423	125 001	30,60%	283 422	69,40%
2014	418 522	128 675	30,75%	289 847	69,25%
2015	428 992	132 769	30,95%	296 223	69,05%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 24.05.2016

W województwie lubelskim osoby powyżej 60 lat stanowią ponad 23 % mieszkańców województwa. (497 939 – 2015 r.). Najliczniejszą grupę tworzą osoby w przedziale wiekowym 60 – 64 lata i stanowią one niemal 30% ogółu osób w wieku 60 i więcej lat. Kolejnym przedziałem mającym dość wysoki odsetek jest przedział 65 – 69 i stanowi on 23%. Najmniej liczną grupę tworzą osoby mające 85 lat i więcej. Procentowe ujęcie wyodrębnionych przedziałów wiekowych przedstawia wykres nr 4.

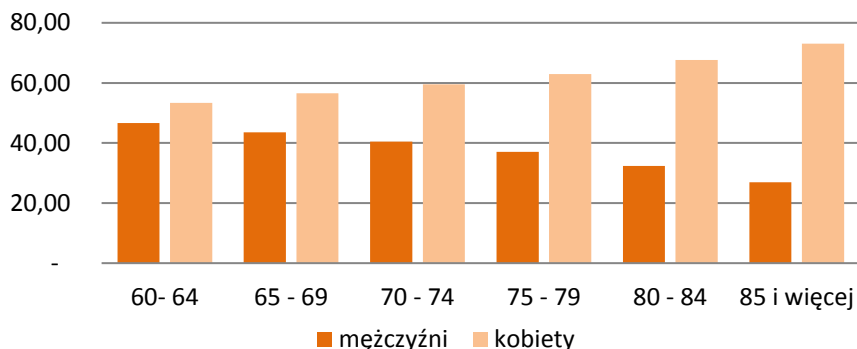
Wykres nr 4. Udział procentowy osób w wieku 60 i więcej lat w poszczególnych przedziałach wiekowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 24.05.2016

Dodatkowo w grupie osób po 60 roku życia dokonano podziału na płeć w poszczególnych przedziałach wiekowych. Dane te przedstawiono na wykresie nr 5.

Wykres nr 5. Osoby w wieku 60 i więcej lat wg płci w poszczególnych przedziałach wiekowych

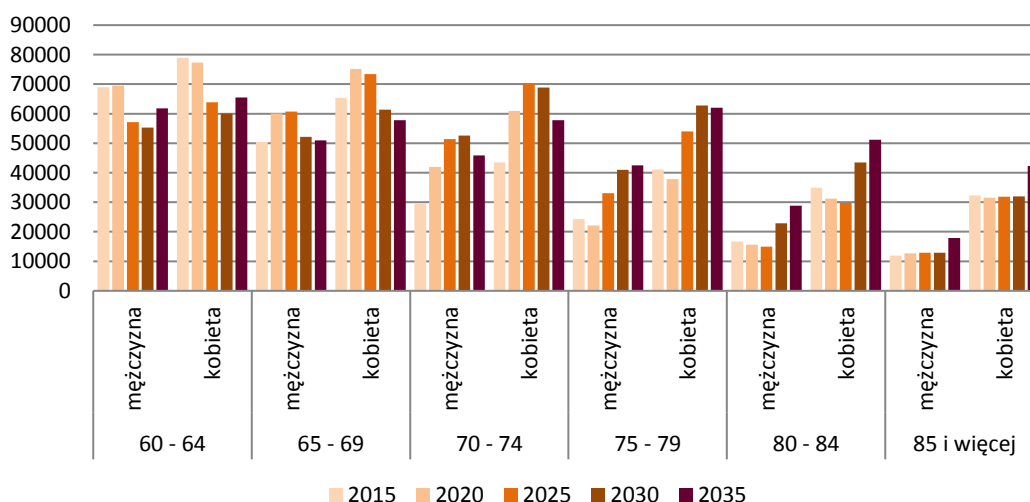

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych <http://demografia.stat.gov.pl>, data pobrania 24.05.2016

Wzrost odsetka kobiet w wieku 60 lat i więcej obserwuje się w każdym przedziale wiekowym. Najwyższy skok osiągnięto w przedziale 85 i więcej i wyniósł on ponad 70%, co stanowi 2/3 ogółu omawianego przedziału. Z kolei procent mężczyzn w każdym kolejnym przedziale systematycznie spada i stanowi niecałe 30% w ostatniej grupie wiekowej. Podobnie sytuacja kształtuje się w Polsce, proporcja kobiet jest tym większa im bardziej zaawansowany wiek – w grupie powyżej 85 lat kobiet jest prawie dwu i półkrotnie więcej niż mężczyzn: 70,6 do 29,4%”.⁷

Poszczególne przedziały wiekowe wraz z podziałem na płeć przedstawiono na wykresie nr 6.

Wykres nr 6. Prognoza na lata 2015 - 2035 według przedziału wiekowego osób w wieku 60 i więcej lat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z <http://www.stat.gov.pl>, data pobrania 24.05.2016 r.

⁷ Prognoza ludności na lata 2014-2050 <http://demografia.stat.gov.pl>,

Z danych GUS wynika, że tendencja spadkowa w tej grupie wiekowej będzie utrzymywać się do ostatniego roku prognozy. W dalszym ciągu najliczniejszą grupę stanowią będą kobiety i mężczyźni w przedziale wiekowym 60 – 64 lata. Jak wynika z danych z 2015 roku najmniejszą grupę stanowią mieszkańcy Lubelszczyzny w przedziale wiekowym 85 lat i więcej i szacuje się, że taka sytuacja będzie miała miejsce również w 2035 roku. W grupie tej nie zmieni się również liczba kobiet. W dalszym ciągu będzie wyższa od liczby mężczyzn. Taka sytuacja utrzyma się również w pozostałych przedziałach.

1.5. Sytuacja na rynku pracy w województwie lubelskim

Rynek pracy charakteryzują dwie grupy: osoby pracujące i bezrobotne. W odniesieniu do osób pracujących w strukturze tej grupy uwzględnia się płeć, poziom wykształcenia, sektory ekonomiczne jak i własności. Natomiast analizując sytuację bezrobotnych pod uwagę bierze się liczbę tych osób, stopę bezrobocia, a także strukturę płci, wieku, wykształcenie czy czas pozostawiania bez pracy.

Na koniec grudnia 2015 r. w kraju zarejestrowanych było 1 563 339 osób bezrobotnych, natomiast w województwie lubelskim w ewidencji urzędów pracy znajdowało się 107 895 osób bezrobotnych. Liczba bezrobotnych była niższa o 8 974 osoby (6,7%) niż w grudniu 2014 r. Kobiety stanowiły 48,7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (przed rokiem 48,2% - 116 869 osób). W 2015 r. w województwie lubelskim liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 138,4 tys. osób i była większa niż przed rokiem (o 5,1 tys., tj. o 3,8%). Najliczniejszą grupę nadal stanowiły osoby rejestrujące się po raz kolejny, a ich odsetek w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych zwiększył się w stosunku do 2014 r. (o 1,5 p. proc.) i wyniósł 82,6%. W skali roku zmniejszył się odsetek osób dotychczas pracujących (do 66,7%, tj. o 6,3 p. proc.), udział absolwentów (do 4,0%, tj. o 0,9 p. proc.) oraz udział osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładów pracy (do 3,5%, tj. o 0,7 p. proc.). Na niezmiennym poziomie pozostał udział osób zamieszkałych na wsi (55,2%).

Z ewidencji bezrobotnych w województwie lubelskim w ciągu 2015 r. skreślono 147,4 tys. osób, tj. mniej o 2,1% niż przed rokiem. W końcu grudnia 2015 r. bez prawa do zasiłku pozostawało 98,8 tys. bezrobotnych, a ich udział w liczbie bezrobotnych ogółem zmniejszył się w porównaniu z analogicznym okresem 2014 r. o 0,5 p. proc. (do 91,5%).

Tabela nr 11. Stan bezrobocia w poszczególnych powiatach

PUP	30.09.2015		31.12.2015		Wzrost/ spadek liczby bezrobotny ch	Udział liczby bezrobotnych w powiatach w stosunku do ogółu bezrobotnych w województwie
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety		
Biała Podlaska	8.652	4.057	8.821	4.131	+169	8,2
Powiat grodzki	3.242	1.516	3.218	1.507	-24	3,0
Powiat ziemski	5.410	2.541	5.603	2.624	+193	5,2
Biłgoraj	3.189	1.665	3.783	1.833	+594	3,5
Chełm	8.156	4.533	8.752	4.772	+596	8,1
Powiat grodzki	3.395	1.845	3.537	1.868	+142	3,3
Powiat ziemski	4.761	2.688	5.215	2.904	+454	4,8
Hrubieszów	4.458	2.145	5.026	2.314	+568	4,7
Janów Lubelski	2.812	1.271	2.981	1.328	+169	2,8
Krasnystaw	4.230	2.085	4.396	2.111	166	4,1
Kraśnik	4.945	2.421	5.596	2.681	+651	5,2
Lubartów	4.804	2.405	5.154	2.456	+350	4,8
MUP Lublin	13.702	6.750	13.938	6.770	+236	12,9
PUP Lublin	5.641	2.744	5.624	2.678	-17	5,2
Łączna	2.018	1.122	2.143	1.159	+125	2,0
Łuków	3.656	2.030	4.008	2.160	+352	3,7
Opole Lubelskie	3.218	1.569	3.542	1.685	+324	3,3
Parczew	1.664	884	1.794	936	+130	1,7
Puławy	4.026	2.029	4.410	2.154	+384	4,1
Radzyń Podlaski	3.136	1.437	3.295	1.490	+159	3,1
Ryki	2.820	1.369	2.772	1.353	-48	2,6
Świdnik	3.578	1.728	3.830	1.803	+252	3,5
Tomaszów Lubelski	3.907	2.086	4.689	2.298	+782	4,3
Włodawa	2.929	1.469	3.110	1.606	+181	2,9
Zamość	9.459	4.528	10.231	4.849	+772	9,4
Powiat grodzki	3.836	1.836	4.031	1.950	+195	3,7
Powiat ziemski	5.623	2.692	6.200	2.899	+577	5,7
Ogółem	101.000	50.327	107.895	52.567	6.895	100

Źródło: "Bezrobocie w województwie lubelskim", Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, data pobrania 27.05.2016 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2015 r. ukształtowała się na poziomie 11,7% i była niższa o 0,9 p. proc. niż przed rokiem. W rankingu województw lubelskie, pod względem wysokości stopy bezrobocia, plasowało się na 10. miejscu. W kraju najniższy poziom bezrobocia odnotowano w województwie wielkopolskim (6,2%) oraz śląskim (o 8,2%), a najwyższy w województwie warmińsko-mazurskim (16,3%) oraz kujawsko-pomorskim i zachodnio-pomorskim (po 13,3%).

Tabela nr 12. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2011 – 2015

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Bezrobotni zarejestrowani w tys.	122,4	131,1	134,0	116,9	107,9
Bezrobotni nowo zarejestrowani w tys. (w skali roku)	140,1	139,8	134	133,4	138,4
Stopa bezrobocia (%)	13,2	14,1	14,4	12,7	11,7

Źródło: opracowanie własne na podst. <http://www.stat.gov.pl/lublin>, data pobrania: 27.05.2016

W województwie lubelskim do powiatów o najwyższej stopie bezrobocia należały: włodawski (20,9%, wobec 23,1% w grudniu 2014 r.), hrubieszowski (17,7%, wobec 18,3%) oraz chełmski (17,1%, wobec 18,0%), natomiast o najniższej – biłgorajski (8,0%, wobec 8,3%) oraz łączyński (8,1%, wobec 8,5%). W porównaniu z grudniem 2014 r. stopa bezrobocia zmniejszyła się we wszystkich powiatach, w największym stopniu w powiatach: włodawskim (o 2,2 p. proc.), łukowskim (o 1,8 p. proc.) oraz lubartowskim (o 1,7 p. proc.).

Tabela nr 13. Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia według podregionów i powiatów Stan na 31.XII. 2015 r.

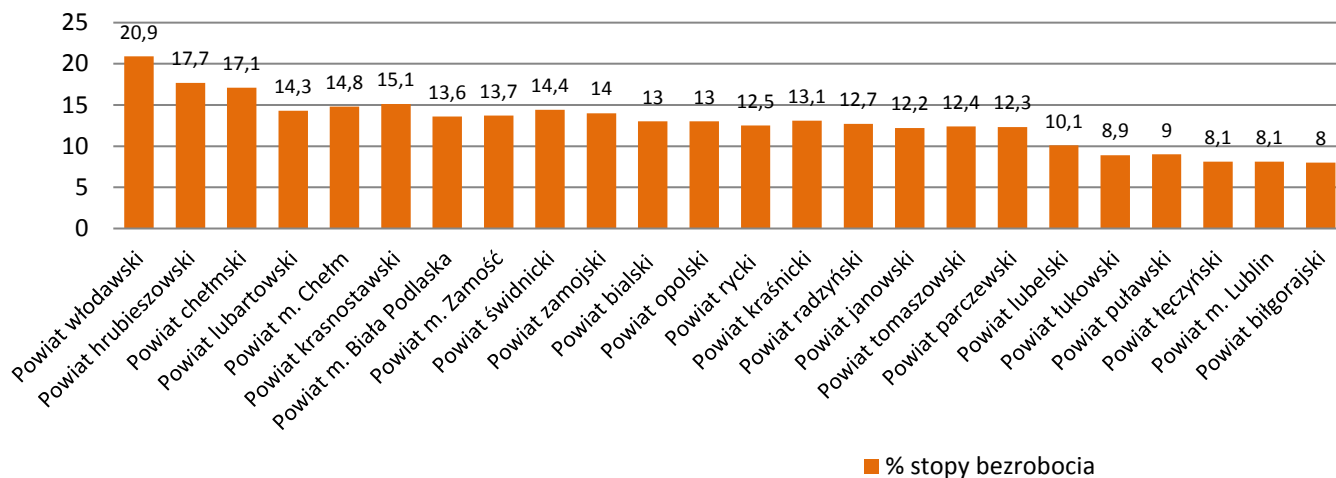
Powiat	Bezrobotni zarejestrowani z liczby ogółem					Stopa bezrobocia rejestrowanego w %	
	ogółem	kobiety	Bez prawa do zasiłku	Dotychczas niepracujący	W okresie 12 m-cy od dnia zakończenia nauki	2014	2015
<i>województwo</i>	107895	52567	98765	26485	6141	12,6	11,7
Podregion bialski	17020	8163	15543	4078	867	15,4	13,9
<i>Powiaty:</i>							
<i>bialski</i>	5603	2624	5188	1320	310	14,6	13,0
parczewski	1794	936	1661	420	89	13,1	12,3
radzyński	3295	1490	3041	985	217	13,8	12,7
włodawski	3110	1606	2744	841	117	23,1	20,9
<i>Miasto na prawach powiatu:</i>							
Biała Podlaska	3218	1507	2909	512	134	15,0	13,6
Podregion chełmsko-							
zamojski	36877	18177	34201	9780	2142	14,3	13,6
<i>Powiaty:</i>							
biłgorajski	3783	1833	3362	1051	341	8,3	8,0
chełmski	5215	2904	4900	1348	255	18,0	17,1
hrubieszowski	5026	2314	4692	1590	223	18,3	17,7

krasnostawski	4396	2111	4183	1662	277	15,5	15,1
tomaszowski	4689	2298	4304	1127	262	13,1	12,4
zamojski	6200	2899	5831	1675	457	14,5	14,0
Miasta na prawach powiatu:							
Chełm	3537	1868	3216	641	148	15,8	14,8
Zamość	4031	1950	3713	686	179	14,8	13,7
Podregion lubelski	30689	14866	27702	5995	1611	10,3	9,7
Powiaty:							
lubartowski	5154	2456	4602	946	265	16,0	14,3
lubelski	5624	2678	5159	1542	407	11,0	10,1
łęczyński	2143	1159	1907	510	201	8,5	8,1
świdnicki	3830	1803	3476	936	202	14,6	14,4
Miasto na prawach powiatu:							
Lublin	13938	6770	12558	2061	536	8,6	8,1
Podregion puławski	23309	11361	21319	6632	1521	12,3	11,1
Powiaty:							
janowski	2981	1328	2829	1084	197	13,1	12,2
kraśnicki	5596	2681	5266	2102	364	14,0	13,1
łukowski	4008	2160	3474	836	335	10,7	8,9
opolski	3542	1685	3256	1008	160	14,0	13,0
puławski	4410	2154	3954	1032	294	10,1	9,0
rycki	2772	1353	2540	570	171	14,1	12,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Lubelski Ośrodek Badań Regionalnych, WUP w Lublinie, data pobrania 27.05.2016 r.

Zmniejszenie stopy bezrobocia w skali roku odnotowano we wszystkich powiatach. Na poniższym wykresie przedstawiono stopę bezrobocia poszczególnych powiatów województwa lubelskiego:

Wykres nr 7. Bezrobocie rejestrowane w powiatach województwa lubelskiego - stan na koniec grudnia 2015

Źródło: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/bezrobocie-rejestrowane-i-iv/>, data pobrania 27.05.2016

Na koniec grudnia 2015 roku w województwie lubelskim 65.635 osób (51,1% stanowiły kobiety) pozostawały w ewidencji urzędów pracy jako długotrwale bezrobotne (osoby pozostające w ewidencji bezrobotnych łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat). Stanowiły one 60,8% ogółu populacji bezrobotnych. W skali kraju bezrobotni tej subpopulacji stanowili 56,3% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Wśród długotrwale bezrobotnych najliczniejszą grupę wiekową stanowiły osoby w wieku od 25 do 34 lat (30,5%) oraz od 35 do 44 lat (22,7%). Najmniej było osób starszych od 60 i więcej (5,7%).

Na koniec IV kwartału 2015 r. pod względem poziomu wykształcenia najliczniejszą kategorię w omawianej grupie stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym – 27,3% oraz zasadniczym zawodowym - 26,9%. Najmniej było osób ze średnim ogólnokształcącym – 10,7%. W skali kraju sytuacja przedstawiała się podobnie, osoby nie posiadające średniego wykształcenia stanowiły zdecydowaną większość (60,3%) w tym osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (31,5%) oraz osoby z zasadniczym zawodowym (28,8%).

Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013, Nr 674, z późn. zm.), do „osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy” zaliczane są osoby bezrobotne będące:

- bezrobotnym do 30 roku życia, w tym do 25 roku życia,
- bezrobotnym długotrwale,
- bezrobotnym powyżej 50 roku życia,

- bezrobotnym korzystającym ze świadczeń z pomocy społecznej,
- bezrobotnym posiadającym co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia
- bezrobotnym posiadającym co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia
- bezrobotnym niepełnosprawnym.

W przypadku takich osób powiatowy urząd pracy w okresie do 6 miesięcy od dnia rejestracji, (a w przypadku długotrwale bezrobotnych pobierających świadczenia z pomocy społecznej lub realizujących indywidualny program usamodzielniania, w okresie 6 miesięcy od dnia utraty prawa do zasiłku z powodu upływu okresu jego pobierania), powinien przedstawić propozycję zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, stażu, odbycia przygotowania zawodowego w miejscu pracy lub zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych.

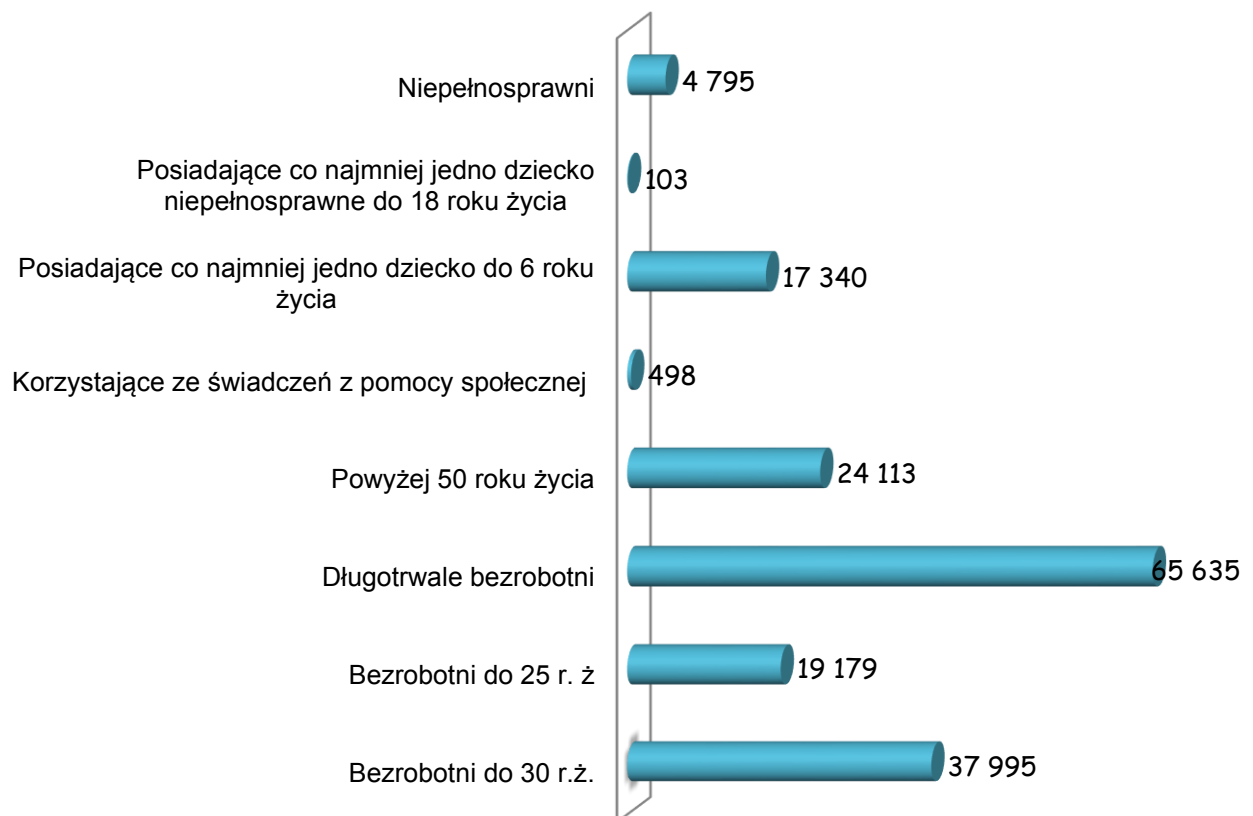
Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie na koniec grudnia 2015 r.:

- liczba bezrobotnych posiadającym co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia wynosiła 17 340 osób (w tym 13 512 to kobiety, tj. 77,9%). W odniesieniu do ogólnej liczby bezrobotnych stanowiło to 16,1%. W kraju na koniec grudnia 2015 roku odnotowano 239.972 bezrobotnych posiadających co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia, tj. 15,3% ogółu bezrobotnych
- zarejestrowane były 103 osoby bezrobotne samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia.
- w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego zarejestrowanych było 4 795 osób niepełnosprawnych (43,4% kobiet). W odniesieniu do ogólnej liczby bezrobotnych grupa ta wynosiła zaledwie 4,4%.
- w ewidencji urzędów pracy na koniec grudnia 2015 r. odnotowano 498 bezrobotnych korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej. W odniesieniu do ogólnej liczby bezrobotnych stanowili oni 0,5%. W kraju na koniec IV kwartału zarejestrowanych było 33 339 bezrobotnych, tj. 2,1% populacji osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.
- liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia wynosiła 24 113 osób (w tym 8 822 to kobiety, tj. 36,6%). W odniesieniu do ogólnej liczby bezrobotnych grupa ta stanowiła 22,3%.
- na koniec grudnia 2015 roku zarejestrowanych było 19 179 osób bezrobotnych do 25 roku życia. Stanowiły one 17,8% ogółu zarejestrowanych.

- zarejestrowanych było 37 995 bezrobotnych do 30 roku życia. Stanowili oni 35,2% ogółu zarejestrowanych. Natomiast w kraju w ewidencji urzędów pracy zarejestrowanych było 459 208 osób bezrobotnych omawianej kategorii, tj. 29,4% populacji zarejestrowanych bezrobotnych.

Wykres nr 8. Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Źródło: "Bezrobocie w województwie lubelskim", Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, data pobrania 27.05.2015 r.

1.6. Infrastruktura społeczna

Jednym z obszarów, które obejmuje ocena zasobów pomocy społecznej jest infrastruktura społeczna, rozumiana jako zespół urządzeń publicznych zaspokajających potrzeby socjalne, oświatowe i kulturalne ludności.

Informacje zebrane za pomocą systemu CAS z OPS, MOPR i PCPR z województwa lubelskiego pozwalają na przedstawienie danych z poszczególnych powiatów i miast na prawach powiatu. Sprawozdanie OZPS uwzględnia liczbę placówek z wyłączeniem zasobów ludzkich.

W porównaniu z rokiem ubiegłym, w 2015 roku zwiększyła się liczba mieszkań socjalnych, liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży oraz dla seniorów, a także liczba żłobków i przedszkoli. Dalszy wzrost liczby wymienionych instytucji prognozuje się również w roku 2016; wyjątek stanowi liczba mieszkań komunalnych gdzie ich liczba w porównaniu z rokiem ubiegłym zmniejszyła się o 4 i prognozowany jest dalszy ich spadek. Wśród instytucji społecznych w roku oceny bez zmian pozostała liczba hospicjów (w kolejnym roku będzie się ona utrzymywała nadal na tym samym poziomie) i ośrodków dla cudzoziemców –prognozowana jest ich redukcja.

Tabela Nr 14. Infrastruktura społeczna województwa lubelskiego

Lp.	Infrastruktura społeczna	2013	2014	Rok oceny	Rok po ocenie
1.	Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	21 222	21 604	21 600	21 495
2.	Liczba mieszkań socjalnych	1 874	2 118	2 193	2 269
3.	Liczba żłobków (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	42	66	75	86
4.	Liczba przedszkoli (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)	1 094	1 135	1 139	1 245
5.	Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży	527	596	707	706
6.	Liczba świetlic i klubów dla seniorów	146	174	202	215
7.	Liczba hospicjów	7	8	8	8
8.	Liczba ośrodków dla cudzoziemców, ubiegających się o status uchodźcy	4	5	5	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

W 2014 roku liczba mieszkań komunalnych w województwie lubelskim wyniosła 21 604, natomiast w roku oceny zmalała o 4. Prognozuje się, że w roku 2016 liczba ta zmniejszy się i wyniesie 21 495. Najwięcej tego typu mieszkań występowało w m. Lublin – 9 071, czyli 42% ogółu wszystkich mieszkań tego typu na Lubelszczyźnie. Drugim, co do największej liczby mieszkań w zasobie gminy jest m. Zamość z 1 868 mieszkaniami (8,6%) oraz m. Chełm – 1 528 czyli 7,07% ogółu. Natomiast najmniej tego typu mieszkań jest

w powiatach: janowskim, łączyńskim, parczewskim oraz krasnostawskim. Niepokojąca jest prognoza spadku liczby mieszkań komunalnych przy ciągłym zapotrzebowaniu na tego typu lokale mieszkalne.

Liczba mieszkań socjalnych w województwie lubelskim wynosi ogółem 2 193 lokali, z czego najwięcej jest ich w m. Lublin – 291. Kolejne miasta w których występuje największa liczba mieszkań socjalnych to: Ryki (176), Świdnik (149), Międzyrzec Podlaski (129). Najmniej tego typu lokali znajduje się w m. Biała Podlaska i jest to tylko 7 mieszkań.

Istotne jest również przedstawienie sytuacji osób oczekujących na mieszkanie oraz wniosków złożonych przez klientów do poszczególnych jednostek. Odnośnie liczby wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy w roku oceny złożono 2 711 podań; w kolejnym roku prognozuje się znaczny wzrost liczby wniosków. Z kolei liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne zmniejszyła się o 206 osób w stosunku do roku 2014 i wynosi 1 1348 w roku oceny. W kolejnym roku prognozowany jest wzrost liczby oczekujących o 38 osób. W 2015 roku przeprowadzono 528 wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego. W 2016 roku przewiduje się spadek liczby takich wyroków do 140.

W roku oceny w województwie lubelskim funkcjonowało 75 żłobków, z czego 29 znajdują się w m. Lublin. Żłobki dysponują ogółem 2 962 miejscami. Liczba ta wzrasta w kolejnych latach i szacuje się, że w następnym roku wyniesie 3 221 miejsc. Cztery powiaty nie wykazały funkcjonowania żłobków na swoim terenie (janowski, łączyński, parczewski, radzyński).

Ogółem w województwie lubelskim jest 1 139 przedszkoli wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach (łącznie 57 534 miejsca). Najwięcej przedszkoli – 89 znajduje się w m. Lublin i stanowią one ok. 7,8 % wszystkich przedszkoli w województwie lubelskim, zarówno publicznych jak i niepublicznych. Prognozuje się, że w następnym roku liczba przedszkoli w województwie wzrośnie do 1 245.

Liczba świetlic i klubów dla dzieci i młodzieży w roku oceny wynosi 707. W liczbie tej mieszczą się świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne, kluby młodzieżowe jako placówki pozaszkolne. Z podsumowania sprawozdania wynika, że najwięcej takich placówek znajdowało się w powiecie lubelskim – 68, chełmskim – 59, tomaszowskim – 54.

Na terenie Lubelszczyzny łącznie znajdują się 202 świetlice i kluby dla seniorów. Na podstawie danych z poprzednich lat wynika, że placówek tego typu systematycznie przybywa; prognoza na rok kolejny przewiduje dalszy wzrost liczby ww. placówek do 215. Najwięcej placówek wykazały powiaty lubartowski, lubelski i zamojski. Natomiast w powiecie parczewskim nie wykazano placówek wsparcia dla seniorów.

Z danych z oceny wynika, że liczba hospicjów pozostała na tym samym poziomie co w roku ubiegłym i wyniosła 8. Hospicja znajdują się w m. Biłgoraj, m. Chełm, m. Lubartów, m.

Lublin (2 hospicja), m. Puławy, m. Włodawa, oraz w gminie Łabunie w powiecie zamojskim. W pozostałych powiatach i miastach na prawach powiatu ocena zasobów nie wykazała funkcjonowania takich jednostek.

W województwie lubelskim w roku oceny znajdowało się 5 ośrodków dla cudzoziemców, którzy ubiegają się o status uchodźcy. Ośrodki te zlokalizowane były w powiatach radzyńskim (2 ośrodki) i bialskim, oraz w dwóch miastach na prawach powiatu: Białej Podlaskiej oraz w Lublinie.

2. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej gmina oraz powiat realizują działania mające na celu umożliwienie osobom i rodzinom przewyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Podejmują one działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Zadania realizowane przez ośrodek pomocy społecznej oraz powiatowe centrum pomocy rodzinie wspierają osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka zmierzając do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Przydzielając rodzaj, formę i wielkość świadczenia jednostka bierze pod uwagę z jednej strony potrzeby osób i rodzin, ich możliwości oraz zasoby, zaś z drugiej swoje cele i możliwości. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia – w tej grupie ujęte zostały osoby i rodziny, które w danym okresie sprawozdawczym uzyskały pomoc i wsparcie bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania – z uwzględnieniem zarówno pomocy, która udzielana była w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomocy bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego. W grupie tej uwzględnione są także osoby i rodziny objęte wyłącznie pracą socjalną, wsparciem jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w postaci skierowań do zajęć w centrach i klubach integracji społecznej, skierowań do prac społecznie użytecznych itp. W przypadkach, w których nie wszystkie te osoby były ujęte w bazie informacyjnej Pomost jednostki dokonywały ich korekty, uzupełniając dane informacjami z własnych źródeł.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w roku 2015 jednostki udzieliły pomocy i wsparcia ogółem 184 203 osobom i rodzinom, tj. o prawie 4 tysiącom więcej niż w roku poprzednim, prognozy na rok następny wskazują na znaczny spadek liczby osób korzystających z pomocy (o ponad 6 tysięcy osób). Spadek wartości w prognozie wynika z prognozowanego spadku świadczeń udzielanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie.

Natomiast świadczenia przyznane zostały 116 184 osobom z 66 948 rodzin (łącznie gminy i powiaty). W skład tych rodzin wchodziło 194 101 osób, co stanowi ponad 9 % mieszkańców województwa lubelskiego.

2.1. Ocena zasobów pomocy społecznej w gminie

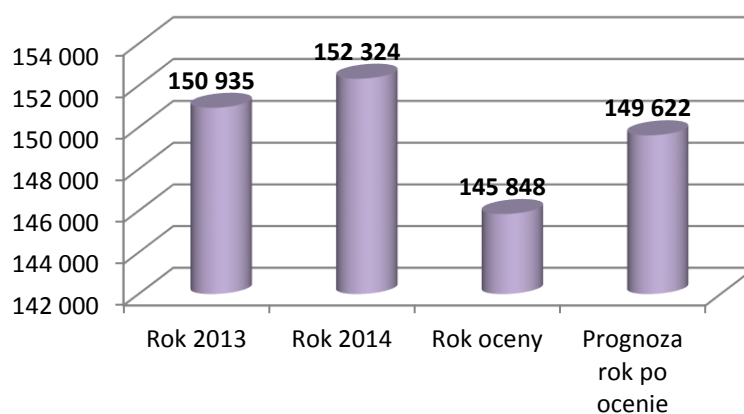
Zadania pomocy społecznej w gminach wykonują jednostki organizacyjne – ośrodki pomocy społecznej. Zadania ośrodków pomocy społecznej w miastach na prawach powiatu realizują miejskie ośrodki pomocy rodzinie.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, gmina realizuje działania mające na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Podejmuje działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Działania realizowane przez ośrodek pomocy społecznej wspierają osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

2.1.1. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia

Wsparciem ośrodków pomocy społecznej oraz 4 miejskich ośrodków pomocy rodzinie w województwie lubelskim w 2015 roku objęto 145 848 osób. W odniesieniu do roku 2014 liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia spadła o 6 476 osób. Prognozy na rok 2016 wskazują, że w porównaniu do roku oceny liczba osób objętych wsparciem wzrośnie. Wykazane osoby uzyskały pomoc i wsparcie w ramach zdań własnych i zleconych (pomoc udzielana w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomoc która jest udzielana bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego).

Wykres nr 9. Osoby, którym udzielono pomocy i wsparcia /zadania gminy/

Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie

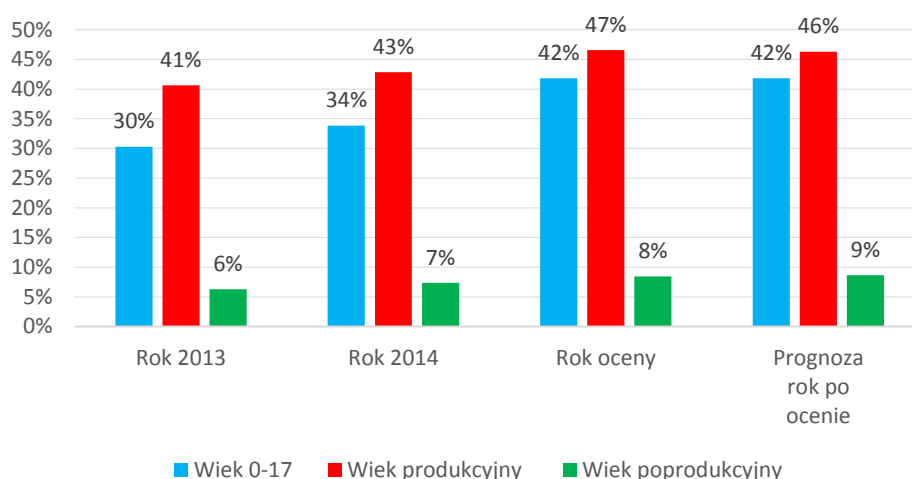
W 2015 roku pomoc w formie świadczeń bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania otrzymały 114 863 osoby z 65 703 rodzin (liczących łącznie 192 056 osób). Ponad połowę osób (56,69%), którym przyznano świadczenie, stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy (65 121). W porównaniu z rokiem 2015 liczba osób, którym przyznano świadczenie nieznacznie zmalała (o mniej niż 1%), natomiast prognozy na rok 2016 wskazują, iż liczba osób, którym przyznane zostanie świadczenie, utrzyma się na zbliżonym poziomie (dalszy niewielki spadek).

W roku oceny świadczenia pieniężne przyznano 52 118 osobom z 48 433 rodzin (liczących 129 118 osób). W porównaniu z rokiem 2014 liczba osób i rodzin, którym przyznano świadczenie pieniężne zmalała o ponad 8%. Ośrodki pomocy społecznej prognozują, że w rok po ocenie liczba osób i rodzin pobierających świadczenia pieniężne nieznacznie wzrośnie.

Z pomocy w formie świadczeń niepieniężnych w roku oceny skorzystało 61 357 osób (z 35 246 rodzin liczących 132 393 osoby). W odniesieniu do roku 2014 liczba osób i rodzin zmalała o ponad 2%, z kolei w roku 2015 ośrodki pomocy społecznej prognozują niewielki wzrost (nieco ponad 0,5%). Niemal 54% osób, którym przyznano świadczenie, to kobiety.

Analiza przedziałów wiekowych osób korzystających ze świadczeń pokazuje stopniowy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym oraz dzieci i młodzieży w wieku 0 – 17 lat:

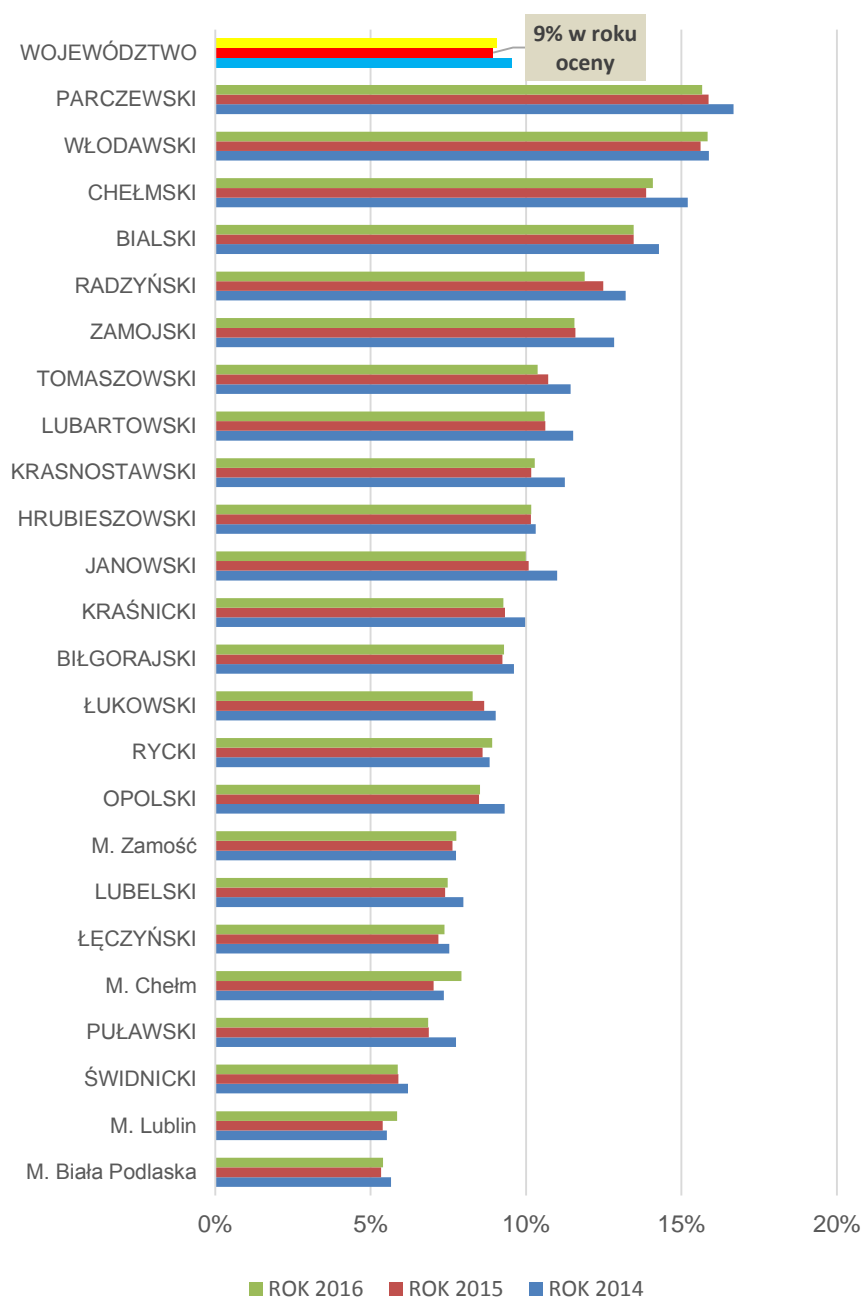
Wykres nr 10. Liczba osób korzystających ze świadczeń w poszczególnych przedziałach wiekowych*

*Wskaźniki z kolejnych lat nie sumują się do 100% z uwagi na to, że część gmin przekazała jedynie ogólne dane odnośnie liczby korzystających ze świadczeń bez rozbitcia na poszczególne grupy wiekowe.

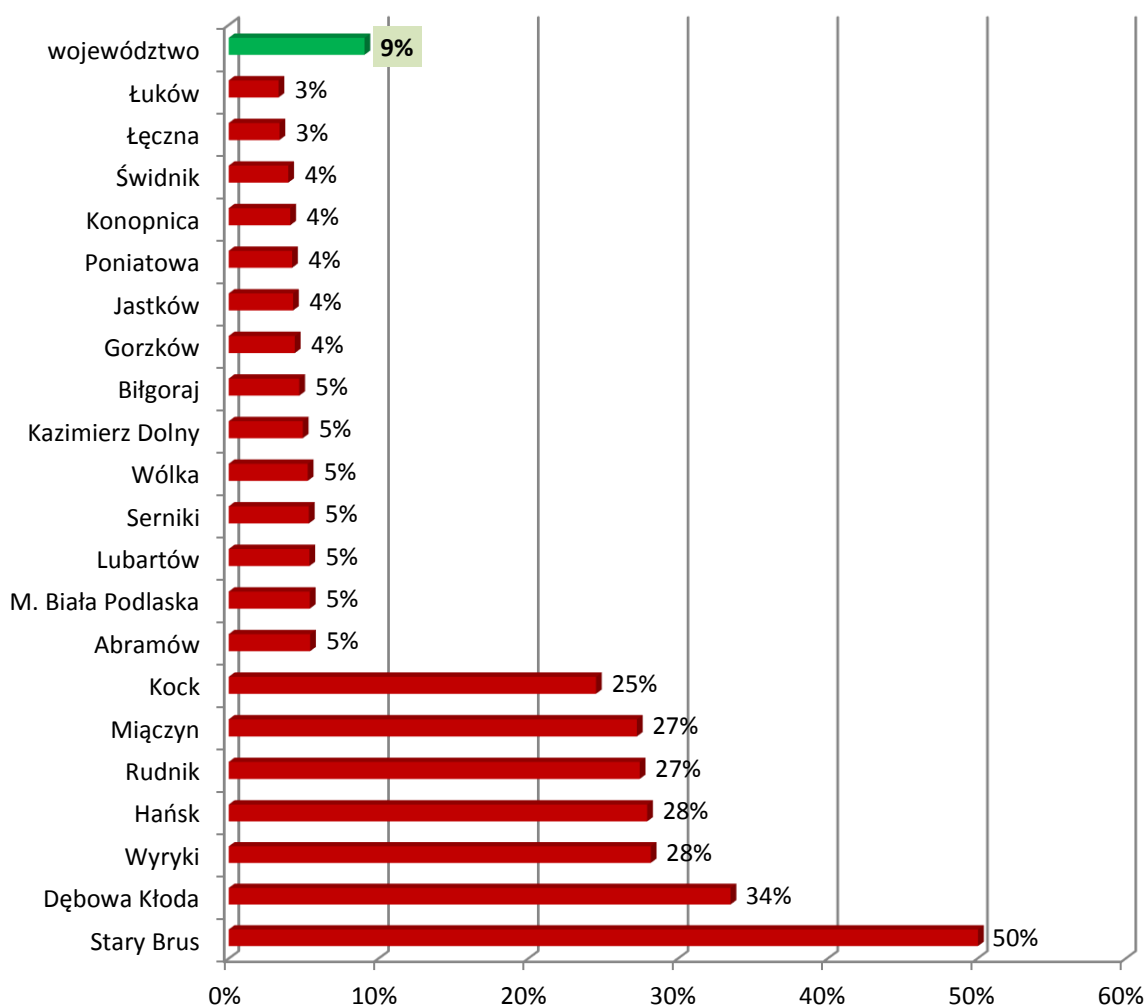
W roku 2015 ze wsparcia gmin skorzystało prawie 9% mieszkańców Lubelszczyzny. W ujęciu powiatowym w roku oceny wskaźnik ten najwyższy był w powiatach parczewskim (16%), włodawskim (16%), chełmskim (14%), bialskim – 13% oraz radzyńskim i zamojskim – 12%. Z kolei najmniejszy odsetek mieszkańców objętych wsparciem odnotowano w M. Lublinie i M. Białej Podlaskiej – 5% oraz powiecie świdnickim – 6%. Do powiatów, w których odsetek korzystających ze wsparcia i pomocy jest niższy od wskaźnika wojewódzkiego należą również: M. Chełm, powiat łączyński, puławski, M. Zamość, lubelski, i opolski. Przedstawia to poniższy wykres:

Wykres nr 11. Udział procentowy osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie, do liczby mieszkańców

Wskaźnik korzystających z pomocy w poszczególnych gminach jest zróżnicowany - w większości, to jest w 120 (ponad 56%) gminach, przyjmuje wartości wyższe od wojewódzkiego (9%), przy czym najwyższy odsetek korzystających w 2015 roku - podobnie jak w latach poprzednich – odnotowano w gminie Stary Brus (powiat włodawski) – 50%. Najmniejszy odsetek mieszkańców korzystających z pomocy i wsparcia w roku oceny występuje w mieście Łuków – 3% oraz w gminie Łęczna - 3%.

Wykres nr 12. Gminy o najniższym i najwyższym wskaźniku korzystania z pomocy społecznej w 2015 r.

2.1.2. Powody udzielania pomocy i wsparcia

Podobnie jak w latach ubiegłych w roku 2015 głównymi powodami przyznania pomocy i wsparcia są ubóstwo i bezrobocie:

- ubóstwo – 41 846 rodzin liczących 121 052 osoby,
- bezrobocie – 33 240 rodzin liczących 102 404 osoby.

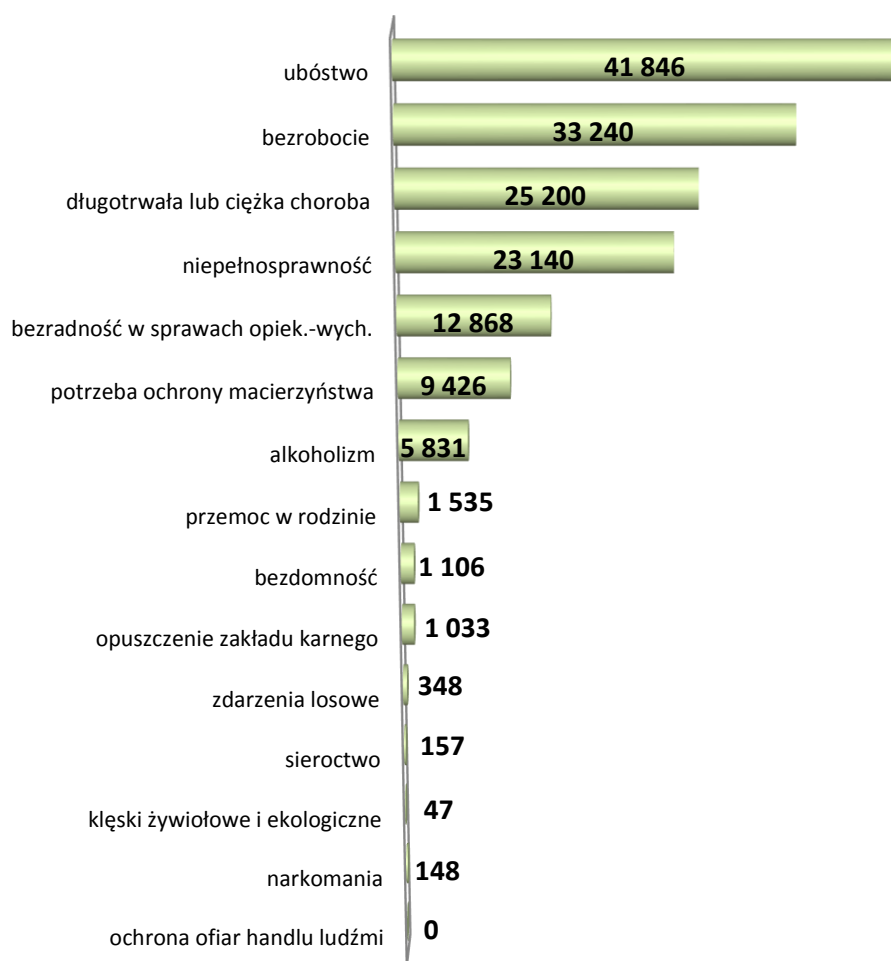
W porównaniu z rokiem 2014 odnotowano spadek liczby rodzin dotkniętych powyższymi problemami – liczba rodzin dotkniętych ubóstwem zmalała o 4,6% a bezrobociem o 7,4%. W roku 2016 ops-y prognozują utrzymanie się na podobnym poziomie liczby rodzin z tymi problemami.

Kolejnymi powodami o największym wskaźniku korzystania z pomocy i wsparcia w roku oceny są:

- długotrwała choroba – 25 200 rodzin i 61 674 osoby w rodzinach,
- niepełnosprawność – 23 140 rodzin i 54 162 osoby w rodzinach,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – 12 868 rodzin i 50 142 osoby w rodzinach,
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 9 426 rodzin, w tym wielodzietność: 6 488,
- alkoholizm – 5 831 rodziny i 12 760 osób w rodzinach.

Bezdomność, opuszczenie zakładu karnego, przemoc w rodzinie, zdarzenia losowe, klęski żywiołowe i ekologiczne, narkomania oraz potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi są trudnymi sytuacjami życiowymi, z powodu których pomoc i wsparcie udzielane są najrzadziej. Prezentuje to poniższy wykres:

**Wykres nr 13. Powody korzystania z pomocy społecznej w 2015 r.
(liczba rodzin)**

W przypadku wskaźnika dotyczącego klęsk żywiołowych i ekologicznych dostępna była jedynie liczba osób i taka dana została uwzględniona w powyższym zestawieniu.

2.1.3. Usługi pomocy społecznej

W związku z narastaniem problemów społecznych występuje coraz większe zapotrzebowanie na usługi pomocy społecznej m.in. usługi opiekuńcze, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, pracę socjalną oraz kontrakt socjalny.

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Pomoc ta jest przyznawana, gdy osoba jest pozbawiona pomocy innych osób, lub rodzina nie może tej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, natomiast specjalistyczne usługi

opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności.

W roku 2015 z pomocy w formie usług opiekuńczych w ramach zadań własnych gminy skorzystało ogółem 4 591 osób, w tym 344 ze specjalistycznych. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych wzrosła o ponad 2%. Prognozy na 2016 rok wskazują na dalszy wzrost liczby osób korzystających z usług opiekuńczych o 3,3%. Koszt świadczeń w roku oceny wyniósł łącznie 19 464 126 zł. W roku 2016 prognozuje się wzrost kosztów usług opiekuńczych o 11,9%, w tym specjalistycznych do wysokości 22 094 045 zł.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W roku 2015 z tej formy pomocy skorzystało 943 osób. Koszt realizacji świadczeń wyniósł 6 665 628 zł. W prognozach na rok 2016 gminy wskazują na 4,4% zwiększenie liczby osób korzystających z tego typu świadczeń. Prognozowane jest jednocześnie zwiększenie kwoty świadczeń do wysokości 7 155 180 zł.

Pomoc w formie specjalistycznego poradnictwa, w szczególności prawnego, psychologicznego i rodzinnego jest udzielana osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. W ramach poradnictwa prawnego udziela się informacji dotyczących obowiązujących przepisów z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne jest realizowane przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje natomiast problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną. W roku oceny poradnictwem specjalistycznym ośrodki pomocy społecznej objęły 5 679 rodzin liczących 16 101 osób, tj. o 4 077 osób mniej niż w 2014 roku. Prognozy na 2016 wskazują na wzrost liczby rodzin korzystających z takiego wsparcia o ok. 10,7%.

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem prowadzonej interwencji jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb poradnictwa socjalnego lub prawnego. W razie konieczności rodzinie udziela się również schronienia na okres do 3 miesięcy. Dane ośrodków pomocy społecznej wskazują, że liczba rodzin wymagających pomocy w formie interwencji kryzysowej w poprzednich latach sukcesywnie rosła. W roku

oceny objęto nią 858 rodzin liczących 2 503 osoby. W porównaniu z rokiem 2014 liczba rodzin spadła o 353 rodziny. W roku 2016 ośrodki pomocy społecznej prognozują ponowny wzrost liczby rodzin korzystających z poradnictwa (o ok. 10%).

Prowadzenie pracy socjalnej należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Praca socjalna jest prowadzona przez pracowników socjalnych. Działania podejmowane w jej ramach mają na celu poprawę funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prace socjalną prowadzi się:

- z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;
- ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istnych dla zaspokojenia potrzeb członków społeczności.

Praca socjalna jest świadczona osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. W roku 2015 z pomocy w formie pracy socjalnej skorzystały 52 487 rodziny liczące 142 657 osób. Prognozuje się, że w roku 2016 pracownicy socjalni tą formą pomocy obejmą 56 341 rodzin liczących 152 056 osoby. Należy podkreślić, że udzielanie pracy socjalnej należy do jednych z najważniejszych zadań realizowanych przez pracowników socjalnych. Skuteczna praca socjalna powinna doprowadzić do aktywizacji i samodzielności klientów pomocy społecznej, a w konsekwencji wyjście z systemu pomocy. Jednym z podstawowych narzędzi pracy socjalnej jest kontrakt socjalny – czyli pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc. Kontrakt socjalny określa uprawnienia i zobowiązania stron, to jest pracownika socjalnego i klienta, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej. W roku 2015 zawarto 3 189 kontraktów socjalnych (o 2 689 mniej niż w 2014 roku) z 4 162 osobami, z czego 318 kontraktów podpisano w ramach uczestnictwa w Klubie Integracji Społecznej (o 174 mniej niż w 2014 roku). Do roku 2013 liczba zawartych kontraktów socjalnych sukcesywnie rosła z uwagi na wykorzystywanie przez pracowników socjalnych tego narzędzia przy realizacji projektów systemowych z EFS. W momencie zakończenia tej perspektywy finansowej (2007-2013) liczba kontraktów i liczba osób nimi objętych spadła, jednak prognozy przewidują wzrost liczby osób objętych kontraktem socjalnym. Zaznaczyć należy, że w 2015 roku 98 ops-ów (46% z terenu województwa lubelskiego) nie realizowało kontraktów socjalnych.

2.1.4. Świadczenie pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej

Ośrodki pomocy społecznej rodzinom wymagającym wsparcia udzielają pomocy w ramach zadań własnych i zleconych gminie, w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. Zgodnie z art. 36 ustawy o pomocy społecznej do świadczeń pieniężnych zaliczamy:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek i pożyczkę na ekonomiczne usamodzielnienie,
- pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy,
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

Z kolei do świadczeń niepieniężnych zaliczamy między innymi następujące formy pomocy:

- praca socjalna,
- zasiłki celowe w formie biletu kredytowanego,
- pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,
- sprawienie pogrzebu,
- poradnictwo specjalistyczne,
- interwencja kryzysowa,
- schronienie,
- posiłek,
- ubranie,
- usługi opiekuńcze,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych (w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych).

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej realizowane przez ośrodki pomocy społecznej.

Świadczenia pieniężne w 2015 roku przyznano 52 118 osobom. Najwięcej osób skorzystało z zasiłku celowego – 36 961 osoby (o 8,3% mniej niż w 2014 r.), w tym 23 146 osobom przyznano zasiłek w ramach Programu Wieloletniego „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania”. Zasiłek okresowy przyznano 26 892 osobom (o ok. 7% mniej niż w 2014 roku), zasiłek stały zaś wypłacono 10 170 osobom (o niecały 1% więcej niż w 2014 r.), w tym 8 019 osobom samotnie gospodarującym. Z przedstawionych prognoz wynika, że w 2015 roku liczba świadczeniobiorców zasiłku stałego nieznacznie wzrośnie, okresowego wzrośnie o ok. 1,6%, natomiast zasiłku celowego o niecały 1%.

Ze względu na wysokość środków przeznaczonych przez gminy na poszczególne rodzaje zasiłków pieniężnych najwięcej środków wydatkowanych zostało na zasiłki okresowe – ponad 41%. W roku 2016 prognozowany jest wzrost kosztów realizacji świadczeń pieniężnych.

Tabela nr. 15 Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zasiłki pieniężne z pomocy społecznej w roku oceny

Rodzaj świadczenia	Liczba osób	Kwota świadczenia w zł	% udział w całości środków wydatkowanych na zasiłki
Zasiłek stały	10 170	45 732 867	35,78 %
Zasiłek okresowy	26 892	53 189 366	41,62 %
Zasiłek celowy ogółem	36 961	28 835 265	22,56 %
Zasiłek celowy przyznany niezależnie od dochodu – art. 39 a ust. 1 i 2	64	50 535	0,04 %

Średnia wysokość zasiłku okresowego w województwie lubelskim w 2015 roku wyniosła 371 zł, zasiłku stałego – 449 zł, zasiłku celowego – 780 zł.

Dominującym powodem przyznania zasiłku okresowego w roku oceny było bezrobocie – 21 421 osób (prawie 79% wszystkich świadczeniobiorców zasiłku okresowego w roku 2015 stanowiły osoby bezrobotne).

Świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej realizowane przez ośrodki pomocy społecznej.

Świadczenia niepieniężne w 2015 roku przyznano 61 351 osobom. Jedną z ważniejszych form wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest pomoc w formie posiłku. W roku 2015 z posiłku skorzystało ogółem 55 931 osób. W porównaniu z rokiem 2014 liczba osób objętych tego typu wsparciem spadła o 2 309 osób, tj. o niecałe 4 %. Ośrodki pomocy społecznej prognozują, że w 2016 z posiłku skorzysta 57 140 osób, czyli w odniesieniu do roku oceny liczba osób wzrośnie o 1 209 osób, tj. o ponad 2%. W roku 2015 na pomoc w formie posiłków wydatkowano ogółem 26 828 292 zł, natomiast prognozowany koszt w 2016 wynosi 28 125 643 zł.

Wśród osób korzystających z posiłku dominującą grupę stanowią dzieci – w roku oceny z tej formy pomocy skorzystało 53 119 dzieci, tj. o 1 903 mniej niż w roku 2014. Z prognoz na

2016 rok wynika, że liczba dzieci korzystających z posiłku wzrośnie o 927. tj. o 1,7%. Koszt posiłków dla dzieci w 2015 wyniósł 23 459 261 zł. Natomiast na rok 2016 prognozowany koszt posiłków w odniesieniu do roku oceny wzrośnie o ponad 4,4% do wysokości 24 543 958 zł.

Wsparcie w formie posiłków dla klientów ośrodków pomocy społecznej jest przyznawane przede wszystkim w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Ponad 97% środków przeznaczonych przez gminy na posiłek pochodzi z tego programu.

Kolejnymi formami wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest udzielenie schronienia i pomoc w formie przyznania niezbędnego ubrania, jeżeli osoby lub rodziny są tego pozbawione. Udzielenie schronienia polega na przyznaniu tymczasowego miejsca noclegowego w noclegowniach, schroniskach, domach dla bezdomnych i innych miejscach do tego przeznaczonych. Z kolei przyznanie niezbędnego ubrania polega na dostarczeniu osobie potrzebującej bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do jej indywidualnych właściwości oraz pory roku.

W roku 2015 schronienia udzielono 520 osobom, koszt pomocy wyniósł 1 857 020 zł. W porównaniu z rokiem 2014 wzrosła liczba osób, którym udzielono tego typu pomocy, a tym samym wzrósł także koszt udzielonej pomocy (482 osoby i 1 416 286 zł). Prognozy na rok 2016 wskazują wzrost liczby osób wymagających udzielenia schronienia (o 31 osób), natomiast koszt udzielenia schronienia wzrośnie o 34 528 zł.

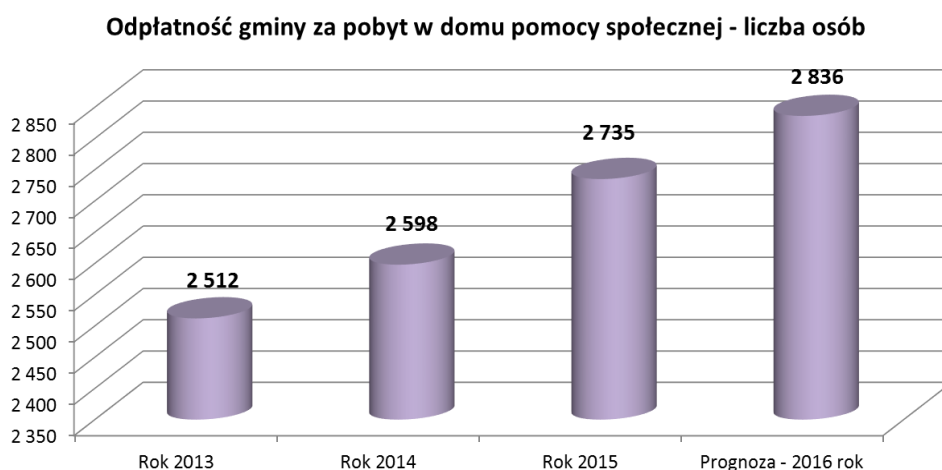
W przypadku pomocy w formie przyznania niezbędnego ubrania w roku 2015 ośrodki pomocy społecznej udzieliły tego rodzaju wsparcia 30 osobom, koszt pomocy wyniósł 8 900 zł. Prognozy na rok 2016 wskazują, że liczba osób wzrośnie do 52, zaś koszt do 14 541 zł. W stosunku do 2014 roku nastąpił znaczny wzrost liczby osób korzystających – o 21 osób.

Inną formą pomocy w ramach świadczeń niepieniężnych jest sprawienie pogrzebu – w roku oceny w gminach sprawiono pogrzeb dla 189 osób, koszt tych świadczeń wyniósł 459 118 zł, natomiast w roku 2014 liczba osób, którym sprawiono pogrzeb wyniosła 197 zaś koszt – 473 340 zł.

Do świadczeń niepieniężnych należy również kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu. Jest to zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W roku 2015 gminy opłaciły pobyt w domach pomocy społecznej 2 735 osobom, koszt pobytu wyniósł 56 475 018 zł. W roku 2014 gminy dofinansowały pobyt 2 598 osób, ponosząc koszty w wysokości 52 113 888 zł. Prognozuje się, że w roku 2016 w domach pomocy społecznej będzie przebywać 2 836 mieszkańców, za pobyt których płacić będą gminy – planowany koszt odpłatności wyniesie 60 121 814 zł.

Dane z ostatnich kilku lat wskazują, że sukcesywnie rośnie liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej, a w związku z tym rośnie koszt odpłatności za pobyt w tych domach ponoszony przez gminy. Z pewnością jest to związane z procesem starzenia się społeczeństwa Polski jak i Lubelszczyzny, jak również jest to wynik niewystarczającego rozwoju i dostępności usług środowiskowych skierowanych do tej grupy osób – z roku na rok coraz więcej mieszkańców regionu wymaga wsparcia.

Wykres nr 14:

2.1.5. Indywidualne programy pomocy

Jedną z ważnych form pomocy skierowaną do osób bezdomnych jest indywidualny program wychodzenia z bezdomności. Program ten polega na wspieraniu osoby bezdomnej w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych, oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. W roku 2015 indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności objęto 43 osoby bezdomne. W porównaniu z rokiem 2014 odnotowano wzrost liczby osób bezdomnych objętych programem (o 4 osoby). Prognozy na rok 2016 wskazują, że programem objętych zostanie 48 osób, czyli o 5 osób więcej niż w roku oceny. Przedstawione informacje wskazują, że jest to stosunkowo mało powszechna forma pomocy – w 2015 indywidualne programy wychodzenia z bezdomności stosowano jedynie

w 5 gminach. Są to miasta Lublin, Zamość, Puławy i Świdnik oraz Biłgoraj. Prognozy wskazują,

że w roku 2016 ta forma wsparcia będzie stosowana w 10 gminach, poza w/w w Chełmie, Puchaczowie, Białej Podlaskiej, Krasnymstawie i Wąwolnicy.

Kolejną formą pomocy jest Indywidualny program zatrudnienia socjalnego, który stanowi zawartą indywidualną umowę z osobą, o której mowa w przepisach zatrudnienia socjalnego, skierowaną do zajęć w centrum integracji społecznej, które utworzone zostało

w trybie i zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dn.13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

Kierownik centrum integracji społecznej przyjmuje osobę skierowaną do Centrum po podpisaniu z nią indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego, w uzgodnieniu z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu tej osoby. Program opracowuje pracownik socjalny CIS. Program powinien określać w szczególności:

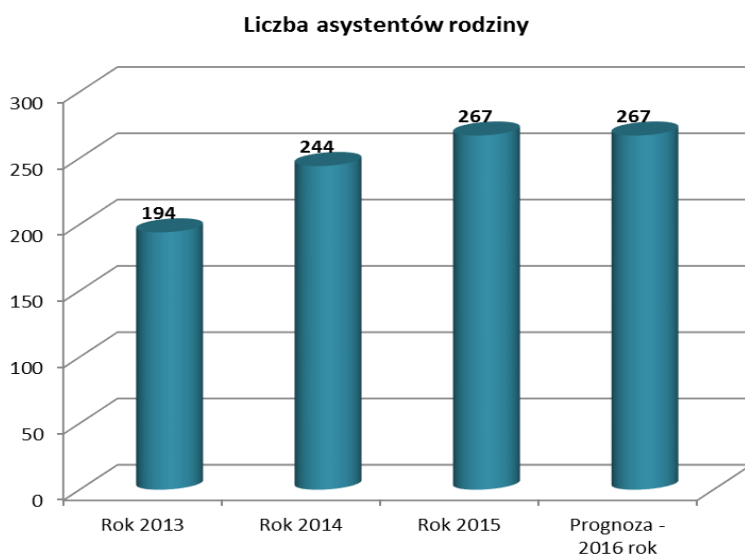
- 1) zakres i formy reintegracji zawodowej i społecznej;
- 2) rodzaje sprawności psychofizycznych niezbędnych do podjęcia pracy oraz metody ich ćwiczenia;
- 3) osoby odpowiedzialne za realizację programu.

W roku oceny indywidualny program zatrudnienia socjalnego skierowany był do 482 osób. W roku 2014 objęto nim 480 osób, natomiast w roku 2016 planuje się, że obejmie 413 osób.

W ramach wspierania rodziny (zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) w 2015 roku liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny wynosiła 2 664 i w stosunku do roku 2014 wzrosła o 85 rodzin. Na rok 2016 jednostki prognozują dalszy wzrost liczby tych rodzin – o 95.

W roku oceny liczba asystentów rodziny wyniosła 267. Liczba asystentów zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej sukcesywnie wzrastała do 2015 roku, natomiast prognoza pozostaje na poziomie z roku oceny. Sytuację tą przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 15:

W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- 1) opiece i wychowaniu dziecka;
- 2) prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- 3) kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo. Rodzinę wspierającą ustanawia wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Z taką rodziną wójt – właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy. Jest to jeszcze dość mało powszechna forma pomocy jednak w roku oceny w województwie lubelskim funkcjonowało już 16 rodzin wspierających – w roku 2014 funkcjonowały jedynie dwie. Natomiast na rok 2016 ops-y prognozują podpisanie umowy z 30 rodzinami wspierającymi.

Zgodnie z art. 191 ust. 9 i 10 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

1. 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
2. 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
3. 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

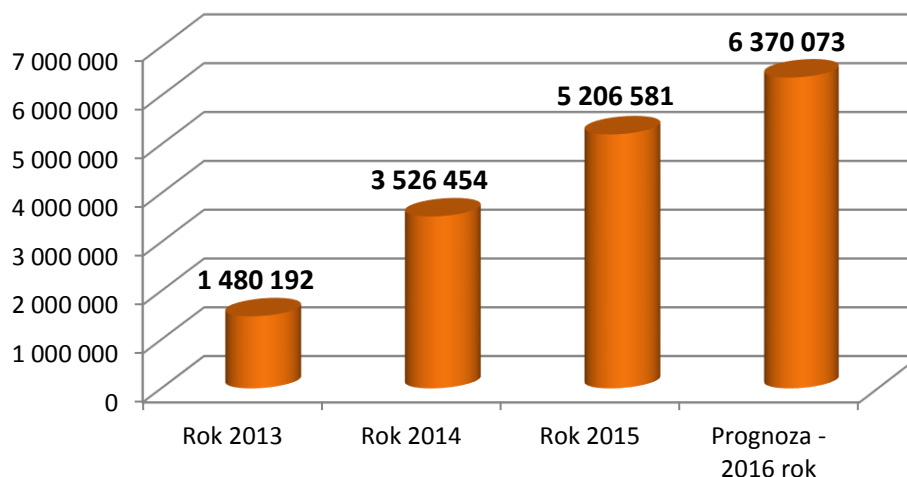
W przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 1) 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 2) 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 3) 50% w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej

– średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.

W roku 2015 gminy z tego tytułu poniosły koszty w wysokości 5 206 581 zł, tj. o ponad 1,5 mln zł więcej niż w 2014 roku. Prognozy na 2016 rok wskazują na dalszy wzrost tych kosztów o ponad 1 milion zł.

Wykres 16. Odpłatność gmin za pobyt dziecka w pieczy zastępczej /w złotych/

2.1.6. Inne rodzaje pomocy i wsparcia

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych świadczeniami rodzinnymi są:

- 1) zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego;
- 2) świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne;
- 3) zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a;
- 3a) świadczenia wypłacane przez gminy na podstawie art. 22b;
- 4) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka;
- 5) świadczenie rodzicielskie.

W roku 2015 z pomocy w formie zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków rodzinnych skorzystało ogółem 84 146 rodzin. Łączny koszt wypłaconych świadczeń wynosił 279 256 826 zł. W porównaniu z rokiem 2014 liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne spadła o 11 737 (tj. o ok. 12%), natomiast koszt świadczeń o 5 659 774 zł (tj. o niecałe 2%). W roku 2016 w odniesieniu do roku oceny prognozowany jest wzrost liczby osób

korzystających z powyższych form pomocy, a w związku z tym również kosztów wypłaconych świadczeń.

W roku 2015 wypłacono 8 250 jednorazowych dodatków z tytułu urodzenia się dziecka, w roku poprzednim liczba świadczeń była wyższa o 786. Z kolei prognozy na rok 2016 wskazują wzrost liczby wypłaconych świadczeń do 8 853. W omawianych latach wysokość 1 świadczenia wynosi 1 000 zł.

W roku 2015 wypłacono 16 029 świadczeń w formie jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka. W roku 2014 liczba tych świadczeń była wyższa - wypłacono 16 068 świadczeń. W roku 2016 prognozuje się, że liczba tych świadczeń będzie wynosić 16 583. Tak samo jak w przypadku jednorazowych dodatków z tytułu urodzenia się dziecka wysokość 1 świadczenia wynosi 1 000 zł.

W ramach świadczeń opiekuńczych przyznawane są:

- świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługujące m.in. matce albo ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji;
- zasiłek pielęgnacyjny, w tym: zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka, zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia oraz zasiłek pielęgnacyjny dla osoby, która ukończyła 75;
- specjalny zasiłek opiekuńczy przysługujący osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Kolejną formą wsparcia jest zasiłek dla opiekuna (zgodnie z ustawą z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów) przysługujący osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 r. w związku z wygaśnięciem z mocy prawa decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. Zasiłek dla opiekuna przysługuje osobie, jeżeli decyzja o przyznaniu jej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego wygasła z mocy prawa na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw z dniem 1 lipca 2013 r. Zasiłek dla opiekuna przysługuje za okresy od dnia 1 lipca 2013 r. do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie ustawy, w których osoba spełniała warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego oraz od dnia wejścia w życie ustawy, jeżeli osoba spełnia warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r.

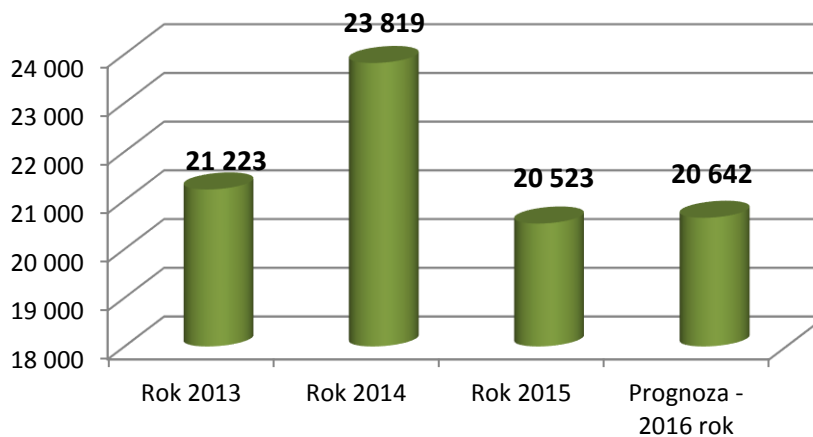
Tabela nr 16. Liczba świadczeń oraz środki finansowe (w zł) przeznaczone na świadczenia opiekuńcze w województwie lubelskim w latach 2013 – 2016 wypłacane na podstawie Ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych

	rok 2013	rok 2014	rok 2015	rok 2016 - prognoza
ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE				
Liczba świadczeń	136 156	73 704	76 631	77 763
Kwota świadczeń w złotych	76 272 526	55 752 215	91 714 455	97 014 921
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY - Ogółem				
Liczba świadczeń	542 128	552 233	555 020	556 437
Kwota świadczeń w złotych	89 284 325	86 181 783	85 553 113	85 970 356
w tym:				
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY DLA NIEPEŁNOSPRAWNEGO DZIECKA				
Liczba świadczeń	136 604	141 555	141 895	143 156
Kwota świadczeń w złotych	21 746 959	22 139 865	21 832 488	22 203 937
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O ZNACZNYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI				
Liczba świadczeń	214 821	215 375	213 230	214 193
Kwota świadczeń w złotych	35 462 155	33 703 452	32 975 524	33 141 940
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ W WIEKU POWYŻEJ 16 ROKU ŻYCIA O UMIARKOWANYM STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, KTÓRA POWSTAŁA PRZED UKOŃCZENIEM 21 ROKU ŻYCIA				

Liczba świadczeń	181 062	186 069	191 914	192 631
Kwota świadczeń w złotych	30 538 572	28 880 223	29 514 981	29 624 435
ZASIŁEK PIELEGNACYJNY DLA OSOBY, KTÓRA UKOŃCZYŁA 75 LAT				
Liczba świadczeń	9 641	9 234	7 981	7 972
Kwota świadczeń w złotych	1 536 639	1 458 243	1 230 120	1 223 044
SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY				
Liczba świadczeń	5 228	12 086	26 372	31 551
Kwota świadczeń w złotych	2 789 400	6 490 066	13 535 490	15 730 960

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego w roku 2015 przyznano 20 523 osobom (o 3 296 mniej niż w 2014 roku), na łączną kwotę 98 798 795 zł (w 2014 było to 100 129 151 zł). W roku 2016 prognozuje się nieznaczny wzrost liczby korzystających ze świadczeń w ramach funduszu alimentacyjnego (o 119 osób). Poniższy wykres przedstawia wahania w zakresie liczby osób korzystających z tych świadczeń w latach 2013 - 2016:

Wykres 17. Liczba osób korzystających z funduszu alimentacyjnego

W roku 2015 gminy wypłaciły dodatki mieszkaniowe 31 225 gospodarstwom domowym na łączną kwotę 34 983 445 zł. W porównaniu z rokiem 2014 liczba osób korzystających z tej formy pomocy zmalała o 1 799, zaś kwota świadczeń o 3 201 064 zł. W roku 2016 prognozowany jest dalszy spadek liczby gospodarstw domowych pobierających dodatki mieszkaniowe (do 31 218 gospodarstw) i kwoty wypłaconych świadczeń (do 34 344 377 zł).

Zgodnie z ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne od 1 stycznia 2014 r. tzw. odbiorcy wrażliwemu przysługuje prawo do dodatku energetycznego. Zgodnie z ustawą, odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej. W 2015 roku świadczenie tego typu przyznano 35 718 gospodarstw domowym na kwotę 1 019 072 zł. Gminy prognozują, że w roku 2016 liczba gospodarstw korzystających z tego wsparcia wzrośnie do 39 471.

Ponadto gminy województwa lubelskiego udzielają następujących form pomocy:

1. Opłacenie składki ubezpieczenia zdrowotnego – w roku 2015 opłacono składki dla 14 620 osób na kwotę 7 714 612 zł (rok 2014 – 13 252 osoby, koszt 5 612 304 zł; prognoza na rok 2016 – 15 110 osób, koszt 9 914 189 zł);
2. Opłacenie składki ubezpieczenia społecznego – w roku 2015 opłacono składki dla 11 245 osób na kwotę 23 527 723 zł (rok 2014 – 9 676 osób, koszt 15 338 080 zł; prognoza na rok 2016 – 11 889 osób, koszt 23 482 639 zł);
3. Świadczenie integracyjne (Centrum Integracji Społecznej) – w roku 2015 do zajęć w CIS skierowano 437 osób, którym wypłacono świadczenie integracyjne na łączną kwotę 2 582 017 zł (rok 2014 – 399 osób, koszt 2 192 656 zł; prognoza na rok 2016 – 390 osoby, koszt 3 007 673);
4. Świadczenia pieniężne z prac społecznie użytecznych – w roku 2015 wypłacono tego rodzaju świadczenia 1 214 osobom, koszt świadczeń wyniósł 1 481 437 zł (rok 2014 – 1 348 osób, koszt 1 707 234 zł; prognoza na rok 2016 – 1 198 osób, koszt 1 941 800 zł).
5. Stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne – w roku 2015 z tych form wsparcia skorzystało ogółem 52 202 uczniów. Koszt wypłaconych świadczeń wyniósł 33 704 896 zł (rok 2014 – 55 932 uczniów, koszt 38 315 571 zł; prognoza na rok 2016 – 52 476 uczniów osób, koszt 34 758 045 zł).

2.2. Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie

Powiatowe centra pomocy rodzinie są jednostkami organizacyjnymi powiatów, realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej, pieczy zastępczej i wspierania rodziny oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Na szczeblu powiatu pomoc społeczna kierowana jest wprost do osób najbardziej potrzebujących, tj. do dzieci pozostających bez opieki rodziców, rodzin zastępczych, wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin w kryzysie oraz osób niepełnosprawnych.

2.2.1. Indywidualne programy pomocy

Indywidualny program zatrudnienia socjalnego – oznacza zawartą indywidualną umowę z osobą, o której mowa w przepisach zatrudnienia socjalnego, skierowaną do zajęć w centrum integracji społecznej, które utworzone zostało w trybie i zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dn. 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1134 z późn. zm). Na terenie województwa lubelskiego, w ramach zadań powiatu, program taki realizowało 227 osób, tj. o 20 więcej niż w roku 2014. Liczba ta dotyczy osób, z którymi w danym roku sprawozdawczym zostały zawarte takie umowy, a także osoby które w danym roku kontynuują taki program. Indywidualny program zatrudnienia socjalnego realizowany był - podobnie jak w roku poprzednim - tylko na terenie trzech miast na prawach powiatu – Lublinie, Chełmie oraz Białej Podlaskiej.

Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie obejmuje działania psychologiczne, edukacyjne i socjalizacyjne ukierunkowane na taką zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, która zmniejszy ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększy ich zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie. W 2015 roku programy realizowane były w 14 powiatowych centrach pomocy rodzinie, a objętych nimi zostało 233 sprawców przemocy (w 2014 r. 279 osób, w 2013 r. 383 osoby). Prognoza na 2016 rok przewiduje realizację programów przez 18 pccpr-ów oraz objęcie nimi 297 osób.

Indywidualny program integracji cudzoziemców w roku oceny realizowany był w pięciu powiatach województwa lubelskiego: radzyńskim, łukowskim, biłgorajskim, mieście Biała Podlaska oraz w Lublinie. Objętych nim zostało 41 osób, tj. o 18 osób mniej niż w roku 2014. Prognoza na 2016 rok przewiduje dalszy spadek liczby osób objętych tymi programami – do 37 osób.

2.2.2. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza

Zapewnienie dzieciom opieki w rodzinach zastępczych jest zadaniem realizowanym przez powiatowe centra pomocy rodzinie. Od dnia 1 stycznia 2012 roku kwestie te regulują zapisy Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- 1) rodzina zastępcza:
 - a) spokrewniona,

b) niezawodowa,

c) zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;

2) rodzinny dom dziecka.

Rodzinę zastępczą lub rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej. Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. Natomiast rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinę zastępczą niezawodową tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego przyjmuje dziecko:

1. na podstawie orzeczenia sądu;
2. w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną;
3. na wniosek rodziców, dziecka lub innej osoby w przypadku, o którym mowa w art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Przepis ten dotyczy bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie. W tym przypadku pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego umieszcza się dziecko do czasu unormowania sytuacji dziecka, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony, za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie lub umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej.

W rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej umieszcza się w szczególności:

1. dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
2. dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich;
3. małoletnie matki z dziećmi.

W rodzinnym domu dziecka, w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej.

W roku oceny spadła liczba rodzin utworzonych w ramach rodzinnej pieczy zastępczej – o 37 rodzin w stosunku do roku poprzedniego. Należy jednak zauważyć, że wzrosła liczba rodzin zastępczych zawodowych, rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i rodzinnych domów dziecka. Liczba rodzin zastępczych specjalistycznych pozostała na poziomie z 2014 r.

W 2015 roku w województwie lubelskim funkcjonowały ogółem 1 823 rodziny zastępcze różnego typu. Najwięcej było rodzin spokrewnionych z dzieckiem, które stanowiły ponad 66 % wszystkich rodzin. W rodzinach zastępczych umieszczonych było 2 665 dzieci ogółem, z tego 1 612 w rodzinach spokrewnionych. Ponadto w województwie lubelskim funkcjonuje 16 rodzinnych domów dziecka, w których przebywa 91 dzieci. Prognozuje się utrzymanie liczby rodzinnych domów dziecka na tym samym poziomie w roku 2016 z jednoczesnym spadkiem liczby umieszczonych tam dzieci do 86.

Rodziny zastępcze spokrewnione oraz niezawodowe funkcjonują na terenie wszystkich powiatów województwa, natomiast funkcjonowanie rodzin zastępczych zawodowych wykazało 19 powiatów. Najmniej – tylko 6 - jest rodzin zastępczych specjalistycznych: 2 w powiecie chełmskim i po jednej na terenie miast: Biała Podlaska, Chełm i Zamość oraz w powiecie puławskim, natomiast rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego – funkcjonuje ich 22 w 11 powiatach: bialskim, hrubieszowskim, krańickim, lubelskim, łęczyńskim, puławskim, ryckim, świdnickim oraz w trzech miastach na prawach powiatu: Białej Podlaskiej, Lublinie i Zamościu.

Liczbę poszczególnych typów rodzin oraz dzieci w nich umieszczonych w latach 2013 – 2015 oraz prognozę na 2016 rok przedstawia tabela:

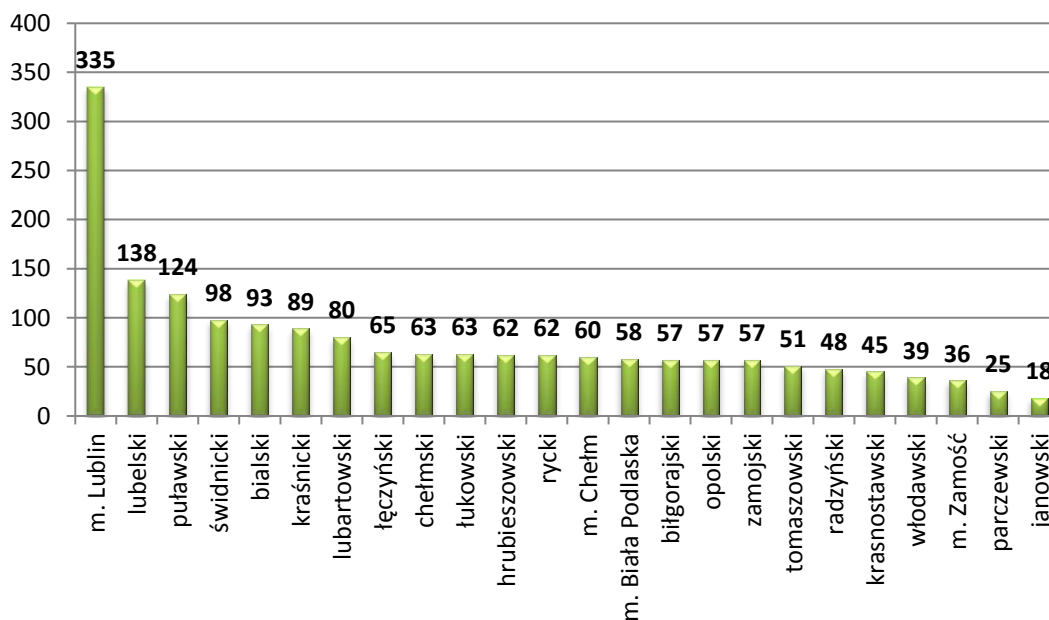
Tabela nr 17. Rodziny zastępcze na terenie województwa lubelskiego

	rok 2013	rok 2014	rok 2015	rok 2016 - prognoza
RODZINY SPOKREWNIONE Z DZIECKIEM				
Liczba rodzin	1 325	1 248	1 216	1 213
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	1 786	1 665	1 612	1 616
RODZINY ZASTĘPCZE NIEZAWODOWE				
Liczba rodzin	543	523	511	521
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	699	715	679	705
RODZINY ZASTĘPCZE ZAWODOWE				
Liczba rodzin	71	79	83	88

Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	262	288	283	286
w tym:				
RODZINY ZASTĘPCZE SPECJALISTYCZNE				
Liczba rodzin	4	6	6	7
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	8	14	12	15
RODZINY ZASTĘPCZE PEŁNIĄCE FUNKCJĘ POGOTOWIA RODZINNEGO				
Liczba rodzin	19	20	22	24
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	93	88	84	90
RODZINNY DOM DZIECKA				
Liczba rodzin	11	12	16	16
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	68	65	91	86

Liczbę rodzin zastępczych ogółem w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 18. Rodziny zastępcze ogółem w 2015 roku

Plan pomocy dziecku zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej sporządzany jest przez koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom

dziecka. Na terenie województwa lubelskiego w 2015 roku planem pomocy objętych zostało 1 995 dzieci, tj. o 35 więcej niż w roku poprzednim. Prognozy na 2016 rok przewidują, iż plan pomocy sporządzony zostanie dla 1 923 dzieci przebywających w rodzinach zastępczych.

Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej organizator rodzinnej pieczy zastępczej ocenia:

1. sytuację dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz w rodzinnym domu dziecka oraz
2. rodzinę zastępczą oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka.

Celem oceny sytuacji dziecka w pieczy zastępczej lub rodzinnym domu dziecka jest:

1. ustalenie aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka;
2. analiza stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną;
3. modyfikowanie planu pomocy dziecku;
4. monitorowanie procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie;
5. ocena stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb;
6. ocena zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
7. informowanie sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w placówce działającej na podstawie przepisów o systemie oświaty, działalności leczniczej lub pomocy społecznej.

Oceny sytuacji dziecka organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje w konsultacji w szczególności z:

1. rodziną zastępczą albo prowadzącym rodzinny dom dziecka;
2. pedagogiem;
3. psychologiem;
4. właściwym asystentem rodziny;
5. przedstawicielem ośrodka adopcyjnego;
6. koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej.

W 2015 roku ocena sytuacji dziecka w rodzinie zastępczej oraz rodzinnym domu dziecka sporządzona została dla 2 537 dzieci, w tym 2 468 z nich przebywało w rodzinach zastępczych. Ocen takich sporządzono 4 601. W roku 2016 jednostki planują dokonanie 4 703 ocen dla 2 624 dzieci.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje również oceny rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka pod względem predyspozycji do pełnienia

powierzonej im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy. Oceny tej organizator dokonuje w konsultacji w szczególności z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej oraz asystentem rodziny pracującym z rodziną dziecka.

W 2015 roku dokonano oceny 1 493 rodzin zastępczych oraz 8 rodzinnych domów dziecka. W 2016 roku planowana jest ocena 1 623 rodzin zastępczych i 10 rodzinnych domów dziecka.

Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednym z zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej jest kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej. W 2015 roku jednostki wydały 248 opinii dotyczących kwalifikacji kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzenie rodzinnych domów dziecka, tj. o 1 mniej niż w roku poprzednim.

W przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka piecza zastępcza nad dzieckiem może zostać powierzona rodzinie pomocowej, w szczególności w okresie:

- 1) czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka w związku z wypoczynkiem, udziałem w szkoleniach lub pobytem w szpitalu;
- 2) nieprzewidzianych trudności lub zdarzeń losowych w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.

Rodziną pomocową może być:

- 1) rodzina zastępcza niezawodowa, rodzina zastępcza zawodowa lub prowadzący rodzinny dom dziecka;
- 2) małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim przeszkoleni do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub rodziny przysposabiającej.

W 2015 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało 14 rodzin pomocowych – o 3 mniej niż w roku 2014. Rodziny te funkcjonowały w powiatach lubelskim, łęczyńskim, opolskim, świdnickim (1 na terenie każdego z tych powiatów) oraz w mieście Lublin (10). Prognoza na 2016 r. przewiduje wzrost liczby rodzin pomocowych – do 16.

Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się, na ich wniosek, opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. W stosunku do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, nieobjętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zadania koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej wykonuje organizator rodzinnej pieczy zastępczej.

Koordinatora rodzinnej pieczy zastępczej wyznacza organizator rodzinnej pieczy zastępczej, po zasięgnięciu opinii odpowiednio rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka. Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;

2) przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny – we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku;

3) pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;

4) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;

5) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;

6) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;

7) przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

W roku oceny liczba koordynatorów w województwie lubelskim wzrosła do 64 (w roku 2014 – 49) i prognozowany jest jej dalszy wzrost do 70 w kolejnym roku.

Indywidualny program usamodzielnienia – zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej - określa w szczególności:

1) zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia,

2) sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia.

W 2015 roku 1 716 osób, tj. o 8 osób więcej niż w 2014 roku objętych zostało indywidualnym programem usamodzielnienia realizowanym zarówno na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej.

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, zwanej "osobą usamodzielnianą", w przypadku gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu przyznaje się pomoc na:

1. kontynuowanie nauki,
2. usamodzielnienie,
3. zagospodarowanie.

Ponadto udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia.

W 2015 roku rodzinne formy pieczy zastępczej opuściły 928 pełnoletnie osoby (o 92 mniej niż w 2014 roku), które uzyskały pomoc w kwocie 4 670 428 zł (w 2014 r. była to kwota 5 315 730 zł), z tego:

1. pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki dla 802 osób wyniosła 3 778 122 zł;
2. pomoc pieniężna na usamodzielnienie dla 118 osób – 590 003 zł;
3. pomoc pieniężna na zagospodarowanie dla 116 osób – 302 303 zł.

W roku oceny odnotowano 409 osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze (o 12 więcej niż w 2014 roku). Prognozuje się, że w roku 2016 liczba tych osób ponownie spadnie - do 392. Środki finansowe skierowane do opuszczających placówki wyniosły 1 967 235 zł (o 383 053 zł mniej niż w 2014 roku). Na rok 2016 przewidziany jest wzrost wydatków w tym zakresie do wysokości 2 131 226 zł.

Pomoc pieniężną przyznano:

1. na kontynuowanie nauki: 356 osób – 1 460 145 zł;
2. na usamodzielnienie: 62 osoby – 346 021 zł;
3. na zagospodarowanie: 78 osób – 161 069 zł.

Na podstawie ustawy o pomocy społecznej (art. 88 ust. 1) wsparciem objęte zostają osoby pełnoletnie opuszczające: dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy.

W 2015 roku na terenie województwa lubelskiego takich osób było 107 (w roku poprzednim 95), z tego z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki skorzystało 90 osób, z pomocy pieniężnej na usamodzielnienie 12 osób, z pomocy pieniężnej na zagospodarowanie 20 osób.

Środki finansowe przeznaczone dla osób opuszczających dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii i młodzieżowy ośrodek wychowawczy wyniosły 482 358 zł. W 2014 roku była to kwota 469 675 zł, na rok 2016 przewiduje się jej wzrost do wysokości 691 049 zł.

Pomoc pieniężna wyniosła:

1. na kontynuowanie nauki: 352 061 zł;
2. na usamodzielnienie: 49 860 zł;
3. na zagospodarowanie: 80 437 zł.

2.2.3. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych realizowanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie w ramach rehabilitacji społecznej należy m.in.:

- Pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się.

W ramach tego zadania w 2015 roku dofinansowanie uzyskało 1 015 osób na kwotę ogółem 2 887 158 zł. W roku 2014 było to odpowiednio 1 050 osób i 3 066 742 zł. Prognozy na 2016 rok przewidują wzrost liczby osób objętych dofinansowaniem do 1 102 oraz wysokości środków do wartości 3 270 466 zł.

- Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.

Z tego typu wsparcia skorzystało 3 000 osób, udzielone wsparcie wyniosło 2 853 052 zł. W roku 2014 były to odpowiednio 3 744 osoby i 3 030 446 zł. Na 2016 rok PCPR-y prognozują dalszy spadek liczby osób korzystających z dofinansowania w turnusach rehabilitacyjnych do 2 849 osób przy jednoczesnym wzroście nakładów na ten cel do wysokości 3 077 634 zł.

- Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny.

W ramach tego zadania pomoc uzyskało 15 426 osób na kwotę ogółem 10 173 522 zł. Prognozy na rok przyszły przewidują nieznaczny spadek w tych wartościach.

- Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.

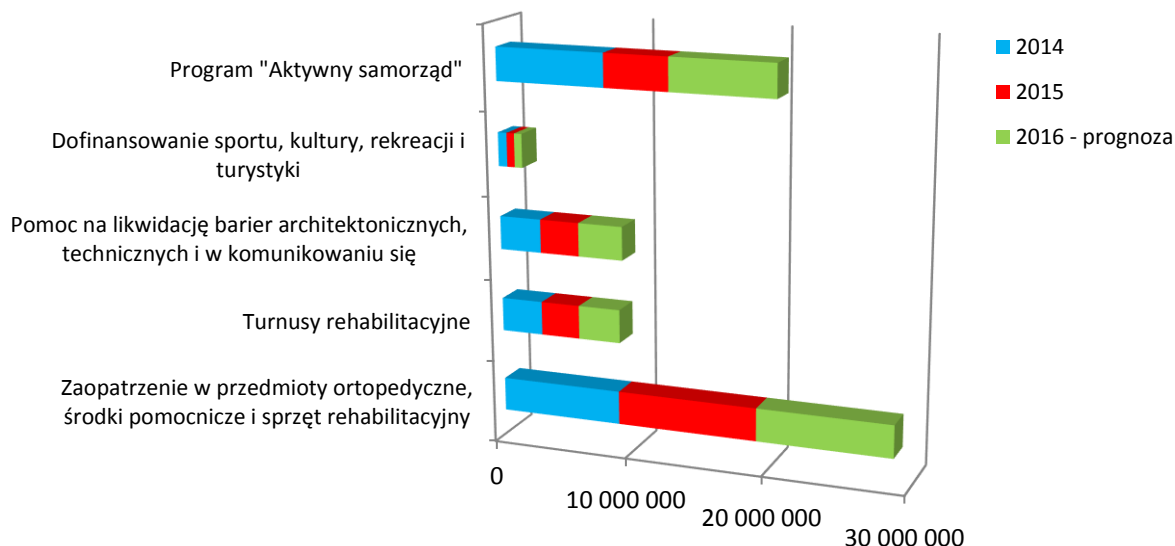
W 2015 roku dofinansowaniem objęto 246 imprez dla 11 778 niepełnosprawnych uczestników. Wartość dofinansowania wyniosła 570 780 zł. W porównaniu z rokiem 2014 liczba dofinansowanych imprez z zakresu sportu, kultury, rekreacji i turystyki wzrosła o 9,

zmaląa jednak liczba niepełnosprawnych uczestników (o 1 624 osoby w ciągu roku). Wartość dofinansowania w roku 2015 była o 86 042 zł niższa niż w roku 2014, a prognozy na przyszły rok przewidują utrzymanie się tej kwoty na zbliżonym poziomie, natomiast wzrost liczby dofinansowywanych imprez.

Od roku 2011 powiaty przy udziale środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizują Program „Aktywny samorząd”, którego celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. W 2015 roku programem objęto 1 811 osób z dofinansowaniem na kwotę 4 701 072 zł, a więc o wiele mniej niż w 2014 roku (odpowiednio 2 388 osób i 8 004 526 zł). Prognozy na rok 2016 przewidują jednak wzrost liczby osób biorących udział w programie do 2 048 oraz wydatkowanie na powyższy cel środków w kwocie 7 642 065 zł.

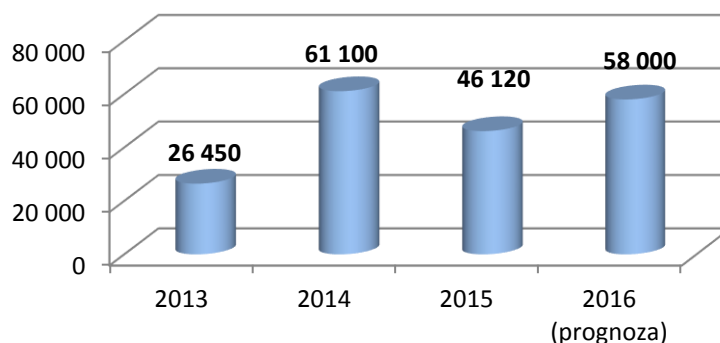
Wartość środków finansowych na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej w latach 2014 – 2016 przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 19. Wartość środków finansowych na wybrane zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2014 – 2016

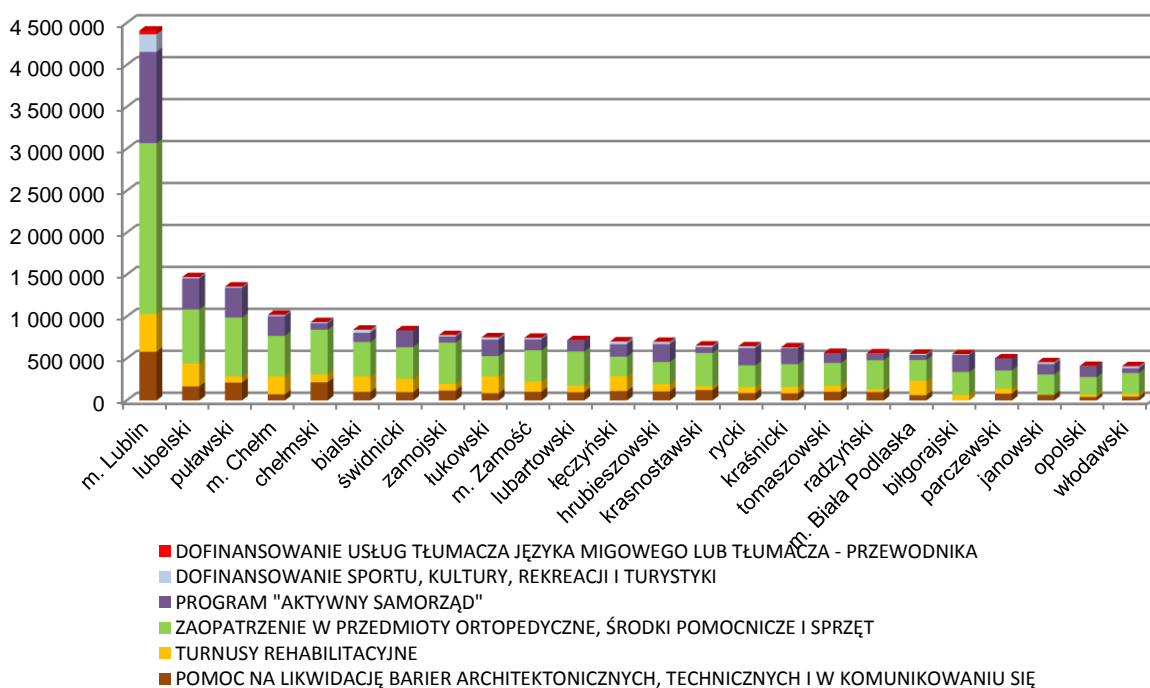
Kolejnym zadaniem powiatowych centrów pomocy rodzinie w ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych jest dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika. Wartość środków przeznaczonych na ten cel przedstawia wykres poniżej:

Wykres nr 20. Wysokość środków na dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika w latach 2013 – 2016.

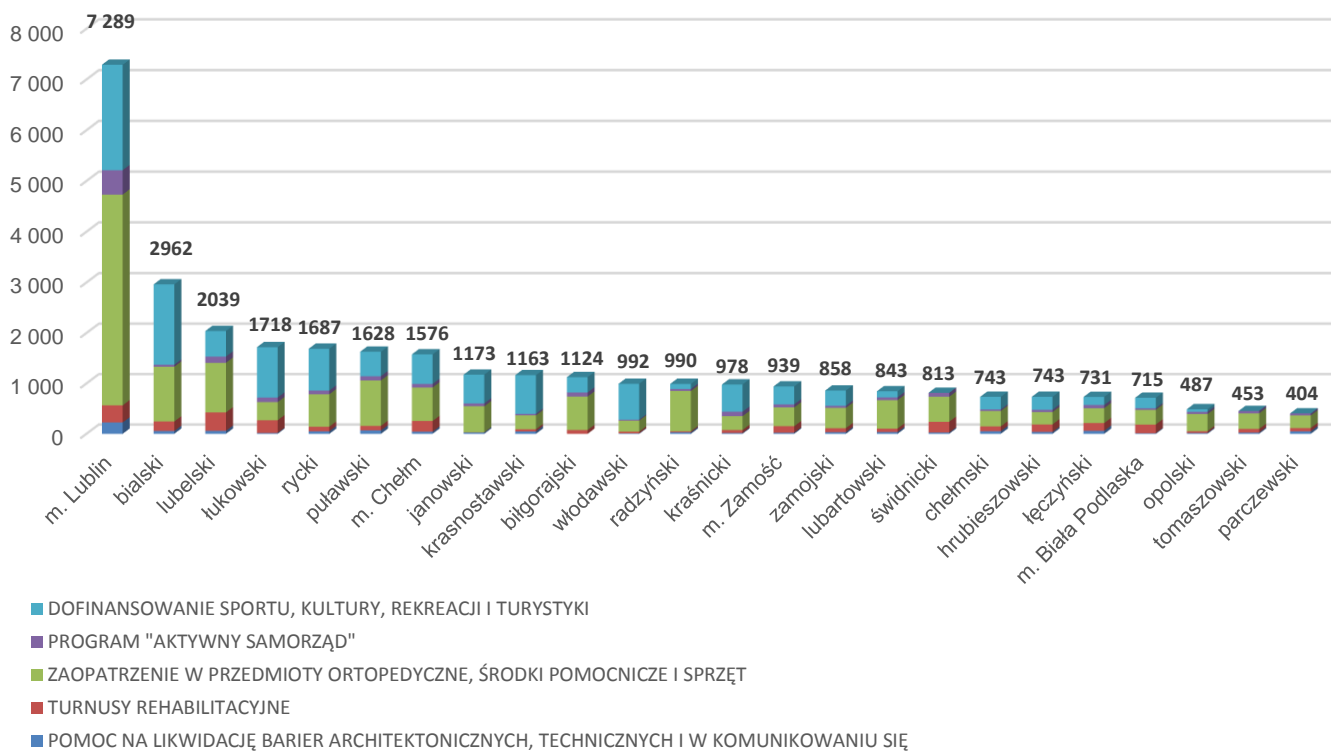

Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2015 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, w tym: likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny, realizację Programu „Aktywny samorząd”, dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych oraz dofinansowanie usług tłumacza języka migowego i tłumacza – przewodnika przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 21. Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2015 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej

Wykres nr 22. Liczba osób w poszczególnych powiatach, które skorzystały z dofinansowania zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2015.

3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu. W ośrodku wsparcia mogą być prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu. Ośrodkiem takim może być ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy. Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: środowiskowy dom samopomocy lub klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. Środowiskowy dom samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Z przedstawionych danych wynika, że w 2015 roku funkcjonowało 110 ośrodków wsparcia o różnym charakterze, w tym 76 ośrodków było prowadzonych przez jednostki samorządu i 34 przez organizacje pozarządowe. Z ich pomocy skorzystały 5 954 osoby. Kadre tych jednostek stanowiło 899 osób. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek wyniósł 42 418 762 zł.

W 2015 roku jednostki wykazały funkcjonowanie 53 środowiskowych domów samopomocy, w tym 40 prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Z ich usług skorzystało 2 300 osób, tj. o 141 więcej w porównaniu z rokiem 2014. Liczba osób oczekujących wyniosła 56, a kadre ŚDS stanowiło 619 osób. Roczny koszt funkcjonowania wyniósł 27 360 757 zł, o 3 670 628 zł więcej niż w 2014 roku. Na rok 2016 planowane jest utworzenia 2 środowiskowych domów samopomocy, które wsparciem obejmą około 62 osoby.

Ponadto w województwie lubelskim jednostki wykazały funkcjonowanie 6 Klubów Samopomocy, w tym 4 prowadzone przez jednostki samorządu. W 2015 roku skorzystało z nich 494 osób. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania tych placówek wyniósł 403 155 zł.

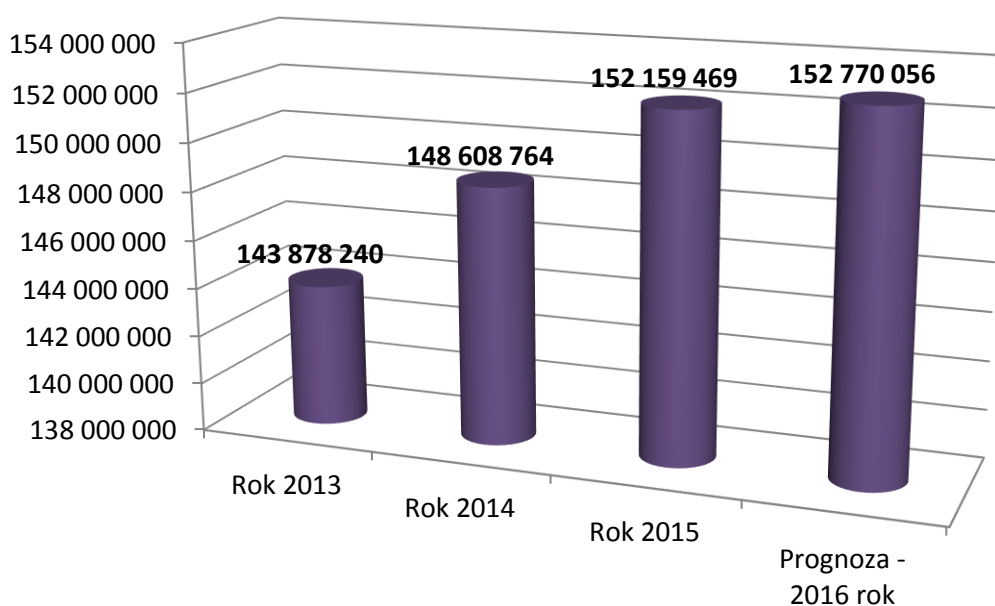
W 7 powiatach województwa lubelskiego: m. Lublin (5), m. Chełm, janowskim, krasnostawskim, lubartowskim, łukowskim i świdnickim funkcjonowało 11 dziennych domów pomocy dysponujących 439 miejscami, z których pomocy skorzystało 541 osób. Spośród dziennych domów pomocy 10 prowadzone jest przez jednostki samorządu terytorialnego. Na ich funkcjonowanie przeznaczono 6 116 955 zł. W roku 2016 planowane jest powołanie czterech tego typu placówek: w mieście Lublin, Puchaczowie (2) oraz gminie Lubartów.

Samorządy gminne wykazały również funkcjonowanie 17 placówek udzielających wsparcia osobom bezdomnym, w tym noclegowni, schronisk i domów dla bezdomnych. Z tego 13 prowadzonych było przez inny podmiot. W 2015 roku dysponowały one 475 miejscami, a liczba osób korzystających wyniosła 909, tj. o 70 mniej niż w roku 2014. Kadre tych placówek stanowiło 44 osoby, a roczny koszt funkcjonowania wyniósł 3 059 950 zł. Na rok 2016 prognozuje się, iż koszty te wzrosną do wysokości 2 781 945 zł.

Na podstawie art. 19 ust. 10 Ustawy o pomocy społecznej do zadań powiatu należy prowadzenie domów pomocy społecznej. Zgodnie z danymi otrzymanymi ze sprawozdania OZPS wynika, że w 2015 roku w województwie lubelskim funkcjonowały 44 domy pomocy społecznej. Warto dodać, że 37 placówek prowadzonych jest przez jednostki samorządu terytorialnego, natomiast 7 przez organizacje pozarządowe. W 2015 roku domy pomocy społecznej dysponowały 4 461 miejscami (o 38 więcej niż w 2014 r.), a korzystało z nich 4 862 osób (o 46 więcej niż w 2014 r.). Powiaty wykazały w 2015 roku 198 osób oczekujących na umieszczenie w dps. Prognozy na 2016 rok wskazują, że liczba ta zmniejszy się do 193. Liczba osób zatrudnionych w tych jednostkach w 2015 r. wynosiła 3 034 osoby, tj. o 15 więcej niż w 2014 r., a prognozy na 2016 r. wskazują na dalszy wzrost kadry do 3 044 osób.

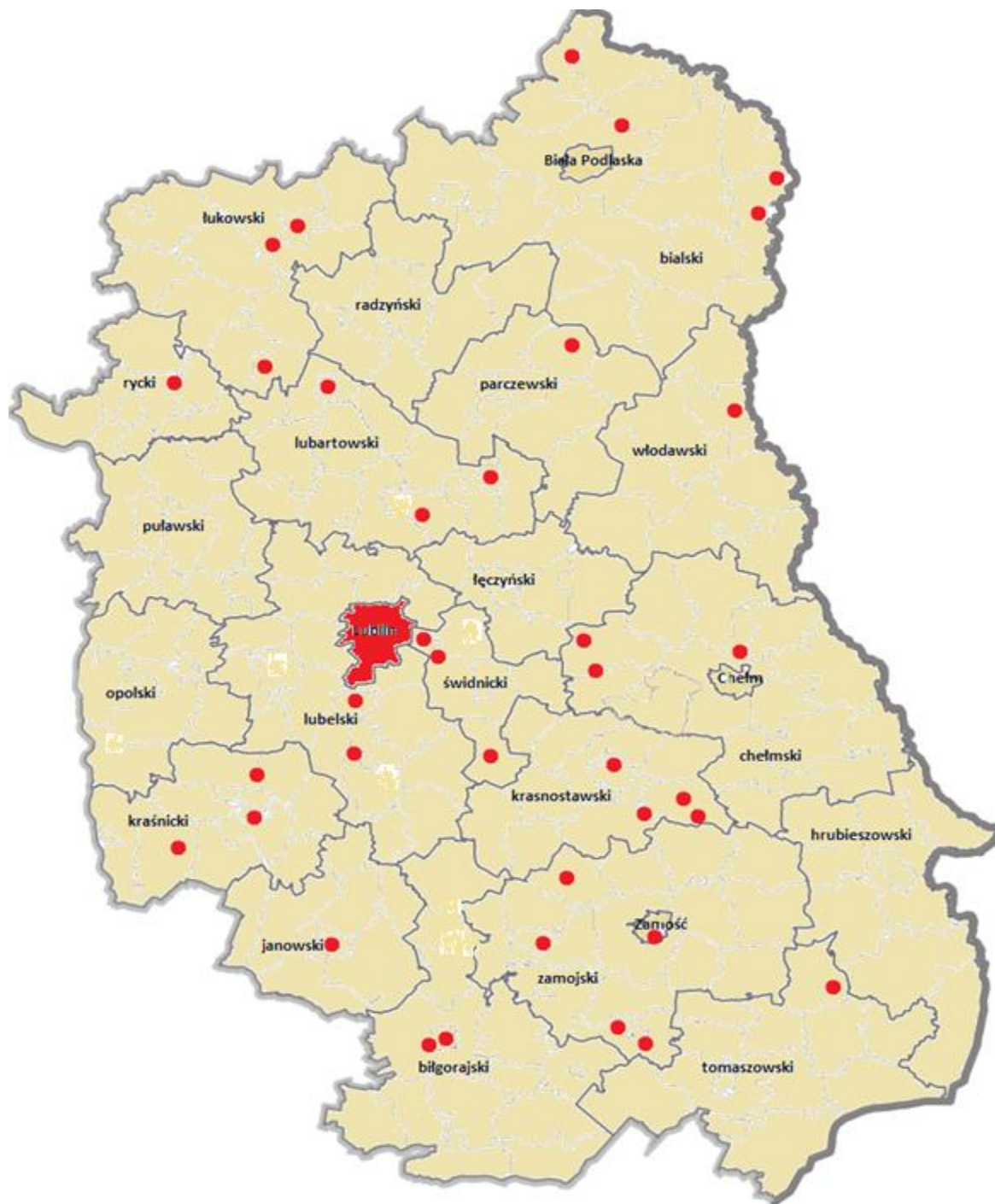
Środki finansowe jednostek samorządu terytorialnego przeznaczone na funkcjonowanie dps w 2015 wyniosły 152 159 469 złotych. Na przestrzeni lat 2013 – 2016 kwoty te sukcesywnie rosną. Przedstawia to poniższy wykres:

Wykres 23. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania DPS (w złotych)

Liczba domów pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego utrzymuje się na tym samym poziomie od 2011 roku. Ich rozmieszczenie na terenie województwa lubelskiego przedstawia mapa:

Mapa nr 2. Rozmieszczenie domów pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego (44 domy pomocy społecznej oraz 8 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej i statutowej)

● Domy Pomocy Społecznej
w mieście Lublin - 7 DPS

W 2015 r. gminy i powiaty wykazały funkcjonowanie 52 mieszkań chronionych, dysponowały one 289 miejscami, a skorzystało z nich 276 osób. Od 2013 roku liczba mieszkań utrzymuje się mniej więcej na tym samym poziomie – w 2013 było 52 takich placówek, natomiast w 2014 – 53. Z prognozy na rok następny wynika, że liczba mieszkań chronionych wzrośnie do 53.

Do zadań powiatu należy prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej. Powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy rodzinie wykazały w 2015 na terenie Lubelszczyzny 14 takich placówek funkcjonujących w: M. Chełm, M. Biała Podlaska, M. Lublin, M. Zamość oraz na terenie następujących powiatów; biłgorajski, janowski, kraśnicki, lubelski, parczewski, puławski, świdnicki, tomaszowski, włodawski, zamojski. Liczba OIK zmniejszyła się o 2 w stosunku do roku ubiegłego. 4 placówki prowadzone były przez organizacje pozarządowe, natomiast 10 przez jednostki samorządu terytorialnego. Liczba miejsc w OIK-ach wyniosła 88, a z ich wsparcia skorzystało 3 829 osób. Zauważyć tu można tendencję spadkową - w roku 2014 liczba korzystających wyniosła 5 467, a na rok 2016 prognozuje się, że takich osób będzie 3 214. Na prowadzenie ośrodków jednostki przeznaczyły 3 549 862 zł, tj. o 205 275 zł więcej niż w 2014 roku. Prognozy na 2016 rok wskazują na dalszy wzrost kosztów prowadzenia i utrzymania ośrodków interwencji kryzysowej do wysokości 5 409 335 zł.

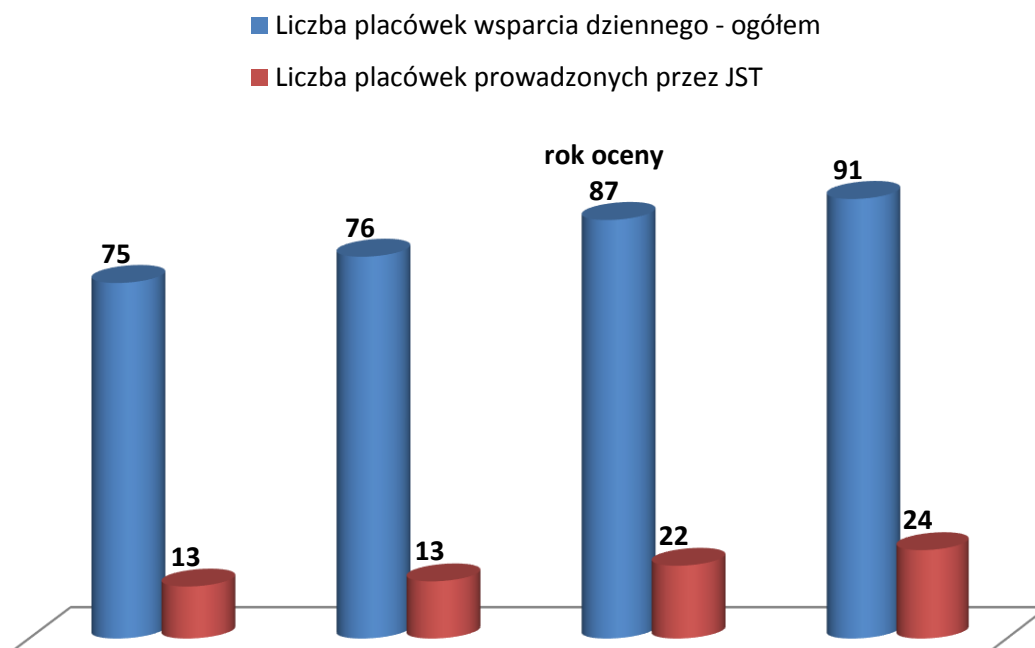
W ramach zadań powiatu prowadzone są jednostki specjalistycznego poradnictwa. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii, natomiast poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną. Z danych zebranych za 2015 rok wynika, że w województwie lubelskim funkcjonowało 13 takich jednostek. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba osób korzystających wzrosła z 3 377 osób w 2014 roku do 4 801 w 2015. Prognozy na rok 2016 wskazują niewielki wzrost liczby osób korzystających ze specjalistycznego poradnictwa o około 89 osób. Koszty funkcjonowania jednostek specjalistycznego poradnictwa w 2015 roku wyniosły 1 256 980 zł. Liczba jednostek specjalistycznego poradnictwa na terenie województwa lubelskiego utrzymuje się na podobnym poziomie i są one prowadzone przez następujące powiaty : biański, lubelski, łukowski, opolski, puławski, tomaszowski, włodawski oraz gminy: M. Biała Podlaska (2), M. Lublin, M. Zamość, Bełżyce, Łabunie.

Samorządy gminne i powiatowe w myśl ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej mogą prowadzić dzienne placówki wsparcia, w których mogą przebywać dzieci z rodzin, które przeżywają problemy. W placówkach dziecko zostaje objęte pomocą i wychowaniem. Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona jako forma:

- opiekuńcza, w tym koła zainteresowań, świetlice, kluby i ogniska wychowawcze;
- specjalistyczna;
- pracy podwórkowej realizowana przez wychowawcę.

W 2015 roku jednostki samorządu terytorialnego wykazały funkcjonowanie 87 dziennych placówek wsparcia, zdecydowana większość z nich – 65 – prowadzona była przez inny podmiot, a 22 przez jednostkę samorządu terytorialnego. Zauważyć można systematyczny wzrost ich liczby. Liczba osób korzystających także wzrasta – od 2 590 w 2014 roku do 2 821 osób w 2015 roku. Prognozy na 2016 rok wskazują dalszy rozwój tych placówek.

Wykres 24. Placówki wsparcia dziennego w latach 2013-2016

Do zadań realizowanych przez samorząd powiatowy należy prowadzenie instytucjonalnej pieczy zastępczej. W roku oceny powiaty wykazały funkcjonowanie na swoim terenie 59 placówek opiekuńczo – wychowawczych (12 z nich to placówki typu rodzinnego). 47 placówek prowadzonych było przez jednostki samorządu, a 12 przez organizacje pozarządowe. W 2015 roku placówki opiekuńczo – wychowawcze dysponowały 1 213 miejscami, w tym 252 w placówkach typu rodzinnego. Przebywało w nich 1 362 dzieci, w tym 247 w placówkach typu rodzinnego. Na działalność placówek przeznaczono 58 511

927 zł, tj. 5 088 465 zł więcej niż w 2014 r. Natomiast roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek typu rodzinnego wyniósł w 2015 roku 11 050 311 zł, tj. o 818 154 zł więcej niż w 2014 r.

Na terenie województwa lubelskiego w 2015 roku jednostki wykazały funkcjonowanie 9 Centrów Integracji Społecznej, z tego 5 z nich prowadzonych było przez jednostkę samorządu terytorialnego. (gdzie)Liczba CIS w porównaniu do roku 2014 utrzymuje się na tym samym poziomie. W roku 2016 r. planowane jest utworzenie jednego nowego CIS w m. Zamość. Liczba uczestników zajęć w 2015 roku wyniosła 479 osób - o 22 osoby więcej niż w 2014 roku. W roku oceny koszt prowadzenia i utrzymania CIS wyniósł 4 812 636 zł, tj. o 482 003 zł więcej niż w 2014 roku. Prognozy na 2016 rok przewidują koszty utrzymania w wysokości 5 747 603 zł. Ogółem w CIS zatrudnionych było 67 osób.

W 2015 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało 19 Klubów Integracji Społecznej (o 1 mniej niż w 2014 r.), a korzystało z nich 505 osób (o 118 osoby mniej niż w 2014 r.). Prognozuje się, że liczba KIS utrzyma się na zbliżonym poziomie. Na działalność klubów przeznaczono kwotę w wysokości 1 513 120 zł. Kadre KIS stanowiło w 2015 roku 48 osób.

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych prowadzone są działania aktywizujące mające na celu rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych. Formami aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych jest m.in. uczestnictwo tych osób w warsztatach terapii zajęciowej oraz zakładach aktywności zawodowej.

W 2015 roku na terenie województwa wykazano funkcjonowanie 59 warsztatów terapii zajęciowej. Zgodnie z Informacją dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2015 było 59 WTZ, których uczestnikami było 2 066osób.⁸. Kadre WTZ stanowiło 1 076 osób. Na działalność warsztatów wydatkowano kwotę 44 640 682 zł. Zarówno liczba warsztatów terapii zajęciowej, liczba uczestników oraz roczne koszty funkcjonowania tych placówek utrzymują się na zbliżonym poziomie na przestrzeni ostatnich lat.

W 2015 roku na terenie województwa lubelskiego działało 7 zakładów aktywności zawodowej – o jeden więcej niż w 2014 roku. Zakłady te zatrudniały ogółem 345 osób, w tym 237 osób niepełnosprawnych⁹. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania zakładów aktywności zawodowej w 2015 roku wyniósł 11 942 246 zł, tj. o 2 515 981 zł więcej niż w 2014 roku.

⁸ Na podstawie Informacji dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2015

⁹ Informacja z Oddziału Rehabilitacji Społeczno - Zawodowej

Przewidywane koszty funkcjonowania ZAZ w 2016 roku określone zostały na kwotę 12 639 913 zł.

W chwili obecnej funkcjonują 3 zakłady aktywności zawodowej prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego:

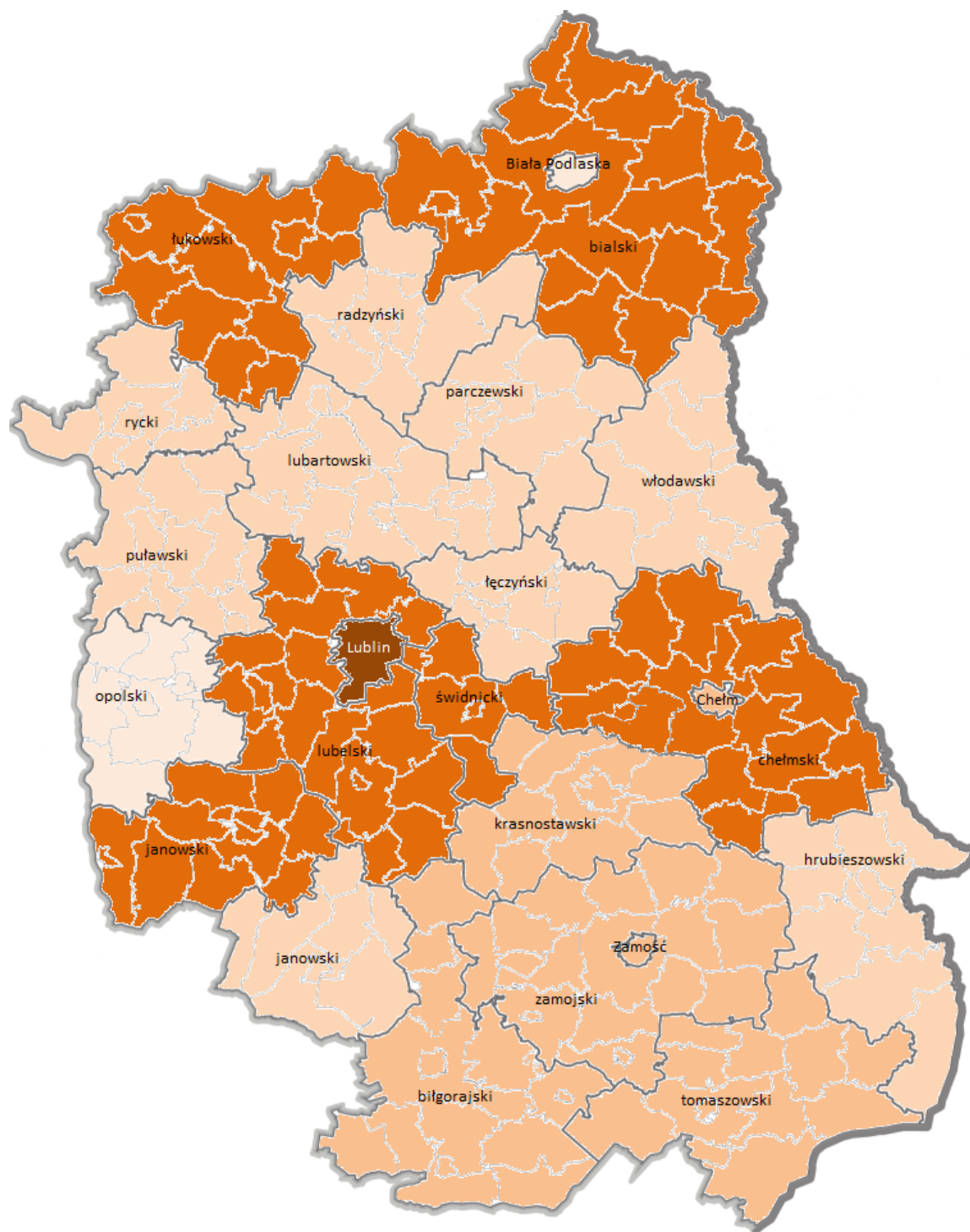
1. Zakład Aktywności Zawodowej w Stoczku Łukowskim,
2. Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Łęcznej,
3. Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Janowie Lubelskim

oraz 4 prowadzone przez inny podmiot:

1. Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym koło w Tomaszowie Lubelskim, Zakład Aktywności Zawodowej w Przeorsku,
2. Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym "Misericordia" w Lublinie Zakład Aktywności Zawodowej w Lublinie,
3. Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach, Zakład Aktywności Zawodowej w Puławach,
4. Stowarzyszenie Centrum Przedsiębiorczości, Integracji i Edukacji w Łukowie, Zakład Aktywności Zawodowej w Łukowie.

Rozmieszczenie instytucji działających w obszarze pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego przedstawia poniższa mapa:

Mapa nr 3. Rozmieszczenie instytucji działających w obszarze pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego

- do 5 jednostek w gminie/powiecie
- od 6 do 10 jednostek w gminie/powiecie
- od 11 do 15 jednostek w gminie/powiecie
- od 16 do 20 jednostek w gminie/powiecie
- powyżej 20 jednostek w gminie/powiecie

4. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

Ocena Zasobów Pomocy Społecznej zawiera dane o pracownikach zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie. Liczba osób pracujących w tych jednostkach w 2015 roku wynosiła 3 608 pracowników - o 41 osoby mniej niż w 2014 roku.

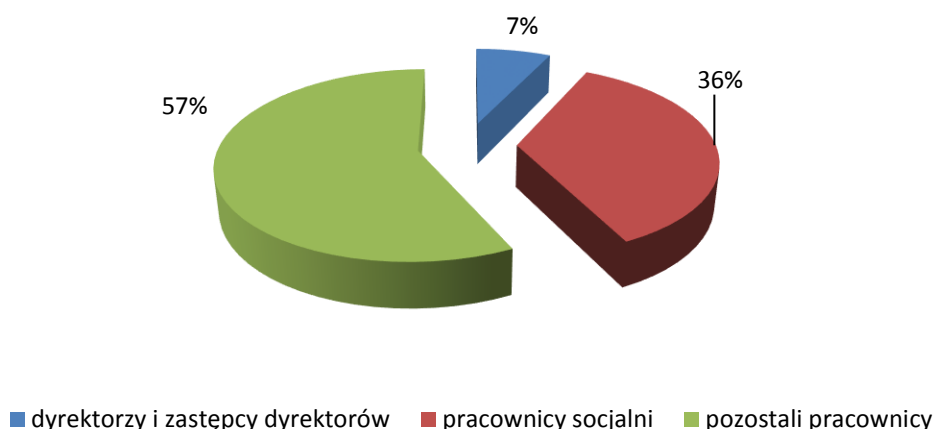
Kadrę pomocy społecznej tworzą dyrektorzy, ich zastępcy, pracownicy socjalni oraz pozostali pracownicy. Na stanowiskach kierowniczych (w tym dyrektorzy i ich zastępcy) zatrudnionych było 258 osób, co stanowi 7% ogółu pracowników. Wśród osób na stanowiskach kierowniczych 186 osób posiada wykształcenie wyższe, a specjalizację z organizacji pomocy społecznej – 241 osób.

Na stanowisku pracownika socjalnego zatrudnionych było 1 285 osób (35,6% ogółu wszystkich pracowników). Niespełna 67% pracowników socjalnych posiadało wykształcenie wyższe, 29% specjalizację 1-go stopnia w zawodzie, a po 10% specjalizację 2-go stopnia w zawodzie i specjalizację z organizacji pomocy społecznej.

Najliczniejszą grupę pracowników pomocy społecznej stanowią pracownicy zatrudnieni na pozostałych stanowiskach – 2 065 osób (57,23% wszystkich pracowników). W tej grupie niespełna 66,7% osób posiadało wykształcenie wyższe, a 23% - średnie.

Strukturę zatrudnienia w pomocy społecznej przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 25. Kadra pomocy społecznej wg struktury zatrudnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

Kadra ośrodków pomocy społecznej

W 213 ośrodkach pomocy społecznej w 2015 roku ogółem zatrudnionych było 3 290 osób, w tym 230 osób na stanowisku kierowniczym. Niespełna 38% zatrudnionych to pracownicy socjalni. W 2015 roku tylko 3,18% (39 osób) z 1 228 pracowników socjalnych zatrudnionych było w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Liczba ta zmalała w porównaniu do roku 2014 r. o 200 pracowników.

Wśród pracowników socjalnych wykształcenie wyższe posiada 65%, specjalizację I stopnia w zawodzie – 29%, specjalizację II stopnia – 10%, a specjalizację z organizacji pomocy społecznej – 9% pracowników.

W ramach struktury organizacyjnej ośrodka pomocy społecznej może zostać wyodrębniony zespół realizujący zadania tego ośrodka w zakresie pracy socjalnej i integracji społecznej (art. 110a Ustawy o pomocy społecznej). W skład zespołu wchodzi co najmniej trzech pracowników socjalnych. W skład zespołu mogą wchodzić także inni specjaliści realizujący zadania w zakresie integracji społecznej. Liczba zespołów w województwie lubelskim systematycznie rośnie. W roku oceny było ich 18 - o 6 więcej niż w 2013 roku. Tym samym zwiększa się liczba osób zaangażowanych w prace zespołów. W 2015 roku było to 68 pracowników socjalnych i 7 innych specjalistów. Zespoły pracy socjalnej funkcjonują w następujących ośrodkach: Sławatycze, G. Terespol, Białopole, Sawin, Żółkiewka, M Kraśnik (7), M. Lublin, Opole Lubelskie, Komarówka Podlaska, M. Radzyń Podlaski, Piaski, G. Tomaszów Lubelski. Prognozy na rok 2016 przewidują kolejny wzrost liczby zespołów (do 31) i liczby pracowników (w sumie do 122 osób).

Zgodnie z zapisem w Ustawie o pomocy społecznej dotyczącym struktury organizacyjnej pomocy społecznej (art.110 ust.11) w ośrodku pomocy społecznej powinien być spełniony wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Zgodnie z ust. 12 Ośrodek pomocy społecznej zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż 3 pracowników socjalnych. W województwie lubelskim wymogu tego nie spełnia 28 gmin.

Z Oceny zasobów pomocy społecznej wynika również, że jeden pracownik socjalny przypada średnio na 1 671 mieszkańców.

W 34 gminach liczba mieszkańców przypadająca na jednego pracownika socjalnego wynosi ponad 2 tysiące. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba gmin nie spełniających tego wymogu w roku oceny wzrosła o 12 gmin. W gminach Ulan – Majorat, Księżpol i

Aleksandrów liczba mieszkańców przypadająca na jednego pracownika socjalnego przekracza 3 000. Również w tych gminach na jednego pracownika socjalnego przypada więcej niż 50 rodzin.

W dwudziestu jeden gminach, tj. Leśna Podlaska, Łomazy, Miedzyrzec Podlaski, Terespol, Turobin, Siedliszczce, Fajslawice, Izbica, Siennica Różana, Annapol, Kraśnik (gmina wiejska), Trzydnik Duży, Garbów, Konopnica Łączna, Łuków (gmina wiejska), Chodel, Wąwolnica, Dęblin, Nowodwór, Krasnobród na jednego pracownika socjalnego przypada powyżej 2 100 mieszkańców. Wśród tych gmin w czterech: Siennica Różana, Konopnica, Łączna i Łuków na jednego pracownika socjalnego przypada więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.

W pozostałych trzynastu gminach – Konstantynowie, m. Biała Podlaska, Godziszowie, Janowie Lubelskim, Łopienniku Górnym, Abramowie, Michowie, Niedźwiadzie, Łukowie (gmina miejska), Stoczku Łukowskim, Baranowie, Radzyniu Podlaskim (gmina wiejska) i Włodawie (gmina wiejska) liczba ta nieznacznie przekracza próg ustawy (mieszkańców na jednego pracownika socjalnego). W pięciu gminach Baranowie, Łukowie (gmina miejska), Abramowie, Godziszowie i m. Biała Podlaska na jednego pracownika socjalnego przypada więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.

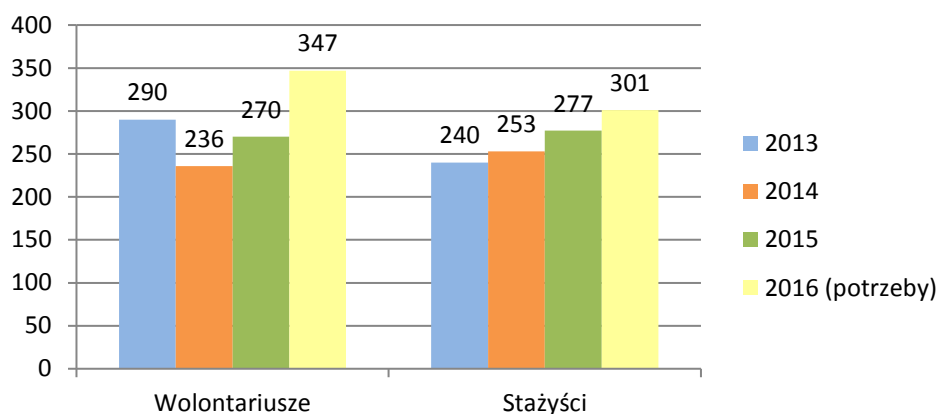
Kadra powiatowych centrów pomocy rodzinie

W 20 powiatowych centrach pomocy rodzinie w roku oceny zatrudnionych było 318 osób. Kadre kierowniczą stanowiło 28 osób, w tym z wykształceniem wyższym – 27 osób. Pracownicy socjalni stanowili 18% (tj. 57 osób) wszystkich zatrudnionych w powiatowych centrach. Wśród pracowników socjalnych 53 osoby posiadały wykształcenie wyższe, a tylko 4 – wykształcenie średnie. Specjalizację z organizacji pomocy społecznej posiadało 28 pracowników, specjalizację I stopnia w zawodzie – 10, a II stopnia 13 pracowników socjalnych. Na pozostałych stanowiskach zatrudnionych było 233 osoby (tj. 73,2%), z których 206 posiadało wykształcenie.

Wolontariusze i stażyści

Ważnym wsparciem kadrowym dla pracowników ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie są wolontariusze i stażyści. Liczba wolontariuszy w jednostkach pomocy społecznej wzrosła w roku oceny o niemal 13% w stosunku do roku 2014. Liczba osób zatrudnionych w ramach stażu z roku na rok wzrasta – w roku oceny o 8,6% w stosunku do roku 2014. Liczbę wolontariuszy i stażystów w omawianych jednostkach prezentuje poniższy wykres:

Wykres nr 26. Zatrudnienie wolontariuszy i stażystów w jednostkach pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZSP

5. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej

W roku 2015 środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach gmin i powiatów wynosiły łącznie 1 542 889 546 zł, w tym 1 151 144 601 zł, to jest 74,6% stanowiły środki finansowe w budżetach ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. W roku 2014 środki w budżetach jednostek samorządu terytorialnego wynosiły 1 509 456 733 zł, w tym w budżecie OPS i PCPR 1 126 544 943 zł. Tak więc wydatki w roku oceny wzrosły w budżetach gmin i powiatów oraz w budżetach OPS i PCPR o ponad 2%. Prognozuje się, że w roku 2016 środki na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach jednostek samorządu terytorialnego wzrosną do wysokości 2 340 888 946 zł, natomiast w budżetach OPS i PCPR – 1 914 590 520 zł.

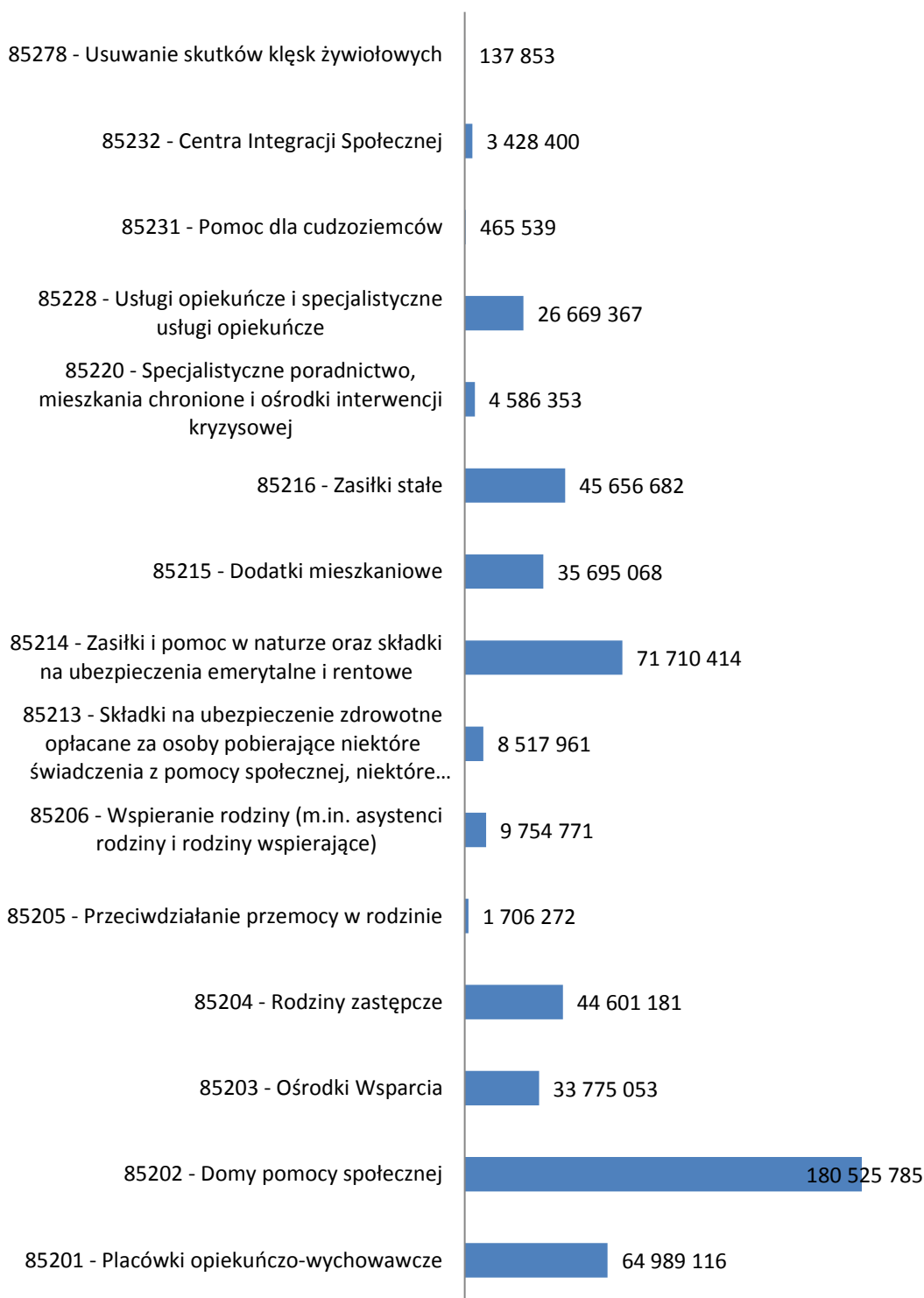
Środki na wydatki w obszarze zdrowia (w paragrafach dotyczących przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania alkoholizmowi) w budżetach JST w roku oceny wynosiły łącznie 24 312 910 zł, co stanowi ok. 1,5 % ogółu środków na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej. Zdecydowana większość tych środków – ponad 92 % stanowiły środki na przeciwdziałanie alkoholizmowi. W stosunku do roku 2014 wysokość środków na wydatki w obszarze zdrowia wzrosły o 2 %. W rok po ocenie prognozowany jest dalszy wzrost środków w budżecie gmin o 9,3%. Zadania z zakresu przeciwdziałania narkomanii i alkoholizmowi są realizowane przede wszystkim przez samorządy gminne – środki w budżecie OPS stanowią zaledwie 14,7 %.

Podobnie jak w latach poprzednich w roku 2015 ponad 40% w budżetach JST na wydatki w obszarze pomocy społecznej stanowią środki na świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenie emerytalne

i rentowe z ubezpieczenia społecznego. Wysokość środków na świadczenia rodzinne wyniosła 662 819 676 zł. Prognozy na rok 2016 wskazują na większe wydatkowanie środków na te świadczenia.

Udział w budżecie pozostałych wydatków przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 27. Udział dominujących wydatków w obszarze pomocy społecznej w roku 2015 /z wyłączeniem świadczeń rodzinnych/

Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego, zarówno na zadania własne i zlecone przedstawia poniższa tabela:

Tabela 18. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone) w złotych

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2014	Rok 2015	Potrzeby rok po ocenie
OGÓŁEM			
OGÓŁEM	1 509 456 733	1 542 889 546	2 340 888 946
W tym: w budżecie OPS/PCPR	1 126 544 943	1 151 144 601	1 914 590 520
OCHRONA ZDROWIA			
Przeciwdziałanie narkomanii	1 645 687	1 700 801	2 146 909
Przeciwdziałanie alkoholizmowi	22 161 935	22 612 109	24 658 896
POMOC SPOŁECZNA			
Placówki opiekuńczo-wychowawcze	63 570 553	64 989 116	70 320 704
Domy pomocy społecznej	178 050 819	180 525 785	186 155 135
Ośrodki Wsparcia	33 462 703	33 775 053	34 521 939
Rodziny zastępcze	40 092 431	44 601 181	47 399 090
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1 515 320	1 706 272	1 731 783
Wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	8 341 432	9 754 771	10 985 564
Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	642 291 338	622 819 676	699 099 392
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	6 277 826	8 517 961	8 484 716
Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	75 511 362	71 710 414	74 941 474
Dodatki mieszkaniowe	39 302 640	35 695 068	36 569 294
Zasiłki stałe	43 135 424	45 656 682	44 339 629

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	13 516 755	14 266 211	14 972 579
Ośrodek Pomocy Społecznej	126 147 881	135 630 431	142 071 106
Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	4 929 565	4 586 353	5 140 657
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	26 408 502	26 669 367	29 983 354
Pomoc dla cudzoziemców	463 452	465 539	405 402
Centra Integracji Społecznej	1 967 034	1 967 034	4 225 233
Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	934 769	137 853	105 200
Pozostała działalność	67 562 443	70 952 492	801 439 322
POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ			
Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	17 488 777	17 458 820	17 629 458
Zespoły orzekania o niepełnosprawności	5 338 340	5 947 429	5 610 816
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	23 938 015	23 471 915	24 697 607
Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	12 020 979	5 349 939	4 299 207
Edukacyjna opieka wychowawcza			
Pomoc materialna dla uczniów	34 222 238	29 669 818	27 256 994

Z uwagi na wdrożenie i realizację od kwietnia 2016 roku ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r. poz. 195) oraz wypłacaniem świadczeń wychowawczych w ramach programu „Rodzina 500 plus” rok po ocenie wydatki w obszarze pomocy społecznej na ten cel zostały ujęte w wierszu „pozostała działalność”. Poza wykazanymi w tabeli wydatki te, mogą wzrosnąć o ok. 122,5-130 mln zł dla świadczeń wypłacanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie. Szacuje się, że w 2017 roku wydatki te mogą osiągnąć wartość ok. 163-173 mln zł.

6. Aktywność projektowo-konkursowa

W roku oceny jednostki pomocy społecznej realizowały 67 projektów, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego którymi objęto 2 310 osób. W prognozie na rok następny liczba projektów oraz osób nimi objętych uległa zmniejszeniu. Zmniejszeniu, o ponad 70% uległa również liczba projektów realizowanych w roku oceny w porównaniu do roku poprzedniego. Wynikało to, m.in. z faktu, że okres programowania 2007 – 2013 w ramach środków z Europejskiego Funduszu Społecznego zakończył się w 2014 r. a w nowej perspektywie finansowej 2014 – 2020 nie rozpoczął się nabór projektów.

Tabela 19. PROJEKTY WSPÓLFINANSOWANE z EFS

	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
Liczba projektów	238	226	67	44
Ogółem liczba osób objętych projektami	6 360	6 251	2 310	934
Łączna kwota środków EFS	39 033 314	37 032 066	10 068 570	6 964 200

Udział w konkursach ogłaszanych przez MPiPS

Udział w konkursach ogłaszanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wykazało 78 jednostek pomocy społecznej. W ramach realizowanych projektów w 2015 r. wsparciem objęto 40 125 osób.

W ramach konkursów ogłaszanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej jednostki najczęściej otrzymywały środki finansowe w ramach następujących programów::

- Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej – uzyskując środki na zatrudnienie asystentów rodzinnych i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej,
- Podmiot zatrudnienia socjalnego partnerem Ośrodka Pomocy Społecznej i Powiatowego Urzędu Pracy w realizacji kontraktów socjalnych
- "Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie"
- Program "Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi"

- Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Tabela 20. UDZIAŁ W KONKURSACH OGŁASZANYCH PRZEZ MRPiPS

	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
Liczba konkursów	75	91	78	86
Ogółem liczba osób objętych projektami	7 116	42 936	40 125	21 820

Udział w programach osłonowych

W ramach programów osłonowych gminy wskazały realizację głównie programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Z danych uzyskanych z Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie wynika, że w 2015 r. wszystkie gminy z terenu województwa lubelskiego uczestniczyły w tym programie. Jego celem jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych. W roku oceny pomocą w zakresie Programu objętych zostało 58 051 osób, w tym 55 026 dzieci na kwotę 27 318 521 zł.

7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.

Przez pojęcie organizacji pozarządowych rozumie się podmioty określone w art.3 ust.2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, a zamiennie stosuje się określenie III sektor. Natomiast odnosząc się do obszaru pomocy i wsparcia wskazuje się na zadania z pomocy społecznej, reintegracji społecznej i zawodowej oraz niektóre usługi rynku pracy. Zakres współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi określa art. 4 ustawy z dn. 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

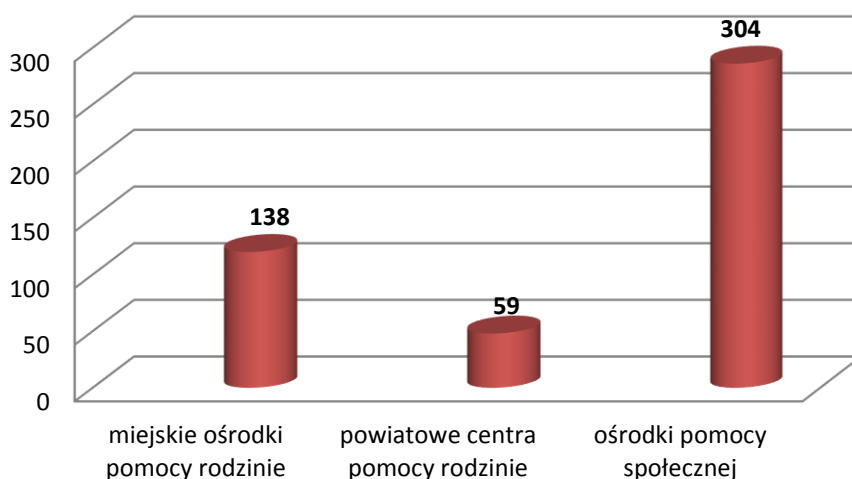
Zakres zadań dotyczy w szczególności:

- Pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
- Wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;

- Działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Działalności charytatywnej;
- Działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
- Promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
- Wypoczynku dzieci i młodzieży;
- Promocji i organizacji wolontariatu;
- Przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Liczba organizacji pozarządowych, z którymi współpracowały ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie w 2015 roku wyniosła 501, tj. o 37 więcej niż w 2014 roku. Jednak zauważyć należy, że 126 jednostek z terenu województwa lubelskiego nie podejmuje współpracy z sektorem pozarządowym.

Wykres nr 28. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Z danych OZPS wynika, że w 2015 roku liczba organizacji pozarządowych, którym zlecono zadania **w trybie działalności pożytku publicznego** wyniosła 246 i w porównaniu z rokiem ubiegłym zmalała o 3 organizacje. W 2015 roku w tym trybie podpisano 309 umów. Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w roku oceny wyniosła 37 981 002 zł. Prognozuje się, że w 2016 roku nastąpi wzrost wartości udzielonych dotacji do wysokości 38 659 681 zł.

Z przekazanych danych wynika, że z największą liczbą organizacji pozarządowych współpracę w tym zakresie podjęły następujące jednostki: MOPR Lublin, gmina Gościeradów oraz Dęblin.

W przypadku zleceń **w trybie zamówień publicznych** 15 ośrodków pomocy społecznej zleciło zadania 15 organizacjom pozarządowym, których łączna wartość wyniosła 1 759 208 złotych. Przewiduje się, że w 2016 roku liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania w tym trybie spadnie do 6, a wartość przekazanych dotacji wyniesie 1 494 286 zł.

Ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie mogą zlecać organizacjom pozarządowym do realizacji wybrane usługi pomocy społecznej. Należą do nich m.in.:

- usługi opiekuńcze
- specjalistyczne usługi opiekuńcze
- prowadzenie placówki pomocy społecznej.

Wartość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w 2015 roku w tym zakresie wyniosła 24 096 717 zł i wzrosła od roku 2013 o 8 412 144 zł.

W 2015 roku zlecono organizacjami pozarządowym następujące zadania:

- 17 jednostek zleciło usługi opiekuńcze 21 organizacjom na kwotę 12 223 881 zł,
- 21 jednostek zleciło specjalistyczne usługi opiekuńcze 24 organizacjom na kwotę 3 539 735 zł,
- 16 jednostek zleciło prowadzenie placówek pomocy społecznej 22 organizacjom na kwotę 8 833 101 zł.

Liczba organizacji pozarządowych realizujących te zadania pozostaje na zbliżonym poziomie, jednak na rok przyszły jednostki prognozują niewielki wzrost liczby organizacji realizujących usługi pomocy społecznej.

Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Województwo lubelskie charakteryzuje złożoność problemów społecznych, w tym ubóstwo, bezrobocie, starzejące się społeczeństwo, konieczność wsparcia rodzin borykających się z sytuacjami kryzysowymi i problemem bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Ocena Zasobów Pomocy Społecznej przedstawia sytuację społeczno – demograficzną województwa lubelskiego i tym samym pozwala na określenie działań, których realizacja przyczyni się do poprawy poziomu życia mieszkańców. Realizacja tych działań jest zadaniem samorządów terytorialnych i ich jednostek organizacyjnych. Szansą na wdrożenie skutecznych rozwiązań w tym zakresie jest rozpoczęcie nowego okresu programowania w ramach funduszy Unii Europejskiej. Środki te pozwolą na realizację działań na rzecz aktywnego włączenia społecznego osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jednocześnie należy pamiętać, że osiągnięcie trwałych rezultatów tych działań możliwe będzie przy jednoczesnym zaangażowaniu sfery społecznej, gospodarczej i pozarządowej.

Analiza zgromadzonych danych przekazywanych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie w ramach oceny zasobów pomocy społecznej pozwala na sformułowania wniosków i rekomendacji.

- W województwie lubelskim zamieszkuje 5,6% mieszkańców kraju (2 139,7 tys. – 31.12.2015 r.). Od połowy lat dziewięćdziesiątych obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności województwa lubelskiego.
- Województwo lubelskie należy do stosunkowo mało zurbanizowanych – w 43 miastach województwa zamieszkiwało 46,2% ogółu ludności, podczas gdy przeciętnie w kraju ludność miast stanowiła 60,3% ogółu populacji.
- W województwie lubelskim przybywa mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Z danych statystycznych z 2015 roku wynika, że województwo zamieszkiwały 428 992 osoby w wieku poprodukcyjnym, w tym 296 223 kobiet (69,5%).
- Prognozy GUS wskazują na postępujący spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w województwie lubelskim w kolejnych latach.
- Województwo lubelskie, tak jak pozostałe regiony kraju dotknięte jest procesem starzenia się społeczeństwa. W 2015 roku odsetek osób w wieku poprodukcyjnym zarówno w Polsce jak i na Lubelszczyźnie wyniósł 20%, tak więc zaliczamy się do społeczeństw, które przekroczyły próg starości zaawansowanej
- W końcu grudnia 2015 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego wyniosła 107 895 osób i była niższa od zanotowanej przed rokiem (o 8 974 osoby tj. 6,7%). Zmiany zaobserwowano również

w skali kraju – na koniec 2015 r. liczba bezrobotnych była niższa o 14,3% niż rok wcześniej.

- Na koniec grudnia 2015 roku w województwie lubelskim 65.635 osób (51,1% stanowiły kobiety) pozostawały w ewidencji urzędów pracy jako długotrwale bezrobotne (osoby pozostające w ewidencji bezrobotnych łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat). Stanowiły one 60,8% ogółu populacji bezrobotnych. W skali kraju bezrobotni tej subpopulacji stanowili 56,3% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.
- Zgodnie z danymi przekazanymi przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w roku 2015 jednostki udzieliły pomocy i wsparcia ogółem 184 203 osobom i rodzinom, tj. o prawie 4 tysiącom więcej niż w roku poprzednim, prognozy na rok następny wskazują na znaczny spadek liczby osób korzystających z pomocy (o ponad 6 tysięcy osób). Spadek wartości w prognozie wynika z prognozowanego spadku świadczeń udzielanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie. Natomiast świadczenia przyznane zostały 116 184 osobom z 66 948 rodzin (łącznie gminy i powiaty). W skład tych rodzin wchodziło 194 101 osób, co stanowi ponad 9 % mieszkańców województwa lubelskiego. Ponad połowę osób (56,69%), którym przyznano świadczenie, stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy (65 121).
- W roku oceny najwyższy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej wystąpił w powiatach: parczewskim (16%), włodawskim (16%), chełmskim (14%), bialskim – 13% oraz radzyńskim i zamojskim – 12%. Z kolei najmniejszy odsetek mieszkańców objętych wsparciem odnotowano w M. Lublinie i M. Białej Podlaskiej – 5% oraz powiecie świdnickim – 6%. Do powiatów, w których odsetek korzystających ze wsparcia i pomocy jest niższy od wskaźnika wojewódzkiego należą również: M. Chełm, powiat łęczyński, puławski, M. Zamość, lubelski, i opolski.
- Podobnie jak w latach ubiegłych w roku 2015 głównymi powodami przyznania pomocy i wsparcia są ubóstwo i bezrobocie.
- W związku z narastaniem problemów społecznych występuje coraz większe zapotrzebowanie na usługi pomocy społecznej m.in. usługi opiekuńcze, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, pracę socjalną.
- Prognozy na 2016 rok wskazują na dalszy wzrost liczby osób korzystających z usług opiekuńczych o 3,3%.
- W roku oceny poradnictwem specjalistycznym ośrodki pomocy społecznej objęły 5 679 rodzin liczących 16 101 osób, tj. o ok. 4 077 osób mniej niż w 2014 roku.

Prognozy na 2016 wskazują na wzrost liczby rodzin korzystających z takiego wsparcia o ok. 10,7 %.

- Liczba rodzin wymagających pomocy w formie interwencji kryzysowej wynosiła w roku oceny 858 rodzin liczących 2 503 osoby. W porównaniu z rokiem 2014 liczba rodzin spadła o 353 rodziny, w roku 2016 ośrodki pomocy społecznej prognozują wzrost liczby rodzin korzystających z poradnictwa o ok. 10%.
- Świadczenia pieniężne w 2015 roku przyznano 52 118 osobom a świadczenia niepieniężne 61 357 osobom.
- Dane z ostatnich kilku lat wskazują, że sukcesywnie rośnie liczba osób za które gminy ponoszą odpłatność w związku z ich pobytem w domu pomocy społecznej, a w związku z tym rośnie koszt odpłatności. Z pewnością jest to związane z procesem starzenia się społeczeństwa Polski jak i Lubelszczyzny, jak również jest wynikiem niewystarczającego rozwoju i dostępności usług środowiskowych skierowanych do tej grupy osób – z roku na rok coraz więcej mieszkańców regionu wymaga wsparcia.
- W ramach wspierania rodziny (zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) w 2015 roku liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny wynosiła 2 664 i w stosunku do roku 2014 wzrosła 85 rodzin (ok. 3.2%). Na rok 2016 jednostki prognozują dalszy wzrost liczby tych rodzin (o ok. 3,4%).
- Liczba asystentów rodziny zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej sukcesywnie wzrasta – z 244 w 2014 r. do 267 w 2015 r.
- W roku 2015 gminy z tytułu odpłatności za pobyt dziecka w pieczy zastępczej poniosły koszty w wysokości 5 206 581 zł, tj. o ponad 1,5 mln zł więcej niż w 2014 roku. Prognozy na 2016 rok wskazują na dalszy wzrost tych kosztów.
- W roku 2015 z pomocy w formie zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków rodzinnych skorzystało ogółem 84 146 rodzin. Łączny koszt wypłaconych świadczeń wynosił 279 256 826 zł. W porównaniu z rokiem 2014 liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne spadła o 11 737 (tj. o ok. 12%), natomiast koszt świadczeń o 5 659 774 zł (tj. o niecałe 2%). W roku 2016 w odniesieniu do roku oceny prognozowany jest wzrost liczby osób korzystających z powyższych form pomocy, a w związku z tym również kosztów wypłaconych świadczeń.
- Świadczenie z funduszu alimentacyjnego w roku 2015 przyznano 20 523 osobom (o 3 296 mniej niż w 2014 roku), na łączną kwotę 98 798 795 zł (w 2014 było to 100 129 151 zł). W roku 2016 prognozuje się nieznaczny wzrost liczby korzystających ze świadczeń w ramach funduszu alimentacyjnego (o 119 osób).

- W 2015 roku programy realizowane były w 14 powiatowych centrach pomocy rodzinie, a objętych nimi zostało 233 sprawców przemocy (w 2014 r. 279 osób, w 2013 r. 383 osoby). Prognoza na 2016 rok przewiduje realizację programów przez 18 pcpr-ów oraz objęcie nimi 297 osób.
- W roku oceny spadła liczba rodzin utworzonych w ramach rodzinnej pieczy zastępczej – o 37 rodzin w stosunku do roku poprzedniego. Należy jednak zauważyć, że wzrosła liczba rodzin zastępczych zawodowych, rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i rodzinnych domów dziecka. Liczba rodzin zastępczych specjalistycznych pozostała na poziomie z 2014 r.
- W 2015 roku w województwie lubelskim funkcjonowały ogółem 1 823 rodziny zastępcze różnego typu. Najwięcej było rodzin spokrewnionych z dzieckiem, które stanowiły ponad 66 % wszystkich rodzin. W rodzinach zastępczych umieszczonych było 2 665 dzieci ogółem, z tego 1 612 w rodzinach spokrewnionych. Ponadto w województwie lubelskim funkcjonuje 16 rodzinnych domów dziecka, w których przebywa 91 dzieci. Prognozuje się utrzymanie liczby rodzinnych domów dziecka na tym samym poziomie w roku 2016 z jednoczesnym spadkiem liczby umieszczonych tam dzieci do 86.
- Rodziny zastępcze spokrewnione oraz niezawodowe funkcjonują na terenie wszystkich powiatów województwa, natomiast funkcjonowanie rodzin zastępczych zawodowych wykazało 19 powiatów. Najmniej – tylko 6 - jest rodzin zastępczych specjalistycznych: 2 w powiecie chełmskim i po jednej na terenie miast: Biała Podlaska, Chełm i Zamość oraz w powiecie puławskim, natomiast rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego – funkcjonuje ich 22 w 11 powiatach: białskim, hrubieszowskim, kraśnickim, lubelskim, łączyńskim, puławskim, ryckim, świdnickim oraz w trzech miastach na prawach powiatu: Białej Podlaskiej, Lublinie i Zamościu.
- W 2015 roku rodzinne formy pieczy zastępczej opuściły 928 pełnoletnie osoby (o 92 mniej niż w 2014 roku), które uzyskały pomoc w kwocie 4 670 428 zł (w 2014 r. była to kwota 5 315 730 zł), z tego:
 - pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki dla 802 osób wyniosła 3 778 122 zł;
 - pomoc pieniężna na usamodzielnienie dla 118 osób – 590 003 zł;
 - pomoc pieniężna na zagospodarowanie dla 116 osób – 302 303 zł.
- W roku oceny odnotowano 409 osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze (o 12 więcej niż w 2014 roku). Prognozuje się, że w roku 2016 liczba tych osób ponownie spadnie - do 392. Środki finansowe skierowane do opuszczających placówki wyniosły 1 967 235 zł (o 383 053 zł mniej niż w 2014 roku). Na rok 2016 przewidziany jest wzrost wydatków w tym zakresie do wysokości 2 131 226 zł. Pomoc pieniężną przyznano:

- na kontynuowanie nauki: 356 osób – 1 460 145 zł;
- na usamodzielnienie: 62 osoby – 346 021 zł;
- na zagospodarowanie: 78 osób – 161 069 zł.
- Na terenie województwa lubelskiego występuje nierównomierne rozmieszczenie infrastruktury społecznej. Skoncentrowana jest ona głównie w dużych miastach. Do powiatów, w których funkcjonuje najmniej placówek należą: powiat opolski, Miasto Biała Podlaska, janowski, hrubieszowski, puławski, rycki, lubartowski, radzyński, parczewski, łęczyński i włodawski.
- W roku oceny jednostki pomocy społecznej realizowały 67 projektów, współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego którymi objęto 2 310 osób. W prognozie na rok następny liczba projektów oraz osób nimi objętych uległa zmniejszeniu. Wynika to, m.in. z faktu, że nowa perspektywa finansowa na lata 2014 – 2020 nie przewiduje do realizacji projektów systemowych.
- W roku 2015 środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach gmin i powiatów wynosiły łącznie 1 542 889 546 zł, w tym 1 151 144 601 zł, to jest 74,6% stanowiły środki finansowe w budżetach ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. Prognozuje się, że w roku 2016 środki na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach jednostek samorządu terytorialnego wzrosną do wysokości 2 340 888 946 zł, natomiast w budżetach OPS i PCPR – 1 914 590 520 zł.
- Z uwagi na wdrożenie i realizację od kwietnia 2016 roku ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r. poz. 195) oraz wypłacaniem świadczeń wychowawczych w ramach programu „Rodzina 500 plus” rok po ocenie wydatki w obszarze pomocy społecznej poza wykazanymi znacznie wzrosną.

Przedstawione poniżej wnioski i rekomendacje uwzględniają kwestie i problemy polityki społecznej wynikające z przyjętej Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 oraz realizowanych programów wojewódzkich zgodnie z art. 21 pkt. 8 Ustawy o pomocy społecznej.

Załącznik do Uchwały Nr XVIII/280/2016
Sejmiku Województwa Lubelskiego
z dnia 28 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia „Oceny zasobów pomocy społecznej za 2015 rok”

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
1	<p>Na przestrzeni lat liczba osób korzystających z pomocy społecznej nieznacznie spadła i obecnie utrzymuje się na poziomie wynoszącym ok. 9 % (odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w ramach zadań gminy i powiatu). Powiatem o najwyższym odsetku mieszkańców wymagających wsparcia jest powiat parczewski (16%), w dalszej kolejności włodawski i chełmski. (14 – 16 %) Gminą o najwyższym wskaźniku korzystających z pomocy jest gmina Stary Brus w powiecie włodawskim (50% mieszkańców korzysta ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej). Osoby, do których skierowane jest wsparcie ośrodków pomocy społecznej osiągają dochody poniżej ustawowej granicy ubóstwa, tj. 634 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 514 zł na osobę w rodzinie. Wsparcie to ma umożliwić zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych, a poprzez prowadzenie aktywnej pracy socjalnej (w tym realizacja kontraktów socjalnych i Programów Aktywności Lokalnej) doprowadzić do włączenia społecznego tych osób. Szansą na aktywizację społeczną i zawodową osób marginalizowanych jest skierowanie do uczestnictwa w zajęciach w Klubach i Centrach Integracji Społecznej – jest to stosunkowo nowa</p>	<p><i>Problem ubóstwa jest jednym z obszarów ujętych w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020. Głównym celem podejmowanych interwencji jest ograniczenie poziomu ubóstwa. Realizowany jest on m.in. poprzez rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji i pracy socjalnej wśród osób długotrwale bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także upowszechnienie udziału w zajęciach KIS i CIS (cel operacyjny 4) oraz zbudowanie skutecznego systemu wsparcia osób marginalizowanych (cel operacyjny 2). Kierunki działań dotyczą przede wszystkim: upowszechnienia kontraktów socjalnych i Programów Aktywności Lokalnej, rozwoju nowych form pracy socjalnej, diagnozowania potrzeb osób długotrwale bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także wskazują na rozwój poradnictwa specjalistycznego oraz objęcie wsparciem rodziny, dzieci i młodzież najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, m.in. poprzez pomoc rzeczową, a także zajęcia socjoterapeutyczne, integracyjne i edukacyjne. Natomiast działania z zakresu aktywnej integracji – w tym w zakresie tworzenia KIS i CIS są jednym z priorytetów prowadzonej interwencji uwzględnionych w obszarze ekonomia społeczna oraz w Wieloletnim regionalnym planie działań na</i></p>	<p>Konieczne jest zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na rzecz ograniczenia problemu ubóstwa i zjawiska wykluczenia społecznego, w szczególności w gminach o najwyższych wskaźnikach korzystania z pomocy społecznej. Wskazane jest upowszechnianie nowych form pracy socjalnej i instrumentów aktywnej integracji, w tym uczestnictwo w KIS i CIS. Konieczne jest zróżnicowanie wsparcia i dostosowanie go do indywidualnych potrzeb odbiorcy z uwzględnieniem różnic środowiskowych oraz kompleksowości wsparcia. W przypadku braku skuteczności podjętych działań wskazane jest planowanie alternatywnego wsparcia. Należy położyć szczególny nacisk na wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie zarówno ograniczania ryzyka wykluczenia społecznego jak i również aktywnej integracji.</p>

	<p>forma aktywizacji osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dane wskazują, że w gminach ta forma wsparcia pozostaje na zbliżonym poziomie w stosunku do lat ubiegłych.</p>	<p><i>rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubelskim na lata 2013 – 2020. W rok oceny opracowano Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2016 – 2020, którego głównym celem jest ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego mieszkańców województwa lubelskiego poprzez efektywny system pomocy i integracji społecznej. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 przewiduje realizację projektów mających na celu wzrost integracji społecznej oraz poprawę dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w regionie.</i></p>	
2	<p>W obliczu wydłużania długości życia oraz dalszych prognoz dotyczących starzenia się społeczeństwa gminy zwracają uwagę na konieczność podjęcia działań w zakresie zapewnienia pomocy osobom starszym w miejscu zamieszkania. Rozszerzenie zakresu świadczonych usług opiekuńczych i specjalistycznych daje możliwość zmniejszenia kosztów ponoszonych przez gminy w związku z odpłatnością za pobyt w domach pomocy społecznej. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie</p>	<p><i>Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, włączenie społeczne oraz wzrost aktywności i udziału w życiu społecznym osób starszych jest głównym celem obszaru Starzejące się społeczeństwo w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020. Działania w ramach tego obszaru będą realizowane m.in. poprzez wsparcie osób starszych w środowisku (cel operacyjny 1) - podnoszenie jakości i dostępności do usług opiekuńczych, tworzenie placówek wspomagających osoby starsze (takich jak dzienne domy pobytu, kluby, centra usług społecznych i inne) a także wsparcie finansowe i rzeczowe osób starszych będących w trudnej sytuacji materialnej.</i></p>	<p>Rekomenduje się zwiększenie nakładów finansowych na usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania osoby starszej oraz podejmowanie działań środowiskowych na rzecz integracji społecznej seniorów ze środowiskiem, m.in. poprzez tworzenie infrastruktury dla seniorów, w tym dziennych domów pomocy, rodzinnych domów pomocy, klubów dla osób starszych.</p>

	<p>kontaktów z otoczeniem. Pomoc tą zapewniają opiekunki środowiskowe w miejscu zamieszkania osoby. Alternatywą może być także tworzenie dziennych domów pomocy lub rodzinnych domów pomocy. Jest to forma środowiskowej pomocy półstacjonarnej służącej utrzymaniu osoby w jej naturalnym środowisku. Wprawdzie świadczą one pomoc tylko w określonym czasie, niemniej jednak umożliwiają osobom starszym zaspokojenie wielu potrzeb - nie tylko podstawowych. W placówkach tego typu, poza usługami bytowymi, prowadzone są także usługi wspomagające, zajęcia kulturalno - oświatowe oraz usługi rehabilitacyjne. Różne formy terapii zajęciowej pozwalają osobom starszym zachować aktywną postawę bez konieczności umieszczenia w domu pomocy społecznej. Dużym wsparciem będzie również prowadzenie klubów dla osób starszych dających możliwość integrowania środowiska osób starszych i umożliwienie aktywnego spędzenia czasu.</p>	<p><i>Realizacją celu głównego będzie także rozwój systemu opieki nad osobami starszymi nie mogącymi samodzielnie funkcjonować w środowisku, poprzez wsparcie i tworzenie instytucji zapewniających całodobową opiekę osobom starszym.</i></p> <p><i>Uszczegółowienie działań podejmowanych na rzecz osób starszych w województwie lubelskim ujęte zostało w Wojewódzkim Programie na Rzecz Osób Starszych na lata 2016 - 2020. Jego misją jest poprawa jakości życia i funkcjonowania osób starszych oraz rozwój działań na rzecz integracji międzypokoleniowej i udziału osób starszych w życiu społecznym i zawodowym. Podejmowane działania dotyczą m.in. wsparcia środowiskowego, rozwoju systemu opieki, poradnictwa oraz zwiększenia aktywności osób starszych.</i></p> <p><i>W ramach działań strategicznych mających na celu polepszenie jakości usług instytucjonalnych świadczonych na rzecz osób starszych ROPS w Lublinie do września 2016 r. kontynuuje realizację Programu „Poprawa jakości usług świadczonych w domach pomocy społecznej i placówkach opiekuńczo – wychowawczych” współfinansowanego ze środków Szwajcarsko – Polskiego Programu Współpracy. Głównymi celami Programu są wsparcie systemu pomocy społecznej poprzez poprawę jakości świadczonych usług oraz podniesienie kwalifikacji, wzrost kompetencji i potencjału kadry zatrudnionej w</i></p>	
--	---	---	--

		<p>w/w instytucjach, w szczególności bezpośrednio pracującej z mieszkańcami. Program ma na celu m.in. poprawę infrastruktury domów pomocy społecznej (w tym przebudowa, rozbudowa, modernizacja, termomodernizacja, a także infrastruktura towarzysząca) oraz wyposażenie w sprzęt, m.in. służący rehabilitacji osób niepełnosprawnych, sprzęt RTV, zakup komputerów i mebli. Działania realizowane w ramach Programu wpłyną na poprawę standardów placówek, zwiększenie jakości świadczonych, a w konsekwencji poprawę warunków bytowych mieszkańców. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 przewiduje realizację projektów mających na celu wzrost dostępności wysokiej jakości usług społecznych użyteczności publicznej, w szczególności w formach zdeinstytucjonalizowanych.</p>	
3	<p>Wskazana staje się potrzeba utworzenia lub zapewnienia miejsc w mieszkaniach chronionych jako formy pozytywnie oddziałującej na osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. O pobyt w mieszkaniu chronionym może starać się osoba, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę (szczególnie dotyczy to osób z zaburzeniami psychicznymi) potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu ale nie wymaga całodobowej opieki.</p>	<p>Rekomendacja ta znajduje uzasadnienie m.in. w obszarach Starzejące się społeczeństwo oraz Wsparcie osób niepełnosprawnych w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020. Poprzez realizację celu operacyjnego - wsparcie osób starszych w środowisku - podnoszenie jakości i dostępności do usług opiekuńczych, tworzenie placówek wspomagających osoby starsze (takich jak dzienne domy pobytu, mieszkania chronione, kluby, centra usług społecznych i inne, a także celu</p>	<p>Rekomenduje się zwiększenie nakładów finansowych na tworzenie mieszkań chronionych. Forma ta umożliwi w przyszłości osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym włączenie w życie społeczne.</p>

	<p>Mieszkania chronione są alternatywnym rozwiązaniem problemu zapewnienia opieki osobom starszym, niepełnosprawnym, formą środowiskowej pomocy, głównie dla rodzin nie będących w stanie zapewnić potrzeb socjalnych, ani też z różnych przyczyn nie mogących pełnić roli opiekuńczej i wspierającej. Mieszkanie takie daje szansę na niezależne, samodzielne na miarę możliwości życie i nabywanie umiejętności społecznych, w szczególności przez osoby opuszczające rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, zakłady dla nieletnich itp. Zauważyć należy tendencję wzrostową w powstawaniu takich placówek, jednak w dalszym ciągu występują potrzeby w tym zakresie.</p>	<p><i>operacyjnego – Zapewnienie kompleksowego wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin, w tym w ramach działań instytucji i organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Uszczegółowienie tych działań ujęte zostało natomiast w Wojewódzkim Programie na Rzecz Osób Starszych na lata 2016-2020 oraz Programie wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych.</i></p> <p><i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 przewiduje realizację projektów wspierających usługi z zakresu mieszkalnictwa chronionego, wspomaganego i treningowego.</i></p>	
4	<p>W ostatnich latach obserwuje się nasilenie zjawiska dysfunkcyjności rodziny. Coraz częściej sąd ingeruje w pełnienie władzy rodzicielskiej przez rodziców biologicznych nad ich małoletnimi dziećmi. Związane jest to z narastaniem problemów społecznych wynikających m.in. z niestabilnej sytuacji na rynku pracy, migracji zarobkowych, rozwodów, uzależnień i innych. Rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (głównie rodziny wielodzietne i niepełne), korzystające z systemu pomocy społecznej wymagają wsparcia</p>	<p><i>Budowa spójnego systemu pomocy efektywnie wspierającego rodzinę jest głównym celem obszaru Wsparcie dziecka i rodziny w Strategii Polityki Społecznej. W ramach realizacji celu głównego podejmowane są działania na rzecz wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez między innymi umożliwienie dostępu do specjalistycznych usług oraz infrastruktury pomocowej. Realizacja Strategii przyczyni się do poprawienia funkcjonowania rodzin, w tym zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem</i></p>	<p>Rekomenduje się zwiększenie nakładów finansowych na poradnictwo specjalistyczne dla rodzin, zwiększenie liczby zatrudnionych asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (konieczność zapewnienia stałych – pochodzących z budżetów samorządów lokalnych środków finansowych na ich zatrudnienie) oraz promowanie rodzicielstwa, w tym zastępczego. Konieczne jest ciągle podnoszenie kwalifikacji asystentów rodzin i pracowników socjalnych,</p>

<p>specjalistów w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Warunkiem jest jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktycznych przy współpracy instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami. W tym zakresie widoczne jest coraz większe zapotrzebowanie na bezpłatne poradnictwo specjalistyczne oraz prowadzenie terapii rodzinnej obejmującej działania psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne, mające na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania jej zadań. Dlatego też wskazane jest zwiększenie nakładów finansowych na tego typu usługi. Dysfunkcjonalność rodzin powoduje często konieczność umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej a zatem zasadne staje się zabezpieczenie potrzeb w zakresie finansowania wypłaty przysługujących rodzinom zastępczym świadczeń oraz zapewnienie odpowiedniej kadry. Niezbędne jest również zwiększenie środków finansowych powiatów i gmin na realizację zadań w zakresie wsparcia rodziny. Szczególnie dotyczy to zatrudnienia asystentów rodziny oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wspiera jednostki samorządu gminnego i powiatowego w ramach ogłaszanego Resortowego Programu Wspierania</p>	<p><i>społecznym oraz przejawiających trudności w wypełnianiu swoich zadań opiekuńczo – wychowawczych, a także do rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz działań skierowanych do dziecka i rodziny. Wzrośnie dostęp do kompleksowych, wysokiej jakości specjalistycznych usług jak również wzrosną kompetencje kadry bezpośrednio pracującej z rodziną, w szczególności asystentów rodziny. Nastąpi wzmocnienie rodziny w wypełnianiu jej funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz wzrost kompetencji i umiejętności rodziców oraz innych opiekunów sprawujących czasową opiekę nad dzieckiem, co zapobiegnie dziedziczeniu negatywnych wzorców postaw i zachowań przez młodsze pokolenie. Powstanie spójny, wielowymiarowy system pomocy rodzinom, przez co niższy będzie odsetek dzieci przebywających poza rodziną biologiczną. Usprawni się proces czasowości pieczy zastępczej poprzez wzrost kompetencji rodziców oraz poprzez wzrost kompetencji kadry pracującej w obszarze wsparcia rodziny. Sprzyjać to będzie powrotowi dzieci do rodzin naturalnych z pieczy zastępczej oraz reintegracji rodziny. Oprócz Strategii Polityki Społecznej realizowany jest Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy zastępczej na lata 2014 – 2020. Główny cel zakłada wspieranie rodzin w województwie lubelskim w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo – wychowawczych poprzez wielozakresową pomoc rodzinom. W</i></p>	<p>w tym w ramach specjalizacji II stopnia w zakresie praca socjalna z rodziną z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.</p>
--	--	--

	<p>Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej przeznaczając środki na zatrudnienie asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Od 2015 r. istnieje ustawowy obowiązek zatrudnienia przez gminy asystentów rodziny. Istnieje ryzyko, że w momencie ograniczenia środków w ramach Programu Resortowego gminy nie będą w stanie zabezpieczyć środków finansowych na zatrudnienie wymaganej ustawowo liczby asystentów.</p>	<p>2015 roku przeprowadzono monitoring realizacji założeń programu w roku 2014. Wśród rekomendacji sporządzonych w wyniku monitoringu wskazano m. in. na potrzebę promowania działań zmierzających do podnoszenia kompetencji rodzicielskich, wspieranie powstawania jednostek poradnictwa specjalistycznego jako podmiotów świadczących usługi w zakresie profilaktyki i pomocy rodzinie na wczesnym etapie kryzysu, promowanie działań sektora pozarządowego w obszarze wsparcia rodziny, promowanie idei rodzicielstwa zastępczego, wsparcie kadry placówek opiekuńczo – wychowawczych poprzez organizację szkoleń podnoszących jej kompetencje niezbędne w pracy z dziećmi oraz z ich biologicznymi rodzinami, organizowanie szkoleń celem ustawicznego doskonalenia zawodowego asystentów rodziny.</p> <p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 przewiduje m. in. realizację projektów na rzecz rozwoju środowiskowych form i placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, rozwoju poradnictwa rodzinnego, rozwoju usług wspierających i interwencyjnych, upowszechniania działań asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, podnoszenia jakości opieki nad dziećmi w instytucjonalnej pieczy zastępczej poprzez restrukturyzację placówek.</p>	
--	--	---	--

5	<p>Biorąc pod uwagę zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej w odniesieniu do zapisu ustawowego (art. 110 ust. 11 Ustawy o pomocy społecznej) dotyczącego wymogu zatrudnienia przez ośrodek pomocy społecznej pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców, 34 jednostki nie spełniają tego wymogu – w 9 spośród nich na 1 pracownika socjalnego przypada więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Zauważyć należy, że w ciągu ostatniego roku zmniejszyła się liczba pracowników socjalnych ogółem – z 1 352 w 2014 r. do 1 285 w 2015 r.</p>	<p><i>Realizacja art. 110 ust. 11 Ustawy o pomocy społecznej</i></p>	<p>Biorąc pod uwagę najważniejsze problemy społeczne województwa lubelskiego – ubożenie społeczeństwa, dysfunkcjonalność rodziny, niepełnosprawność, zaburzenia psychiczne, starzejące się społeczeństwo, konieczne jest stałe podnoszenie kwalifikacji kadry ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, w tym uczestnictwo w specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny. Konieczne jest zabezpieczenie środków samorządów gminnych na sfinansowanie etatów pracowników socjalnych.</p>
6	<p>Województwo lubelskie charakteryzuje się jednym z najwyższych wskaźników niepełnosprawności w kraju. W roku oceny odnotowano wzrost nakładów finansowych na realizację zadań w zakresie rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnością. W roku oceny zwiększyła się liczba zakładów aktywności zawodowej – z 6 w 2014 r. do 7 w 2015 r.</p>	<p><i>Głównym celem Strategii Polityki Społecznej w obszarze wsparcia osób niepełnosprawnych jest włączenie niepełnosprawnych mieszkańców województwa lubelskiego w życie społeczne i zawodowe. Działania na rzecz podniesienia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych realizowane będą poprzez rozwój i doskonalenie instrumentów promocji zatrudnienia tych osób, zwiększenie ich poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych oraz działania na rzecz tworzenia miejsc pracy dla tej grupy mieszkańców województwa, zwłaszcza na terenach wiejskich.</i></p> <p><i>Głównym celem Programu wyrównywania</i></p>	<p>Rekomendowane jest dalsze promowanie działań mających na celu włączenie osób niepełnosprawnych w życie społeczne, a tym samym zwiększenie możliwości ich zatrudnienia zarówno na chronionym jak i otwartym rynku pracy.</p>

		<p>szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych realizowanego przez ROPS jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestniczenia w życiu społecznym w ramach zintegrowanych i kompleksowych działań. Jednym z kierunków działań jest edukacja i zatrudnienie w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz wspieranie zatrudnienia na chronionym i otwartym rynku pracy, zwiększenie poziomu wykształcenia, kwalifikacji zawodowych, dostępu do wiedzy i informacji osób niepełnosprawnych.</p> <p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 przewiduje realizację projektów mających na celu zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług na rzecz osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych oraz zwiększenie integracji społecznej i zawodowej.</p>	
7	<p>Wciąż niewiele samorządów zleca realizację usług społecznych instytucjom sektora pozarządowego, które w wielu przypadkach realizują te usługi w sposób profesjonalny i z zachowaniem oszczędności gospodarowania środkami publicznymi. Samorzady posiadają zapisy umożliwiające zlecenie zadań organizacjom pozarządowym, które</p>	<p><i>Rekomendacja ta znajduje uzasadnienie m.in. w obszarach Rozwój społeczności lokalnej oraz Ekonomia społeczna w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 głównie w ramach celów operacyjnych: 13.4. Poprawa trwałości i stabilności funkcjonowania organizacji pozarządowych w województwie lubelskim do 2020 roku; 13.6. Rozwój</i></p>	<p>Rekomenduje się promowanie i wspieranie zlecenia zadań przez jednostki samorządu terytorialnego organizacjom pozarządowym oraz podmiotom ekonomii społecznej. Powyższe wzmocni sektor pozarządowy funkcjonujący na terenie województwa lubelskiego oraz przyczyni się do aktywizacji osób</p>

	<p>powinny być nieodłącznym partnerem instytucji rządowych i samorządowych w realizacji zadań publicznych.</p>	<p>współpracy administracji publicznej z sektorem pozarządowym w województwie lubelskim do 2020 roku oraz 14.6. Rozwój współpracy i porozumień w zakresie ekonomii społecznej, a także 14.7. Upowszechnianie i promocja przedsiębiorczości społecznej. Uszczegółowienie powyższych działań ujęte zostało w Programie Współpracy Województwa Lubelskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego oraz Wieloletnim regionalnym planie działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubelskim na lata 2013 – 2020.</p>	<p>zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej.</p>
--	--	--	---

Spis tabel, map i wykresów

Spis tabel

Tabela nr 1. Powierzchnia i podział administracyjny województwa lubelskiego na tle kraju (stan na dzień 31.12.2015).....	7
Tabela nr 2. Struktura podregionów województwa lubelskiego.....	9
Tabela nr 3. Liczba ludności w poszczególnych województwach.....	10
Tabela nr 4. Struktura ludności w województwie lubelskim wg płci (stan na 31.12.2015 r.).....	11
Tabela nr 5. Struktura ludności w powiatach województwa lubelskiego wg płci (stan na 31.12.2015 r.)	13
Tabela nr 6. Prognoza ludności w tysiącach.....	15
Tabela nr 7. Liczba ludności województwa lubelskiego wg. ekonomicznych grup ludności.....	16
Tabela nr 8. Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie lubelskim z uwzględnieniem zmian wieku emerytalnego (w tysiącach).....	17
Tabela nr 9. Liczba mieszkańców powyżej 60 roku życia w latach 2008 – 2015 w kraju i województwie lubelskim.....	18
Tabela nr 10. Podział wieku poprodukcyjnego z uwzględnieniem płci w poszczególnych latach.....	19
Tabela nr 11 Stan bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego.....	22
Tabela nr 12. Bezrobotnie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2011 – 2015	23
Tabela nr 13. Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia według podregionów i powiatów (stan na 31.12. 2015 r.).....	23
Tabela nr 14. Infrastruktura społeczna województwa lubelskiego.....	28
Tabela nr 15. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej w roku oceny.....	41
Tabela nr 16. Liczba świadczeń oraz środki finansowe (w zł) przeznaczone na świadczenia opiekuńcze w województwie lubelskim w latach 2013 – 2016 wypłacane na podstawie Ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.....	48
Tabela nr 17. Rodziny zastępcze na terenie województwa lubelskiego.....	53
Tabela nr 18. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone) w złotych.....	76
Tabela nr 19. Projekty współfinansowane z EFS	78
Tabela nr 20. Udział w konkursach ogłaszanych przez MRPiPS	79

Spis map

Mapa nr 1. Podział administracyjny województwa lubelskiego.....	8
Mapa nr 2. Rozmieszczenie domów pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego (44 domy pomocy społecznej oraz 8 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej i statutowej).....	65
Mapa nr 3. Rozmieszczenie instytucji działających w obszarze pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego.....	70

Spis wykresów

Wykres nr 1. Liczba ludności zamieszkującej podregiony województwa lubelskiego (w %).....	9
Wykres nr 2. Liczba mieszkańców w poszczególnych województwach.....	11
Wykres nr 3. Prognoza dotycząca liczby ludności według płci na lata 2015-2035 dla województwa lubelskiego.....	17
Wykres nr 4. Udział procentowy osób w wieku poprodukcyjnym w poszczególnych przedziałach wiekowych.....	19
Wykres nr 5. Osoby w wieku 60 i więcej lat wg płci w poszczególnych przedziałach wiekowych.....	20
Wykres nr 6. Prognoza na lata 2015-2035 według przedziału wiekowego osób w wieku 60 i więcej lat.....	20
Wykres nr 7. Bezrobocie rejestrowane w powiatach województwa lubelskiego – stan na koniec grudnia 2015 roku	25
Wykres nr 8 .Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy	27
Wykres nr 9. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia (zadania gminy)	32
Wykres nr 10. Liczba osób korzystających ze świadczeń w poszczególnych przedziałach wiekowych	33
Wykres nr 11. Udział procentowy osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie do liczby mieszkańców	34
Wykres nr 12. Gminy o najniższym i najwyższym wskaźniku korzystania z pomocy społecznej w 2015 r.....	35
Wykres nr 13. Powody korzystania z pomocy społecznej w 2015 r. (liczba rodzin)	37
Wykres nr 14. Odpłatność gmin za pobyt w domu pomocy społecznej – liczba osób	43
Wykres nr 15. Liczba asystentów rodziny	44
Wykres nr 16. Odpłatność gmin za pobyt dziecka w pieczy zastępczej (w zł).....	46
Wykres nr 17. Liczba osób korzystających z funduszu alimentacyjnego	49
Wykres nr 18. Rodziny zastępcze ogółem w 2015 roku.....	54
Wykres nr 19. Wartość środków finansowych na wybrane zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2014 – 2016	60

Wykres nr 20. Wysokość środków na dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika w latach 2013 – 2016	61
Wykres nr 21. Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2015 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej.....	61
Wykres nr 22. Liczba osób w poszczególnych powiatach, które skorzystały z dofinansowania zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2015.....	62
Wykres nr 23. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania DPS (w złotych)	64
Wykres nr 24. Placówki wsparcia dziennego w latach 2013-2016	67
Wykres nr 25. Kadra pomocy społecznej wg struktury zatrudnienia	71
Wykres nr 26. Zatrudnienie wolontariuszy i stażystów w jednostkach pomocy społecznej	74
Wykres nr 27. Udział dominujących wydatków w obszarze pomocy społecznej w roku 2015 /z wyłączeniem świadczeń rodzinnych/	75
Wykres nr 28. Współpraca z organizacjami pozarządowymi.....	80